

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ULUSLARARASI GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ BAĞLAMINDA DANİMARKA
VE İNGİLTERE'DE İKTİDAR PARTİLERİNİN POLİTİKALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ekin ÇEBİ

OCAK - 2025

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ULUSLARARASI GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ BAĞLAMINDA DANİMARKA
VE İNGİLTERE'DE İKTİDAR PARTİLERİNİN POLİTİKALARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ekin ÇEBİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Bülent ŞENER

OCAK - 2025

TRABZON

ONAY

Ekin ÇEBİ tarafından hazırlanan “Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi Bağlamında Danimarka ve İngiltere’de İktidar Partilerinin Politikaları” adlı bu Çalışma 27.01.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Bülent ŞENER	Başkan	☐	☐	
Doç. Dr. Vahit GÜNTAY	Üye	☐	☐	
Doç. Dr. Selim KURT	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

Prof. Dr. Haydar AKYAZI
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu Çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ekin ÇEBİ
21.01.2025

ÖNSÖZ

Arap Baharı ile başlayan kitlesel göç dalgası Avrupa ülkelerinin bir mülteci kriziyle karşılaşmasına neden olmuştur. Bu krizle beraber Danimarka ve İngiltere’deki iktidar partileri aşırı sağ partilerin etkisinde kalarak uluslararası göçe karşı sert önlemler almışlardır. Bu çalışma Danimarka ve İngiltere’deki iktidar partileriyle birlikte ülkede etkin olan aşırı sağ partiler ile sınırlı tutularak detaylı bir şekilde analiz edilmiştir.

Bu çalışmanın her aşamasında bilgi ve tecrübesinden yararlandığım danışmanım Sayın Prof. Dr. Bülent ŞENER’e teşekkür ederim.

Ocak, 2025

Ekin ÇEBİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	IX
TABLolar LİSTESİ.....	X
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XI
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
GİRİŞ	1-2

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ULUSLARARASI GÖÇÜN TANIMI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ	3-29
1.1. Göçün Tanımı	3
1.2. Göç Eden Kişiler ve Ülkeleri Statüleri.....	4
1.2.1. Göçmen.....	4
1.2.2. Düzensiz Yasa Dışı Göçmen	5
1.2.3. Sığınmacı	6
1.2.4. Mülteci	7
1.2.5. Menşe Ülke (Kaynak Ülke)	8
1.2.6. Hedef Ülke	8
1.2.7. Transit Ülke	8
1.3. Uluslararası Göçün Nedenleri	8
1.3.1. Ekonomik Nedenler	9
1.3.2. Siyasi ve Yönetmel Nedenler	10
1.3.3. Sosyal ve Kültürel Nedenler	10
1.3.4. Doğal Nedenler	11
1.4. Göç Türleri.....	12
1.4.1. İç/Dış Göç	12
1.4.2. Zorunlu/Gönüllü Göç.....	12
1.4.3. Düzenli/Düzensiz Göç	13
1.4.4. Geçici/Kalıcı Göç.....	14

1.4.5. Bireysel-Kitlesele Göçler.....	15
1.5. Göç Teorileri.....	15
1.5.1. Ravenstein Göç Yasaları.....	15
1.5.2. Lewis'in İki Sektör Modeli.....	16
1.5.3. Mikro Ekonomik Göç Teorisi	16
1.5.4. Makro Ekonomik Göç Teorisi	17
1.5.5. Dünya Sistemleri Teorisi	18
1.5.6. İtme-Çekme Teorisi	18
1.5.7. Göç Sistemleri Teorisi	19
1.5.8. İlişkiler Ağı Teorisi.....	19
1.6. Göçün Etkileri.....	20
1.7. Göçün Tarihi	22
1.7.1. Tarih Öncesi Hareketler	22
1.7.2. Sanayi Devrimi ve İmparatorluklar Çağı	23
1.7.3. 20. Yüzyıl ve II. Dünya Savaşı Sonrası Hareketler	25
1.7.4. Soğuk Savaş ve Doğu-Batı Göçleri	26
1.7.5. 11 Eylül Sonrası Dönem	27
1.7.6. Arap Baharı ve Avrupa'ya Göç	27

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÜVENLİK KAVRAMI, KOPENHAG OKULU VE GÜVENLİKLEŞTİRME	30-53
2.1. Güvenliğin Tanımı	30
2.2. Güvenliğin Dönüşümü	32
2.3. Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Güvenlik	34
2.3.1. Realizm	34
2.3.2. Liberalizm	35
2.3.3. Eleştirel Teori.....	37
2.3.4. Post Yapısalcılık	37
2.3.5. Feminizm	38
2.4. Avrupa Merkezli Güvenlik Okulları ve Güvenlikleştirme.....	39
2.4.1. İngiliz Okulu	39
2.4.2. Galler Okulu.....	41
2.4.3. Paris Okulu	42
2.4.4. Kopenhag Okulu	43
2.4.4.1. Güvenlik Sektörleri.....	44
2.4.4.2. Güvenlikleştirme.....	46

2.4.4.3. İki Aşamalı Güvenlikleştirme Süreci.....	49
2.4.4.4. Güvenlik-Dışlaştırma.....	50
2.4.4.5. Bölgesel Güvenlik Kompleksi	51
2.4.5 Toplumsal Güvenlik Sektöründe Güvenlikleştirme	52

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ULUSLARARASI GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ BAĞLAMINDA DANİMARKA VE İNGİLTERE'DE İKTİDAR PARTİLERİNİN POLİTİKALARI.....	54-72
3.1. Mülteci Krizi	54
3.2. Aşırı Sağ ve Uluslararası Göçmenlere Bakış Açısı.....	55
3.3. Danimarka'da Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi	57
3.3.2. DF VE SDP'nin Göç Karşıtı Söylemlerinde Ulusal Güvenlik Teması.....	59
3.3.3. DF VE SDP'nin Göç Karşıtı Söylemlerinde Toplumsal Güvenlik Teması	61
3.3.4. DF ve SDP'nin Göç Karşıtı Olağanüstü Tedbirleri	62
3.4. İngiltere'de Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi.....	64
3.4.1. Brexit Referandumu ve UKIP'in Yükselişi	64
3.4.2. UKIP'in Göç Karşıtı Söylemin de Toplumsal Güvenlik Teması.....	66
3.4.3. UKIP'in Göç Karşıtı Söylemlerin de Ulusal Güvenlik Teması	67
3.4.4. UKIP'in Göç Karşıtı Söylemin de Ekonomik Güvenlik Teması	69
3.4.5. MP'nin Getirdiği Olağanüstü Tedbirler	70
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	73
KAYNAKÇA	75
ÖZGEÇMİŞ.....	86

ÖZET

Arap Baharının başlamasıyla beraber Avrupa, tarihi boyunca yaşanan en büyük mülteci kriziyle karşı karşıya kalmıştır. Bu krizle beraber yükselişe geçen göçmen karşıtı aşırı sağ partiler söylemleriyle oylarını yükseltmiş ve iktidar partileri üzerinde bir baskı oluşturmuşlardır. Bu dönemde Danimarka’da yükselişe geçen aşırı sağcı Danimarka Halk Partisi etkin bir siyasi söylem kullanarak ülke siyasetinde etkili bir parti haline gelmiş ve şu an iktidarda olan Sosyal Demokrat Parti’nin göçe bakış açısının değişmesine neden olmuşlardır. Bu iki parti mülteci krizinden sonra ülke içinde göçmenler karşı uygulanan tedbirleri yasal bir zemine oturarak göçü toplumsal, ulusal ve ekonomik bir güvenlik meselesi haline getirmişlerdir.

İngiltere ise mülteci kriziyle eş zamanlı olarak yaşanan “Brexit” sürecinde yükselişe giden aşırı sağcı Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi bu süreçte aktif rol oynamış ve İngiltere’nin AB’den ayrılmasının nedenlerinden biri olmuştur. Bunun yanı sıra göçmen karşıtı söylemleriyle toplumdaki göçmen karşıtlığını yükseltmiş ve Temmuz 2024’e kadar iktidar da kalan Muhafazakar Partinin göçü güvenlik meselesi olarak ele almasını sağlamıştır. Bu sürecin sonunda AB’den resmen ayrılan İngiltere’de göçmenlere karşı sert önlemler alınmış ve göç bir güvenlik meselesi haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Danimarka, Göç, Güvenlik, İngiltere

ABSTRACT

With the onset of the Arab Spring, Europe faced the largest refugee crisis in its history. In response to this crisis, far-right, anti-immigrant parties gained momentum, increasing their voter base through their rhetoric and exerting pressure on ruling parties. During this period, the far-right Danish People's Party rose to prominence in Denmark, effectively utilizing political discourse to become a significant actor in national politics. This development influenced the ruling Social Democratic Party, leading to a shift in its stance on immigration. These two parties, following the refugee crisis, institutionalized the measures taken against immigrants within a legal framework, transforming immigration into a societal, national, and economic security issue.

Similarly, in the United Kingdom, the far-right United Kingdom Independence Party (UKIP) played an active role during the simultaneous refugee crisis and Brexit process. UKIP's influence was instrumental in the country's decision to leave the European Union. Moreover, through its anti-immigrant rhetoric, the party heightened public opposition to immigration and contributed to the Conservative Party, which remained in power until July 2024, adopting a security-based approach to immigration. As a result of this process, the UK officially left the EU, implemented strict measures against immigrants, and immigration was ultimately framed as a security issue.

Keywords: Denmark, Immigration, Security, UK

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Yasadışı/Düzensiz Göçmen ve Sığınmacı/Mülteci Arasındaki Farklar.....	7
2	Danimarka’da 2015-2019-2022 Seçim Sonuçları.....	57

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil Nr.	Şekil Adı	Sayfa Nr.
1	Göçün Nedenleri.....	9
2	Güvenlik Kavramının Kökeni.....	30
3	Güvenlikleştirme Teorisi ve Temel Kavramlar	47

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
BM	: Birleşmiş Milletler
DF	: Danimarka Halk Partisi
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
MP	: Muhafazakar Parti
OHCHR	: Birleşmiş Milletler Göçmen Hakları ile İlgili İlkeler
SDP	: Sosyal Demokrat Parti
UKIP	: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi
UNCHR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

GİRİŞ

Arap Baharı sonrası Avrupa’da hızla artan mülteci akınları, kıtada önemli bir kriz yaratmış ve bu süreçte göç olgusu politik söylemler çerçevesinde daha fazla güvenlikleştirilmiştir. Aşırı sağ partiler, mülteci krizini bir güvenlik sorunu olarak çerçeveleyerek kamuoyunda göçmenlere karşı olumsuz algıları güçlendirmiş ve politik gündemin merkezine taşımıştır. Bu süreçte Danimarka ve İngiltere’de iktidar partileri, aşırı sağın etkisiyle göç politikalarını sertleştirme yoluna gitmiş ve göçmenlere yönelik olağanüstü önlemler uygulamaya başlamışlardır. Bu gelişmeler, göçün artık sadece ekonomik veya insani bir mesele değil, aynı zamanda ulusal ve toplumsal güvenlik açısından ele alınan bir konu haline geldiğini göstermektedir.

Bu politikaların kime karşı uygulandığını anlamak için birinci bölümde uluslararası göçün kavramsal çerçevesi çizilmiş ve bu doğrultuda göç eden kişilerin ve ülkelerin statüleri bağlamında göçmen, düzensiz göçmen, sığınmacı, mülteci, menşe ülke (kaynak ülke), hedef ülke ve transit ülke kavramları açıklanmıştır; ayrıca uluslararası göçün nedenleri ekonomik, siyasi-yönetmel, sosyal-kültürel ve doğal faktörler çerçevesinde değerlendirilmiştir. Öte yandan, göç türleri iç/dış göç, zorunlu/gönüllü göç, düzenli/düzensiz göç, geçici/kalıcı göç ve bireysel/kitlemel göç başlıkları altında ele alınırken, göç hareketlerinin teorik temellerine ilişkin olarak Ravenstein Göç Yasaları, Lewis’in İki Sektör Modeli, Mikro ve Makro Ekonomik Göç Teorileri, Dünya Sistemleri Teorisi, İtme-Çekme Teorisi, Göç Sistemleri Teorisi ve İlişkiler Ağı Teorisi incelenmiştir. Ayrıca, göçün sosyal, ekonomik ve politik etkileri tartışılmıştır. Bu kavramsal çerçevenin yanı sıra, göçün tarihi; tarih öncesi dönemlerden başlayarak Sanayi Devrimi ve İmparatorluklar Çağı, 20. yüzyıldaki göç hareketleri, Soğuk Savaş sonrası dönemde yaşanan göç dalgaları, 11 Eylül sonrası gelişmeler ve Arap Baharı etkisinde yaşanan göçlerde incelenmiştir.

İkinci bölümde ise, teorik bir çerçeve oluşturmak amacıyla güvenlik kavramı, güvenliğin dönüşümü, uluslararası ilişkiler teorileri çerçevesinde güvenlik anlayışları ve Avrupa merkezli güvenlik okulları incelenmiştir. Bu bağlamda realizm, liberalizm, eleştirel teori, post-yapısalcılık ve feminizm gibi uluslararası ilişkiler teorileri kapsamında güvenlik kavramının nasıl ele alındığı değerlendirilmiş; ayrıca İngiliz Okulu, Galler Okulu, Paris Okulu ve Kopenhag Okulu gibi Avrupa merkezli güvenlik okullarının yaklaşımları detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Özellikle Kopenhag Okulu çerçevesinde toplumsal güvenlik sektörü kavramı, güvenlikleştirme ve güvenlik-dışlaştırma süreçleri analiz edilerek uluslararası göçün güvenlikleştirilmesi bağlamında teorik bir altyapı oluşturulmuştur.

Üçüncü bölümde ise bu çalışmanın vaka seçimi olan Danimarka ve İngiltere'nin iktidar partilerinin mülteci krizinden sonraki dönem de neden göçe karşı olağanüstü önlemler aldığını anlayabilmek adına mülteci krizi süreci, aşırı sağın tanımı ve göçmenlere bakış açısı açıklanmıştır. Bunun yanı sıra ilk vaka seçimi olan Danimarka'da, şu an iktidarda olan Sosyal Demokrat Parti (SDP)'nin göçü neden güvenlikleştirdiğini anlamak için 2015- 2019 iki seçim arası dönem analiz edilmiş ve aşırı sağcı Danimarka Halk Partisi (DF) ile birlikte göç karşıtı söylemleri ve olağanüstü önlemlerde incelenmiştir. Diğer vaka seçimi olan İngiltere'de ise Temmuz 2024'e kadar iktidar da kalan Muhafazakar Parti (MP)'nin göçe karşı aldığı olağanüstü tedbirlerin sebebini anlayabilmek için Brexit süreci ve aşırı sağcı Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP)'nin söylemleri analiz edilmiş, daha sonra MP'nin getirdiği olağanüstü tedbirler açıklanmıştır.

Sonuç bölümünde ise üç bölüm çerçevesinde elde edilen tespit ve bulgular çerçevesinde bir değerlendirme yapılmıştır.

Bu çalışmanın kapsamı 2015-Temmuz 2024 arası söylemler ve politikalardan oluşmuş ve yöntemi ise betimleyici analizdir. Bu çalışmanın sınırlılıkları ise Danca bilinmemesidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ULUSLARARASI GÖÇÜN TANIMI VE KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

1.1. Göçün Tanımı

İnsanlık, var olduğundan beri farklı coğrafyalara göç etmiştir. Sosyolojik bir olgu olan göç, günümüzde birçok örgüt ve kurum tarafından birbirine benzer tanımlamalar yapılarak ifade edilmiştir. Akla ilk gelen tanımıyla göç, bireysel veya kitlesel olarak daha iyi yaşam koşullarına erişmek için hareket etme sürecidir (Zorlu, 2022: 7). Everett S. Lee göçü, bireyin veya topluluğun gönüllü olarak yaşamakta olduğu coğrafi ve toplumsal çevreden ayrılarak başka bir çevreye kalıcı veya geçici olmak kaydıyla gitmesi olarak tanımlamıştır (Lee, 1969: 285). Gordon Marshall ise göçü bireylerin veya toplulukların coğrafi veya siyasi sınırların dışına, yeni yerleşim yerlerine ve toplumlara doğru hareket etmesi olarak tanımlamıştır (Marshall, 1999: 685). 1948’de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi’ne göre “herkesin hareket özgürlüğü [...] kendi ülkesi de dahil olmak üzere herhangi bir ülkeyi terk etme ve ülkesine dönme hakkı vardır.”¹ Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Örgütü’ ne (IOM) göre göç, bir ülkeden başka bir ülkeye geçici veya kalıcı olarak çeşitli nedenlere bağlı taşınılması durumudur². Avrupa Konseyi Kalkınma Bankasına göre ise göç, insanların demografik, sosyal, politik veya ekolojik dengesizlikler nedeniyle bir coğrafyadan başka bir coğrafyaya hareketidir³.

Göç birçok farklı nedenlerden dolayı meydana gelebilir. Ekonomik, sosyal, politik ve çevresel nedenler olabileceği gibi bu nedenlerin biri veya birçoğu bireyi veya toplumu göçe sürükleyebilmektedir. Göç ülke içinde olabileceği gibi ülkeler arasında da olabilir. Ülke içi göçler, genelde ekonomik ve sosyal nedenlerden kaynaklansa da düşük yoğunluklu çatışmalardan etkilenen insanların ülke içinde de göç etmeleri olağandır. Stalker, 2006’da yapmış olduğu “İnsanlar Nasıl Göç Eder?” çalışmasında göçün uluslararası bir olgu olabilmesi için 4 temel unsuru içermesi gerektiğini söylemiştir:

- Göç ülke sınırlarının dışına çıkması

¹ “The Universal Declaration of Human Rights.” 1948. United Nations General Assembly. Available at <<http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml>> (Accessed on June 7, 2010)

² <https://www.iom.int/about-migration>

³ “Migration in Europe: The C.E.B.’s Experience.” 2008. Council of Europe Development Bank. Available at <http://www.coebank.org/upload/infocentre/Brochure/en/Migration_CEB_experience.pdf>

- Gönüllü veya zorunlu bir şekilde gerçekleştirilmesi
- Geçici ve kalıcı süreyle yapılması
- Yasal açıdan düzenli veya düzensiz olması (Somuncu, 2006: 4).

Göçün ülke sınırlarını aşmasıyla beraber göç uluslararası bir boyut kazanır. Göçmenin kendi ülkesi onun kaynak (menşei) ülkesi, gitmek istediği ülke hedef ülkesi, geçtiği ya da belirli bir süre kaldığı ülke ise transit ülkesi sayılmaktadır. Göç hareketi isteğe bağlı veya zorunlu olabilmektedir. İsteğe bağlı durumlar genelde ekonomik veya sosyal nedenler ile ilgiliyken zorunlu durumlar, savaşlar ve çevresel nedenlerden kaynaklanmaktadır. Göçün geçici veya kalıcı olması, hedef ülkenin koşulları ve aslında göç etmeye neden olan sebep ile ilişkilidir, Kişi gittiği ülkeden kısa sürede dönmek isteyebilir veya kalıcı olarak başka bir ülkeye yerleşebilir (Mutluer, 2003: 10).

Düzenli veya düzensiz olan göç, yasal veya yasal olmayan bir şekilde bir ülkeye girilmesi ve o ülkede kalınmasıdır. Vize veya oturma süresi dolduğu halde o ülkeden çıkılmaması da düzensiz göç olarak sayılmaktadır. Uluslararası göç birçok nedene bağlı olarak gelişse de temelde insanların daha iyi bir gelir, daha iyi hayat standartları gibi istekleri elde etmek amacıyla göç ettiği bilinen bir husustur. Bu nedenle uluslararası göçler, “refah seviyesi” daha düşük bir ülkeden daha yüksek ülkelere doğru gerçekleşmektedir. Politik olarak kendini özgür hissetmeyen bireyler veya topluluklar da “fikir özgürlüğü” olan ülkelere göç etmektedirler (Toksöz, 2006: 110).

1.2. Göç Eden Kişiler ve Ülkeleri Statüleri

Ülkeler arasında göç eden insanlar, göç etme nedenleri, gittikleri ülkelerdeki durumları ve kalış süreleri gibi ölçütler bakımından farklı sınıflandırılmaktadır. Lakin medya, siyasi liderler ve sivil toplum liderleri bu sınıf ayrımını konuşmalarında dikkate almamaktadır. Bunun sonucunda bu terimler arasında kavramsal bir karmaşa olmakta ve uluslararası göçe konu olan kişiler, birbirlerinin yerine kullanılan bir yapı içinde yanlış algılanmaktadır. Bu bölümde, tezin kapsamı doğrultusunda uluslararası göçe dâhil olan kişiler arasındaki farklılıkların önemi göz önüne alınarak incelenmiştir. Bu farklılıklar; göçmen, düzensiz (yasa dışı) göçmen, sığınmacı ve mülteci olarak dört başlık altında açıklanmış; bunun yanı sıra kaynak (menşe) ülke, hedef ülke ve transit ülke kavramları da incelenmiştir.

1.2.1. Göçmen

Türk Dil Kurumu, göçmenliği kendi ülkesinden ayrılarak başka ülkelere yerleşmeye giden kimse olarak tanımlamış⁴; Birleşmiş Milletler (BM) ise 1990’da kabul ettiği Birleşmiş Milletler

⁴ <https://sozluk.gov.tr/>

Göçmen Hakları ile İlgili İlkeler (OHCHR) belgesinde göçmenliği bir ülkeden başka bir ülkeye hareket ederek sınırları aşan birey ya da topluluklar olarak tanımlamıştır (OHCHR, 1990). Ancak göçmen kavramı, genellikle bir kişinin herhangi bir baskı olmadan kendi isteğiyle göç etme kararı aldığı durumları kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle bu terim, maddi ve sosyal olanaklarını iyileştirmek ya da beklentilerini karşılamak amacıyla başka bir ülkeye giden bireyler ve onların aile üyeleri için geçerli sayılmaktadır (Çiçekli, 2009: 37).

Göçmenler, sığınma talep edenlerden farklı olarak kendi devletlerinin korumasından yararlanmaya devam etmektedirler ve göç kararını kendi iradeleriyle almaktadırlar. Bu nedenle göçmen kabul eden ülkelerin, sığınma hakkının aksine, göçmenler için temel insan haklarından doğan bir yükümlülükleri bulunmamaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1020).

1.2.2. Düzensiz Yasa Dışı Göçmen

Düzensiz göçmen, uluslararası sınırları resmî veya yasal prosedürlere uymadan geçen ve hedef ülkede yasal oturma veya çalışma izni olmadan yaşayan kişilere verilen isimdir. Bu tür göç, genellikle daha iyi yaşam koşulları ve ekonomik imkânlarla ulaşma, çatışma veya zulümden kaçma gibi nedenlerle gerçekleşir. Düzensiz göçmenler, hedef ülkelerde bir dizi zorlukla karşılaşabilirler. Bu durum hem göçmenlerin kendileri için hem de ev sahibi ülkeler için politik, sosyal ve ekonomik birtakım sorunlara yol açabilir (IOM, 27). Bu çerçevede OHCHR, düzensiz göçmenlerin sosyal, kültürel ve ekonomik haklarının korunması ve bu haklara insanların erişebilmesi için ülkelere ve ilgili diğer kuruluşlara tavsiyelerde bulunmaktadır. Bu tavsiyeler doğrultusunda göçmenlerin sağlık, barınma ve eğitim gibi temel hizmetlerinin güvenli bir şekilde sağlanması ve insan haklarına dayalı göç politikalarının uygulanması gerekmektedir.⁵ Bununla birlikte Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiserliği ise düzensiz göçmenlerin bazı devletler tarafından bilinçli olarak bazı sosyal haklardan mahrum bıraktığını ve bunun uluslararası hukuka ve Avrupa hukukuna aykırı olduğunu belirtmektedir. Özellikle göçün bir suç olarak görülmesi, göçmenlerin temel sosyal haklardan yararlanmasının önündeki en önemli sorunlardan biridir.

Düzensiz göçmenler, özellikle eğitim ve sağlık hizmetleri gibi temel haklara ulaşmada ciddi zorluklar yaşamakta olup bu durum, kimlik veya ikametgâh kanıtı eksikliği, finansal engeller, bilgi eksikliği, dil zorlukları ve göçmenlik yasaları nedeniyle gözaltına alınma veya sınır dışı edilme korkusu gibi çeşitli hukuki ve pratik engellerden kaynaklanmaktadır. Bu sebeple, düzensiz göçmenlerin yaşam koşullarını zorlaştırmakta ve onları marjinalleştirmektedir. Özellikle eğitim hakkı da dâhil olmak üzere, tüm çocukların göçmenlik durumlarından bağımsız olarak eğitime erişim hakları bulunmasına rağmen, okullar veya diğer idari otoriteler yasa dışı şekilde belge talep ederek

⁵ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-workers>.

düzensiz göçmen çocukların eğitim haklarına erişimlerini engelleyebilmektedir. Dolayısıyla, devletlerin düzensiz göçmenlerin temel sosyal haklara erişimini sağlamak adına göçü suç unsuru olarak görmekten kaçınmaları ve bu bireylerin düzensiz durumlarını önlemek veya çözmek için etkin politikalar geliştirmeleri gerekmektedir.⁶

1.2.3. Sığınmacı

Sığınmacılar; zulüm, iç savaş, şiddet veya insan hakları ihlalleri gibi nedenlerle kendi ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve başka bir ülkede koruma arayan kişilerdir. Uluslararası hukukta sığınmacıların durumları ve hakları, özellikle 1951 Cenevre Sığınmacılar Sözleşmesi ve 1967 Protokolü ile tanımlanmıştır. Bu belgeler sığınmacıların kimler olduğunu, korunmaları gereken haklarını ve üye devletlerin bu kişilere nasıl davranması gerektiğini açıklar. Ancak, sığınmacılar yasal koruma ve statü belirsizliğinden dolayı iş hayatı, eğitim ve sağlık gibi alanlardan yeterince yararlanamamakta ve bu belirsizlik içinde yaşamaya devam etmek zorundadırlar. Benzer şekilde, düzensiz göçmenler gibi sığınmacılar da ekonomik hayata atılmakta zorluklar yaşayabilmekte ve sosyal entegrasyon süreçlerinde engellerle karşılaşabilmektedirler (OHCHR, 1990). Bununla birlikte, yerel ve uluslararası düzeyde sığınmacıların haklarını koruyan bazı girişimler bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR), sığınmacıların korunması ve haklarının sağlanması konusunda önemli bir rol oynamakta olup, hukuki destek, barınma, sağlık ve eğitim gibi temel hizmetleri sağlamak için çeşitli çalışmalar yürütmektedir. Ayrıca, yerel ve bölgesel girişimler de ev sahibi ülkelerin sığınmacıların entegrasyonu için ekonomik fırsatlar ve programlar geliştirmesi açısından önem taşımaktadır. Bölgesel iş birlikleri ve anlaşmalar, sığınmacıların haklarının korunmasında ve yönetilmesinde etkili olmaktadır.

Özellikle, sığınmacılar bazı temel haklara sahiptirler (OHCHR, 1990):

- Geri gönderememe ilkesi: Sığınmacılar işkence veya zulüm tehlikesiyle karşı karşıya kalacakları ülkeye gönderilemezler.
- Eşit haklar ilkesi: Ev sahibi ülkede yaşayan diğer yabancılarla aynı temel haklara sahip olmaları gerekmektedir.

Sonuç olarak, sığınmacıların ve düzensiz göçmenlerin benzer zorluklarla karşı karşıya olduğu, ancak uluslararası ve yerel mekanizmaların bu bireylerin temel haklarını koruma ve yaşam koşullarını iyileştirme konusunda önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

⁶ <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/without-papers-but-not-without-rights-the-basic-social-rights-of-irregular-migrants>

1.2.4. Mülteci

Mülteciler ise; zulüm, savaş veya şiddet nedeniyle kendi ülkelerinden göç ederek başka bir ülkeye sığınan ve bu nedenle uluslararası korumaya ihtiyaç duyan kişilerdir. 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü, mültecilerin kim olduğunu ve hangi tür korumalara ihtiyaç duyduğunu açıklar. Bu belgeler, mültecilere yönelik hakları ve ev sahibi ülkelerin sorumluluklarını belirleyerek mültecilerin güvenliği, refahı ve insan haklarının korunmasını amaçlamaktadır. Mültecilik olgusu, çeşitli sebeplerden kaynaklanmaktadır. Özellikle, ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba üyelik veya siyasi görüşlerden dolayı zulme uğrama korkusu, mülteciliğin en önemli nedenlerinden biridir. Bunun yanı sıra, uluslararası veya iç çatışmalardan kaynaklanan genel şiddet olayları ve temel insan haklarının ciddi şekilde ihlal edilmesi gibi faktörler de mültecilerin ülkelerini terk etmelerine yol açmaktadır.

Mülteciler, güvenli sığınaklara erişim, adil ve etkili sığınma prosedürleri ve geri gönderilmeme ilkesinin garantisi gibi temel korumalara ihtiyaç duyarlar. Ancak, iş bulma, eğitime erişim ve sağlık hizmetleri gibi temel ihtiyaçlara ulaşmada karşılaşılan zorluklar, mültecilerin ekonomik yaşamlarını olumsuz etkilemektedir. Buna ek olarak, dil engelleri, kültürel farklılıklar ve yerel topluluklarla sınırlı etkileşim, mültecilerin sosyal entegrasyon süreçlerini zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda, UNHCR, mültecilerin korunması, onlara yardım sağlanması ve kalıcı çözümlerin bulunması konusunda lider bir rol oynamaktadır. Ayrıca, 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü gibi uluslararası anlaşmalar, mültecilerin haklarını koruma altına alırken, ev sahibi ülkeler de ulusal yasalar ve politikalar yoluyla mültecilerin korunması ve entegrasyonunu sağlamaya yönelik çeşitli adımlar atmaktadır. Sonuç itibarıyla, mültecilerin güvenliği ve korunması, uluslararası toplumun ortak sorumluluğundadır. Bu doğrultuda, entegrasyon, yeniden yerleştirme ve gönüllü geri dönüş gibi politikalarla mültecilerin sorunlarının kalıcı olarak çözülmesi hedeflenmektedir. Bu sürecin başarıya ulaşması, uluslararası iş birliği ve dayanışmayı gerektirmektedir (OHCHR, 1990).

Tablo 1: Yasadışı/Düzensiz Göçmen ve Sığınmacı/Mülteci Arasındaki Farklar

	Yasadışı/Düzensiz Göçmen	Sığınmacı/Mülteci
Ülkesini gönüllü olarak terk etme	Evet	Hayır
Ülkesini terk etme nedeni	Daha iyi şartlarda yaşama isteği	Zulüm görme endişesi
Ülkesini terk etme ya da hedef ülkeye ulaşmak ya da bu ülkede bulunmak için seçtiği yol	Yasadışı	Yasal ve/veya yasadışı
Ulaştığı ülkede kendisi için alınan koruma tedbirleri	Yok	var
Kişi hakkında yapılan idari işlem	Geri gönderilme	Geri dönüş, yerel entegrasyon veya üçüncü ülkeye yerleştirme

Kaynak: Demir ve Erdal, 2010: 38

Tablo 1’de yasadışı/düzensiz göçmen, sığınmacı ve mülteci kavramlarının farklarına ve literatürdeki genel yaklaşıma değinilmektedir. Yasa dışı göçmenlik, ekonomik sebeplerle, herhangi bir baskı olmaksızın bireyin kendi isteğiyle gerçekleştirdiği bir hareket olarak tanımlanırken mülteci ve sığınmacıların göç etme kararlarının arkasında zulme uğrama korkusu yer almaktadır. Mültecilere devletlerin taraf oldukları antlaşmalar aracılığıyla yasal koruma ve özel bir statü tanınırken sığınmacılar, bu tür bir korumayı talep eden ancak koruma hakkı yalnızca ilgili devletin değerlendirmesine bağlı olan bireylerdir. Yasa dışı göçmenler, gittikleri ülkede yakalanırlarsa sınır dışı edilmeye karşı karşıya kalırlar. Ancak mülteci ve sığınmacılar, kamu düzeni ve güvenliğine tehdit oluşturmamaları durumunda sınır dışı edilmezler (Demir ve Erdal, 2010: 37; Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1020).

1.2.5. Menşe Ülke (Kaynak Ülke)

Göçmenlerin veya sığınmacıların doğup büyüdüğü ve yaşadıkları ülkedir. İnsanlar kendi ülkelerini genellikle ekonomik sıkıntılar, siyasi istikrarsızlık ve doğal afetlerden dolayı terk etmektedirler (IOM, 63).

1.2.6. Hedef Ülke

Göçün varacağı konumdaki ülke olup göç eden insanların daha iyi şartlarda yaşam sürmeleri için göç ettikleri ülkedir. İnsanlar, daha iyi ekonomik şartlara erişmek, daha iyi yaşam şartları elde etmek ve kendi güvenlikleri için bu ülkelere göç ederler. Büyük ekonomilere sahip ülkeler göçmenlerin ilk tercihidir. Almanya, İngiltere ve Kanada bu ülkelere örnek olarak gösterilebilir (IOM, 41).

1.2.7. Transit Ülke

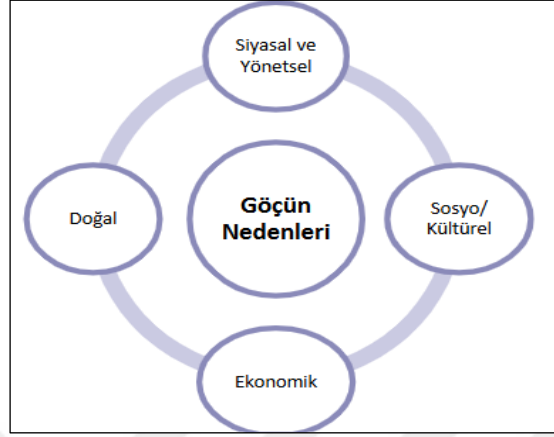
Bir kişinin hedef ülkeye yaptığı yolculuk sırasında uğradığı ülkedir. Göçmenler, bu ülkede belli bir süre vakit geçirebilirler. Coğrafi olarak hedef ülke ile kaynak ülke arasında bulunan bu ülkeler, göçmenlerin geçici konaklama için kullandıkları ülkelerdir. Örneğin Türkiye ve Yunanistan, Avrupa için bir transit ülke konumundayken Meksika da Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’ne ulaşmak için bir transit ülkedir (IOM, 85-86).

1.3. Uluslararası Göçün Nedenleri

Uluslararası göçün temel nedenleri arasında ekonomik, sosyokültürel, siyasi-yönetimsel ve doğal faktörler yer almaktadır. Bu faktörler, insanların göç etme kararlarının temelini oluşturur. Bireyler, daha iyi ekonomik koşullara ulaşmak ya da siyasi baskılardan, çatışmalardan ve zulümden kaçmak için göç etme kararı alabilirler. Ayrıca içinde bulundukları sosyokültürel çevreye uyum

sağlayamamadan, bazı fırsatlara erişememeden veya doğal bir felaketin ardından göç etme kararı alabilmektedirler.

Şekil 1: Göçün Nedenleri

Kaynak: Tamer, 2020: 276

1.3.1. Ekonomik Nedenler

Ekonomik faktörler, uluslararası göçün en önemli sebeplerinden bir tanesidir. İnsanlar, daha yüksek bir refaha sahip olmak ve yüksek maaş elde etmek gibi amaçlarla göç etme kararını almaktadırlar. Bu çerçevede, Stark ve Bloom tarafından 1985 yılında geliştirilen “Göçmenlerin Karar Modeli”, bireylerin ve ailelerin göç etme sürecinde ekonomik fırsatların peşinden gitme eğiliminde olduklarını göstermektedir (Stark ve Bloom, 1985: 173). Bu modele göre, kişilerin ekonomik beklentileri arasında daha yüksek ücretli bir işe sahip olmak, refah düzeylerini artırmak ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak gibi faktörler yer almaktadır. Özellikle, iş olanaklarının sınırlı olduğu ülkelerde işsizlik oranlarının yükselme eğiliminde olması, bireyleri sanayileşmiş ve ekonomik fırsatların daha fazla olduğu ülkelere göç etmeye yönlendirmektedir (Battır, 2020: 59; Oral ve Çetinkaya, 2017: 4). Bunun sonucunda, dünya genelinde milyonlarca insan, daha iyi iş, gelir ve yaşam koşulları elde etmek amacıyla tek başına ya da ailesiyle birlikte çeşitli ülkelere göç etmektedir. Bu göç hareketleri, çoğunlukla ekonomik imkânlar ve teknolojik gelişmeler açısından daha ileri seviyede olan ülkelere doğru gerçekleşmektedir. İlk aşamada, bu göçler genellikle komşu ülkelere yönelmekte; ancak zamanla ve fırsatların durumuna göre daha uzak mesafelerdeki gelişmiş ülkelere veya kıtalara kadar yayılabilmektedir (ILO, 2004: 3). Bu bağlamda, insanlar bireysel ya da toplu halde ekonomik nedenlerle göç etmektedirler. Enflasyon, büyüme oranları, istihdam ve çalışma koşulları gibi ekonomik göstergeler, göç kararları üzerinde doğrudan etkili olmaktadır. Sonuç itibarıyla, günümüzde ekonomi, bireylerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde göç etme kararlarında en belirleyici etkenlerden biri olarak kabul edilmektedir (Arslan, 2001: 152).

1.3.2. Siyasi ve Yönetmel Nedenler

Zulüm, çatışmalar ve savaşlar, insanları göçe zorlayan en önemli faktörlerdendir. Bireyler ve aileler, can güvenliklerini ve temel insan haklarını koruyabilmek adına zulüm gördükleri veya çatışma ve savaş riski yüksek olan bölgelerden göç etmek zorunda kalmaktadır. Özellikle, savaş ve çatışmalar nedeniyle yurtlarından edilen insanların büyük bir kısmı, uluslararası koruma arayışına girmektedir (Betts ve Collier, 2017: 52). Bu bağlamda, göçün siyasi sebeplerini incelediğimizde savaşların ve geride bıraktıkları yıkımların etkisi göz ardı edilemez. Savaş dönemlerinde, en savunmasız gruplar olan kadınlar, çocuklar ve yaşlılar, ciddi insan hakları ihlalleri ve zorbalıklarla karşı karşıya kalmakta ve bu durum bireysel düzeyin ötesinde kitlesel göç hareketlerine yol açmaktadır. Bununla birlikte, savaşların yanı sıra terör olayları da can ve mal güvenliğini tehdit eden ciddi bir korku unsuru olarak öne çıkmakta ve bireyleri yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlamaktadır. Bu durum, göç olgusunun sadece bir tercih değil, hayatta kalma mücadelesinin bir parçası haline gelmesine neden olmaktadır. Ayrıca, baskıcı siyasi rejimler, mezhep ayrımcılığı ve cinsiyet temelli ayrımcılık da bireylerin göç kararı almasında önemli bir rol oynamaktadır (Bayraktaş, 2023: 23).

Toplumsal dinamikler açısından bakıldığında, farklı etnik köken, dinî inanç ve siyasi ideolojilere sahip grupların karşılaştıkları tehditler ve üstünlük mücadeleleri, çatışma ve gerilimleri beraberinde getirmektedir. Bu tür toplumsal huzursuzluklar, bölgesel istikrarsızlığa yol açarak bireylerin ve toplulukların yaşamlarını doğrudan etkilemekte ve onları göçe zorlamaktadır. Sonuç olarak, gruplar arasındaki güç dengesizlikleri yalnızca toplumun refah ve istikrarına zarar vermekle kalmayıp, aynı zamanda şiddeti körükleyerek kitlesel göç hareketlerine zemin hazırlamaktadır (Bayraktaş, 2023: 23).

1.3.3. Sosyal ve Kültürel Nedenler

Sosyal ve kültürel faktörler, bireylerin göç kararı alırken göz önüne aldıkları diğer faktörlerin bütünüdür. Özellikle aile birleşimi, eğitim, sağlık hizmetlerine erişim, cinsiyet özgürlüğü gibi sebepler, daha iyi yaşam koşulları arayışında göç etmelerine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra kültürel açıdan daha hoşgörülü ve çeşitliliği destekleyen toplumlara duyulan ilgi de göçün sosyal nedenleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. Göçün bu sosyal dinamikleri, göçmenlerin ev sahibi toplumlara entegrasyon süreçleri üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir (Castles ve Miller, 2020, 98). Ayrıca uygulanan sosyal politikalar nedeniyle eğitim fırsatlarından mahrum kalan bireylerin, daha iyi eğitim olanaklarına sahip ülkelere yönelme isteği de göç hareketliliğini şekillendiren en önemli faktörlerden biridir. Bu sebepten dolayı, çocuklardan yetişkinlere kadar geniş bir kesimin eğitim imkanlarından yeterince faydalanamaması ve genç nesillerin daha iyi bir gelecek hedefiyle hareket etmesi göç kararlarını doğrudan etkilemektedir. Bunun yanı sıra, nüfus yoğunluğu, kentleşme eğilimleri ve sosyal olanakların yetersizliği, bireylerin gelişmiş altyapı ve hizmetlere sahip bölgelere göç etme motivasyonunu artırmaktadır. (Akgür, 1997: 73).

Göç alan ülkelerin sunduğu yaşam standartları, eğitim, sağlık, ulaşım ve iletişim gibi hizmetler, bireyler için cazip fırsatlar yaratırken, göç eden bireylerin geri döndüklerinde elde edecekleri sosyal statü ve saygınlık da göç motivasyonunu güçlendiren unsurlardandır (Kutlu, 1992: 138). Ancak, aşırı nüfus artışı nedeniyle fırsatlardan eşit bir şekilde yararlanamama, kamu hizmetlerindeki aksaklıklar, doğal afetler, iç karışıklıklar ve teknolojik yetersizlikler de bireyleri göç etmeye zorlayan temel etkenler arasında yer almaktadır. Küreselleşmenin etkisiyle beraber, sanayi, teknoloji ve ekonomi alanlarında yaşanan gelişmeler, yaşam standartlarının yükselmesine, alım gücünün artmasına ve altyapı hizmetlerinin iyileşmesine katkı sağlamıştır. Özellikle, gelişmiş ülkelerde bireylerin sosyal grupları, cinsiyetleri ve siyasi görüşlerine saygı gösterilmesi, özgürce yaşam olanaklarının sunulması, toplumun kaynaşmasını sağlayan çekici unsurlar arasında yer almakta ve baskı gören bireylerin bu ülkelere göç etme isteğini artırmaktadır (Karpata, 2013: 79). Bununla birlikte, eğitim, gıda, eğlence, giyim ve yaşam tarzı gibi “kültürel benzeşme” unsurları, bireyleri göç etmeye teşvik eden faktörler arasında gösterilmektedir (Eker, 2008: 243).

1.3.4. Doğal Nedenler

Küresel ısınma ve çevresel değişiklikler, günümüzde göçün en önemli nedenlerinden biri haline gelmiştir. Özellikle, doğal afetler, su kaynaklarının hızla tükenmesi, tarım arazilerinin çoraklaşması ve deprem gibi çevresel faktörler, insanların yaşadıkları bölgeleri terk etmelerine neden olmaktadır. Bu bağlamda, Black ve arkadaşlarının 2011 yılında yayımladıkları *Climate Change: Migration as Adaptation* başlıklı makalelerinde, çevresel değişikliklerin göç kararı üzerindeki etkileri ve bu sürecin karmaşık doğası detaylı bir şekilde ele alınmıştır (Black vd., 2011: 123).

Göç hareketleri, yalnızca savaş, baskı veya ekonomik zorluklar nedeniyle gerçekleşmemekte; çevresel sebepler de bireylerin ve toplulukların göç etmelerine yol açabilmektedir. Nitekim, insanlar yaşadıkları bölgelerde mutlu olsalar dahi sel, deprem, yangın, çığ ve volkan patlaması gibi doğal afetler nedeniyle yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalabilmektedirler. Bununla birlikte, çevresel faktörlerin göçü tetiklemesi yalnızca doğal süreçlerle sınırlı kalmayıp, insan kaynaklı faaliyetlerle de doğrudan bağlantılıdır. Örneğin, iklim değişikliği, ormanların yok edilmesi, erozyon, toprak bozulması, çölleşme ve su kıtlığı gibi insan faaliyetleri, çevresel göçün önemli nedenleri arasında yer almaktadır. Ayrıca, büyük ölçekli kalkınma projeleri, baraj inşaatları ve nükleer santral kazaları gibi olaylar da çevresel faktörler nedeniyle zorunlu göçe yol açabilmektedir. Buna ek olarak, savaş ve çatışmaların çevreye verdiği zarar, doğal kaynakların tükenmesine ve çevresel dengelerin bozulmasına sebep olmakta; bu da bireylerin ve toplulukların göç etmekten başka seçeneklerinin kalmamasına neden olmaktadır (Bayraktar, 2023: 16).

1.4. Göç Türleri

Göç türleri, bireylerin veya grupların göç etme nedenlerine, sürecin yasal niteliğine, yer değiştirme süresine ve göç yoğunluğuna göre farklı sınıflandırmalara tabi tutulmaktadır. Bu sınıflamalar, göç süreçlerini ve dinamiklerini daha iyi anlamak için bir çerçeve sunar. Bu başlık altında incelenen göç türleri; iç ve dış göç, zorunlu ve gönüllü göç, düzenli ve düzensiz göç, geçici ve kalıcı göç ile bireysel ve kitlesel göç olarak ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Bu türler, göç eden bireylerin karşılaştığı farklı koşulları ve göçün toplumsal etkilerini kavrayabilmek için önemli bir analiz alanı sunmaktadır.

1.4.1. İç/Dış Göç

İç ve dış göç, ülkelerin sınırları temel alınarak sınıflandırılan göç türleridir. İç göç, isminden de anlaşılacağı gibi, ülke sınırları içinde farklı şehirler, kasabalar veya köyler arasında gerçekleşen yer değiştirme hareketidir (Yalçın, 2004: 13). Genellikle, kırsal alanlardan kentlere doğru gerçekleşen bu göç hareketi, nüfus dağılımını ve ekonomik kalkınmayı doğrudan etkileyerek ülke içindeki sosyal ve ekonomik koşullarda önemli değişimlere neden olmaktadır (Ammassari, 1994: 213). Buna karşın, dış göç, uluslararası göç olarak da adlandırılmakta olup, bireylerin vatandaşı oldukları ülkenin sınırlarını aşarak başka bir ülkeye göç etmelerini ifade etmektedir. Dış göç türleri arasında, beyin göçü, işçi göçleri ve mübadele göçleri en yaygın göç biçimleri olarak öne çıkmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 170). Uluslararası göçün belirleyici unsurlarından biri, bireyin göç etme nedeni ya da kullandığı yollar değil; göç edilen ülkede en az bir yıl boyunca yaşamasıdır (Özyakışır, 2013).

İç ve dış göç arasındaki temel fark, iç göçün yalnızca bireylerin kendi kararlarıyla gerçekleşebilmesi; dış göçün ise hem göç eden bireylerin hem de ev sahibi ülkelerin kararlarına bağlı olarak gerçekleşmesidir. Bu bağlamda, iç göç, bireylere uluslararası göç yapma imkânını dolaylı olarak sağlarken, en yoksul kesimlerin uluslararası göç etme şansı ise genellikle sınırlıdır (Ammassari, 1994: 167). Öte yandan, dış göç hareketleri, bazen gönüllü bazen de zorunlu olarak gerçekleşmektedir. Örneğin, savaş, çatışma, baskı, kaos ve doğal afetler gibi zorlayıcı faktörler nedeniyle insanlar yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalırken; daha yüksek gelir elde etmek veya yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla yapılan göçler ise gönüllü göç olarak nitelendirilmektedir (Şahin, 2010: 57).

1.4.2. Zorunlu/Gönüllü Göç

Gönüllü ve zorunlu göç, bireylerin iradesine dayalı olarak gerçekleşen göç türlerini ifade eder. Gönüllü göç, isminden de anlaşıldığı gibi, bireyin kendi isteği ve rızası doğrultusunda geleceğini güvence altına almak amacıyla yaptığı göçtür. Zorunlu göç ise bireylerin keyfî bir tercih sonucu

değil; savaş, çatışma ve baskı ortamına dayanamayacak duruma gelmeleri halinde ve başka seçenekleri kalmadığında başvurdukları göç türüdür (Yalçın, 2004: 13). Petersen, göç sınıflandırmasında zorunlu göçlerin temelinde sosyal ve siyasal yapı ile baskıların bulunduğunu belirtmektedir. Bu durumda, bireylerin hükümet veya toplum tarafından baskı ve zorbalığa maruz kalmaları, onları başka bir ülkeye göç etmeye zorlamaktadır. Gönüllü göç, bazen serbest göç olarak da adlandırılmaktadır. Göç kararında en belirleyici unsur, kişisel nedenler ve bireyin kendi istek ve beklentileri doğrultusunda daha iyi imkânlar sahip olma arzusudur. Gönüllü göçler, zamanla kitlesel göçlerin ortaya çıkmasına yol açabilir. Örneğin, bir ülkeye kendi rızasıyla göç eden bireyin yaşadığı olumlu deneyimlerin aile ve yakın çevresiyle paylaşılması, onların da benzer nedenlerle göç etmeyi istemelerine ve bu ağın büyüyerek kitlesel bir göçe dönüşmesine neden olabilir (Petersen, 1996: 6-10).

1.4.3. Düzenli/Düzensiz Göç

Bireylerin veya belirli grup ve toplulukların, göç süreçlerinde ülkelere giriş ve çıkış yaparken, ikamet ederken veya çalışırken yasal çerçevede hareket etmelerine düzenli göç denir. Bu kişiler; vize, ikamet ve çalışma izinlerine sahip olup, pasaport ve diğer belgelerle tüm işlemlerini yasal düzenlemelere uygun olarak gerçekleştirirler⁷. Buna karşılık bazı bireyler, göç hareketlerini gerçekleştirirken çeşitli sebeplerle yasa dışı yolları tercih ederek, ülkeye izinsiz giriş yapıp, belgesiz olarak ikamet etmekte veya çalışmaktadırlar; bu durum, düzensiz göç olarak tanımlanmaktadır. Ülkeye giriş izinsiz yapar ve herhangi bir belge ya da başvuru olmaksızın orada ikamet eder, çalışır ve seyahat ederler. Tespit edildiklerinde ise idari gözetime alınarak sınır dışı edilebilirler (Adıgüzel, 2016: 4). Düzensiz göç yerine sıklıkla yasa dışı, izinsiz veya belgesiz terimleri de kullanılmaktadır. Bu bağlamda, göçün insani bir süreç olduğu unutulmadan hedef ülkeye yasa dışı girişin suç teşkil ettiği vurgulanmaktadır. Burada yanlış olan kişi değil, davranış şeklidir (Düvell, 2006: 29).

Düzensiz göç, sorgulanmadan "düzensiz göçmen" kavramının oluşmasına neden olmakta ve göçmenler otomatik olarak suçlu gibi görülmektedir. Bu durum, yasa dışı göçmenlere yönelik kolayca tutuklama kararlarının alınmasına, gözaltı, hapis veya sınır dışı edilme işlemlerinin uygulanmasına yol açmaktadır. Bu noktada, devletlerin yaptıkları tanımlamalar ve uyguladıkları göç politikaları doğrudan göçmenleri de etiketlemekte ve olumsuz bir algı yaratmaktadır. Oysaki, düzensizlik, bireylerle ilişkilendirilmemeli; aksine toplumsal çevre ve siyasi aktörlerin oluşturduğu bir statü olarak değerlendirilmelidir. Bununla birlikte, göçmenlere yönelik gerçekleştirilen şiddet, ayrımcılık, sınır dışı etme veya ölüme terk etme gibi uygulamalar, giderek ciddi ve küresel bir sorun haline gelmekte; adeta bir tür sömürü kültürü olarak karşımıza çıkmaktadır (Topçuoğlu, 2016: 8-17).

⁷ UNHCR, "UNHCR Global Trends - forced displacement in 2020", <https://www.unhcr.org/flagship-reports/globaltrends/>

Düzenli ve düzensiz göç kavramları, pratikte birbirleriyle oldukça çelişkili kavramlardır. Devletler, düzensiz göçle mücadelede önem verseler de bu alana yönelik düzenlemeler yetersiz kalmaktadır. Hükümetler hem ulusal hem de uluslararası düzeyde göçü kontrol etme ve bu alandaki sorunlarla başa çıkma noktasında etkili olamamaktadır. Bu düzenlemelerin genellikle sınırlı ve karmaşık bir yapıya sahip olduğu gözlemlenmektedir. Örneğin, düzenli göçe destek sağlamak amacıyla yasal yollarda esneklik sağlandığında düzensiz göçler artış gösterebilmekte; buna karşılık, düzensiz göçü engellemeye yönelik politikalar uygulandığında ise göç süreci oldukça zorlaşmakta ve bu durum, insani güvenlik ile insan hakları açısından sorun teşkil edebilmektedir (Castles- Miler, 2008: 132-133).

1.4.4. Geçici/Kalıcı Göç

Geçici ve sürekli göçler, ikamet süresi dikkate alınarak zaman faktörü üzerinden değerlendirilen göç türleridir (Yalçın, 2004: 13). Kişilerin hayatlarını başka bir ülkede devam ettirmek isteyip, herhangi bir süre veya zaman kısıtlaması olmaksızın o ülkede kalıcı olarak yaşadıkları göç türüne sürekli göç denir. Bu kategorideki temel amaç, gerek eğitim gerekse ekonomik geçim açısından daha iyi bir yaşam elde etmektir (Koçak-Terzi, 2012: 170). Kalıcı göç, gidilen ülkeye sınırsız bir süreyle yerleşme amacıyla yapılan göç olarak tanımlanır. Geçici göç ve kalıcı göç, birbirine zıt gibi görünse de tamamlayıcı ve bütünleyici nitelikte kabul edilir. Bu nedenle, bir kişinin ikamet edeceği bölgede kalıcı veya geçici olarak bulunmasını kapsayan geniş bir tanımlama yapılabilir (Bell ve Ward, 2000: 88).

Kalıcı göç ile geçici göç hareketlerinin birbirinden ayrılmasını sağlayan belirli etkenler bulunmaktadır. İlk olarak, kalıcı göçlerde ikamet noktası sabit bir yer olarak belirlenirken geçici göçlerde sürekli değişen ve tekrarlayan hareketler gözlemlenmektedir. Kalıcı göçte, bireyler geri dönme niyetinde olmadıkları için bulundukları yere yerleşmiş olup ev, iş ve okul gibi hayat düzenleri sürekli bir hale geldiğinden uzun süreli bir ayrılık yaşanmaz. Ancak geçici göçlerde geri dönüş planlanmakta olup mevsimlik seyahatler haftalar veya aylar sürebilmekte ve iniş çıkışlar gösterebilmektedir (Bell ve Ward, 2000: 90-91).

Başka bir ifadeyle geçici göç kategorisindeki bireyler, mutlaka kendi ülkelerine geri dönerler. Bu nedenle, bu kişilere sınırlı ikamet hakkının yanı sıra bazı siyasal ve sosyal haklar da tanınabilmektedir (Petersen, 1958: 259). Aile ziyaretleri, turizm veya ibadet amaçlı yapılan geziler geçici göç olayını artırarak temelde ekonomik hedef taşımayan bu tür hareketlerin bile kalıcı göçe dönüşmesine yol açabilmektedir (Bell ve Ward, 2000: 89).

1.4.5. Bireysel-Kitlesel Göçler

Bireysel ve kitlesel göçler, yoğunluk esas alınarak sınıflandırılan göç türleridir. Kişilerin kendi iradeleriyle bireysel olarak gerçekleştirdikleri gönüllü göç, zamanla çeşitli etkileşimler sonucu daha fazla insanın katılımıyla kitlesel göçe dönüşebilir. Kitlesel göçlere zemin hazırlayan öncü bireyler, öncelikle hedef ülkeye varıp deneyim kazanır ve bu deneyimlerini paylaşarak başkalarının da göç etmesine sebep olabilirler. Örneğin, Türkiye’den Avrupa’nın farklı ülkelerine ya da köyden kente yapılan bireysel göçlerin ardından göç akışının artarak kitlesel bir göçe dönüşmesi buna örnek olarak gösterilebilir. Yani başlangıçta gerçekleşen bireysel göçler, kısa sürede kartopu etkisiyle mevcut göç akışını kitlesel hale getirebilir (Yalçın, 2004: 13-16).

1.5. Göç Teorileri

Bu başlık altında, göç olgusunu açıklamaya yönelik temel teoriler ele alınmaktadır. Göçün ilk sistematik analizlerinden biri olan Ravenstein Göç Yasaları, insanların göç davranışlarına dair temel yasalara odaklanırken İtme-Çekme Teorisi, göçmenlerin ülkelerinden ayrılmalarına yol açan itici ve çekici faktörleri analiz eder. Lewis’in İki Sektör Modeli ve Mikro Ekonomik Göç Teorisi, göçün ekonomik boyutlarını inceleyerek bireylerin daha iyi ekonomik koşullar için göç etme motivasyonlarını açıklar.

Makro Ekonomik Göç Teorisi ve Dünya Sistem Teorisi, göç hareketlerini küresel ekonomik yapıların etkisiyle değerlendirirken Göç Sistemleri Teorisi, göç süreçlerinin toplumsal ve ekonomik etkileşimler çerçevesinde dinamik bir yapı oluşturduğunu vurgular. Son olarak İlişkiler Ağı Teorisi, göçmenlerin sosyal bağlarının, göç kararları ve entegrasyon süreçlerindeki rolünü açıklar. Bu teoriler, göçlerin neden gerçekleştiğini açıklamada önemli rol oynamaktadır. Bu amaçla tezin kapsamı doğrultusunda yukarıda bahsedilen teoriler incelenmiştir.

1.5.1. Ravenstein Göç Yasaları

Ravenstein, 19. yüzyılın sonlarında göç üzerine önemli teoriler geliştiren bir coğrafyacı ve demografisttir. "Ravenstein'in Göç Yasaları" olarak bilinen bu teoriler, insan göçünün nedenlerini ve modellerini açıklamaya çalışmıştır. Ravenstein, göç eden insanların davranışlarını belirli yasalara dayandırarak göçü açıklamıştır. İnsanların genellikle yakın yerlere göç ettiklerini söylemektedir. Uzun mesafeli göçler daha az yaygındır ve insanlar genelde ülke içi göçü tercih etmektedirler. Uzun mesafe göçün, insanların yoğunlukla adım adım yani birkaç yere taşınmasıyla gerçekleştiğini söylemektedir. Göç edenler önce kendilerine yakın bölgeye göç ederler, sonra da daha uzak bölgelere giderler (Ravenstein, 1885).

Büyük şehirler insanları kendine çeken birer çekim merkezleridir. Bu merkezlerdeki ekonomik fırsatların çokluğundan dolayı büyük şehirler insanların ilgi odağı olmakta ve buralara göç etme eğilimi artmaktadır. Göçler özellikle kırsal kesimlerden kentsel bölgelere doğru olur. Bu iş olanakları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişim gibi faktörlerle motive edilir. Göç hareketleri; nüfus yoğunluğu, iş imkânları, ekonomik koşullar gibi demografik ve ekonomik faktörler tarafından şekillendirilir. Ravenstein, kadınların erkeklere göre daha fazla göç ettiğini ama bu göçlerin kısa mesafeli olduğunu söylemektedir. Her göç hareketinin başka bir ters göç hareketiyle dengelendiğini de ifade etmektedir. Yani bir bölgeye göç eden insan sayısı kadar, o bölgeden başka yerlere göç eden insanlar da olabilir. (Ravenstein, 1885).

1.5.2. Lewis'in İki Sektör Modeli

Arthur Lewis tarafından 1954'te geliştirilen iki sektör modeli ekonomik büyüme teorileri arasında önemli bir yere sahiptir. Bu model, özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomik yapısını ve bu ülkelerdeki büyüme dinamiklerini analiz etmek amacıyla oluşturulmuştur. Ekonomiyi iki temel bölüme ayırır: düşük verimliliğe sahip geleneksel tarım sektörü ve yüksek üretkenlik özelliği gösteren sanayi sektörü.

Tarım sektöründe işçi gücünün fazlalığı olduğu ve bu gücün sanayi sektörüne aktarılacağı düşünülür; tarım sektöründe çalışanların marjinal üretkenliğinin düşük, hatta bazen sıfıra yakın olduğu bilinmektedir. Bu kapsamda işçilerin tarım sektöründen sanayiye kaydırılması, tarım üretiminde önemli bir düşüşe neden olmadan sanayi üretimini ve verimliliğini artırabilir. Lewis'in bu modeli, ülkelerin tarım ağırlıklı ekonomiden sanayi ve hizmet ağırlıklı ekonomiye geçmesini hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda ekonomik bir göç yaşanmaktadır, bu göç ülke içi olup genellikle işçi sınıfı göçüdür (Lewis, 1954).

1.5.3. Mikro Ekonomik Göç Teorisi

Mikro ekonomik göç teorisi, bireylerin göç kararlarını nasıl aldıklarını inceleyen bir ekonomik teoridir. Bu teoriye göre, bireyler iş bulma olasılıkları, maaş, yaşam maliyeti ve diğer ekonomik faktörler gibi çeşitli mikroekonomik değişkenleri göz önünde bulundurarak göç etme kararı almaktadırlar. Temelde, bireysel karar verme süreçlerine odaklanan bu teori, göçmenlerin kendi refahlarını artırmaya yönelik rasyonel tercihler yaptıklarını varsaymaktadır.

Mikro ekonomik göç teorisi, Sjaastad'ın 1962 yılında yayımladığı *The Costs and Returns of Human Migration* başlıklı çalışmasıyla ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, göç kararının, göçün maliyeti ile beklenen getiriler arasındaki karşılaştırmaya dayandığı belirtilmektedir. Göç maliyetleri arasında, taşınma masrafları, yeni bir yerde sosyal ve kültürel uyum sürecinin zorlukları ve memleketten uzaklaşmanın duygusal maliyetleri yer alırken; beklenen getiriler ise daha yüksek gelir, daha iyi

yaşam koşulları ve eğitim gibi fırsatları içermektedir (Sjaastad, 1962). Ayrıca, Harris ve Todaro'nun 1970 yılında yayımlanan *Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis* başlıklı çalışması, mikro ekonomik göç teorisine önemli bir katkı sunmaktadır. Bu modele göre, bireyler iş gücü piyasasındaki dengesizlikleri değerlendirerek, işsizlik oranları yüksek olsa bile daha yüksek ücretlerin olduğu kentsel alanlara göç etme eğilimindedirler (Harris ve Todaro, 1970). Bu durum, kırsal ve kentsel bölgeler arasındaki gelir farklılıklarının göç kararlarında belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, mikro ekonomik göç teorisinin temelinde, bireylerin göç kararlarını maliyet ve fayda dengesine dayalı rasyonel bir değerlendirme yaparak aldıkları varsayımı bulunmaktadır. Bu teori, göçmenlerin karşılaşılabileceği riskleri ve belirsizlikleri göz önünde bulundurarak, onların beklentileri doğrultusunda en iyi kararı vermeye çalıştıklarını öne sürmektedir (Sjaastad, 1962).

1.5.4. Makro Ekonomik Göç Teorisi

Makro ekonomik göç teorisi, göç hareketlerinin temel nedenlerini ve etkilerini geniş çaplı bir ekonomik perspektiften inceleyen bir teoridir. Bu teoriye göre, göç yalnızca bireysel kararlarla değil, aynı zamanda genel ekonomik koşullar, iş gücü piyasasındaki dengesizlikler ve ülkeler arasındaki gelir farklılıkları gibi makroekonomik faktörlerle de yakından ilişkilidir. Göç hareketleri hem gönderen hem de alan ülkelerin ekonomileri üzerinde derin ve çok yönlü etkilere sahiptir. Örneğin, gönderen ülkeler açısından göç, iş gücü arzında azalmaya yol açarken, döviz transferleri sayesinde ekonomik girdilerde artış ve kimi durumlarda beceri kaybına sebep olabilmektedir. Buna karşılık, alan ülkelerde göç, iş gücü piyasalarının esnekliğini artırabilir, demografik dengesizlikleri düzeltebilir ve uzun vadeli ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir (Borjas, 1999: 69).

Borjas'ın (1999) yaptığı çalışmalar, göçün ekonomik temellerini ve sonuçlarını kapsamlı bir şekilde ele alarak, göçün hem gönderen hem de alan ülkelerin ekonomileri üzerindeki etkilerinin karmaşık ve bazen beklenmedik sonuçlar doğurabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, politika yapıcıların göç politikalarını şekillendirirken dikkate alması gereken önemli makroekonomik dinamikler bulunmaktadır (Borjas, 1999: 69-70). Bu perspektif, göçün yalnızca ulusal düzeyde değil, küresel ekonomi içinde de önemli bir faktör olduğunu anlamamıza yardımcı olmaktadır. Makro ekonomik göç teorisi, göç politikalarının tasarımında ve uygulanmasında kritik bir rol oynar; çünkü bu politikalar, göçün hem nedenlerini hem de sonuçlarını doğrudan etkileyebilmektedir. Massey ve arkadaşları (1993), göç hareketlerinin ekonomik dinamiklerle güçlü bir şekilde bağlantılı olduğunu belirterek, göç politikalarının küresel ekonomik sistemle uyumlu bir şekilde düzenlenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Massey vd., 1993: 432).

1.5.5. Dünya Sistemleri Teorisi

Dünya Sistemler Teorisi, modern ekonomik göç hareketlerini açıklamada önemli bir çerçeve sunmaktadır. Wallerstein'in (1974) geliştirdiği bu teori, dünya ekonomisinin birbiriyle bağlantılı bir sistem olarak işlediğini ve bu sistemin merkez, yarı-merkez ve çevre olarak adlandırılan üç ana kategoriye ayrıldığını öne sürmektedir. Merkez ülkeler, yüksek sermaye birikimine ve teknolojik gelişime sahipken, çevre ülkeler, genellikle ham madde sağlayıcısı ve düşük ücretli iş gücü piyasaları olarak işlev görmektedir. Yarı-merkez ülkeler ise bu iki kategori arasında yer almakta ve hem merkez hem de çevre ülkelerinin özelliklerini belirli ölçüde taşımaktadır (Wallerstein, 1974).

Dünya Sistemler Teorisi'nin göç üzerindeki etkileri, merkez ve çevre ülkeler arasındaki ekonomik dengesizliklere dayanmaktadır. Bu bağlamda, çevre ülkelerdeki ekonomik fırsatların sınırlı olması, göçmenlerin daha iyi bir yaşam ve ekonomik refah arayışıyla merkez ülkelere yönelmelerine neden olmaktadır. Bu göç hareketleri hem göçmenler hem de ev sahibi ülkeler açısından çeşitli sosyal, ekonomik ve politik etkiler doğurmaktadır. Göçmenler açısından, ekonomik refah ve sosyal mobilité imkânları sunulurken; ev sahibi ülkelerde iş gücü piyasasında dönüşümler ve demografik değişiklikler yaşanmaktadır (Massey vd., 1993: 432). Bu teoriye göre, göçün yalnızca ekonomik nedenlerle açıklanamayacağı; siyasi, sosyal ve kültürel faktörlerin de göç hareketlerinde önemli bir rol oynadığı belirtilmektedir. Bu doğrultuda, göçmenlerin entegrasyon süreçlerinde karşılaştıkları zorluklar, ayrımcılık ve kimlik sorunları gibi faktörler, göç çalışmalarında önemli bir araştırma konusu olarak öne çıkmaktadır. Bu nedenle, göç hareketlerini anlamak için kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşım benimsenmesi gerekmektedir (Castles ve Miller, 2009: 230).

Sonuç olarak, Dünya Sistemler Teorisi, göç çalışmalarına kritik bir perspektif sunarak göç hareketlerinin yalnızca bireysel kararlarla değil, küresel ekonomik sistemlerin yapısı ve bu sistemler arasındaki ilişkilerle de şekillendiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, göç politikalarının tasarlanması ve uygulanması sırasında küresel ekonomik eşitsizliklerin ve ülkeler arasındaki yapısal farkların dikkate alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

1.5.6. İtme-Çekme Teorisi

Göç hareketlerini açıklamak için kullanılan temel teorilerden biridir. Bu teori, insanların yaşadıkları yerlerden ayrılmalarına neden olan faktörleri "İtme Faktörleri" ve yeni yerlere göç etmelerini teşvik eden faktörleri ise "Çekme Faktörleri" olarak tanımlamaktadır. İtme faktörleri genellikle göçmenin kendi ülkesinde yaşanan olumsuz koşulları ifade ederken çekme faktörleri, göç edilen ülkede bulunan olumlu koşulları temsil eder. İtme faktörleri; ekonomik istikrarsızlık, işsizlik, siyasi baskı, etnik çatışmalar, doğal afetler gibi koşullardır. Bu faktörler, bireylerin veya grupların mevcut yaşam alanlarını terk etme kararı almalarına neden olur. Örneğin, ekonomik istikrarsızlık ve

yüksek işsizlik oranları, bireylerin ekonomik fırsatların daha fazla olduğu bölgelere göç etme kararı almalarına neden olabilir (Lee, 1966: 49).

Çekme faktörleri ise daha iyi yaşam koşulları, iş imkânları, siyasi ve sosyal özgürlükler, eğitim fırsatları gibi olumlu şartları içerir. Bu faktörler, göçmenlerin belirli bir ülkeyi veya bölgeyi tercih etmelerinde önemli bir rol oynar. Örneğin, yüksek gelir düzeyleri ve sosyal güvenlik sistemlerinin varlığı gibi çekme faktörleri, göçmenlerin gelişmiş ülkelere yönelmesine neden olabilir. İtme-Çekme Teorisi, göç hareketlerinin yalnızca bireysel tercihlerden ibaret olmadığını, aynı zamanda geniş ekonomik, sosyal ve politik faktörlerin bir ürünü olduğunu vurgular. Bu teori, göç politikaları ve stratejilerinin geliştirilmesinde de kullanılır. Politika yapıcılar, itme ve çekme faktörlerini dikkate alarak, göç akışlarını yönetme ve entegrasyon süreçlerini kolaylaştırma yolları üzerinde çalışabilirler (Massey vd., 1993: 431).

1.5.7. Göç Sistemleri Teorisi

Göç Sistemleri teorisi, göç hareketlerini çok katmanlı ve etkileşimli bir perspektiften inceleyen bir yaklaşımdır. Bu teori, bireylerin göç etme kararlarının sadece bireysel itme ve çekme faktörlerinden değil, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel sistemlerin karmaşık etkileşimlerinden kaynaklandığını öne sürer. Göç sistemleri, köken ve hedef toplumlar arasında oluşan dinamik ilişkileri ve bu ilişkilerin zaman içinde nasıl gelişip değiştiğini vurgular. Mabogunje'nin (1970) öncülük ettiği bu yaklaşım, göç hareketlerinin anlaşılmasında temel bir dönüşüm sağlamıştır. O, göçün ekonomik farklılıkların ötesinde, köken ve hedef bölgeler arasındaki sosyal ve politik bağlantılar tarafından da şekillendirildiğini savunur. Bu bağlamda Mabogunje, göçün bir "sistem" olarak ele alınması gerektiğini, çünkü bireysel göç hareketlerinin genellikle daha geniş sosyal ve ekonomik süreçlerin bir parçası olduğunu belirtir (Mabogunje, 1970: 10).

Göç Sistemleri Teorisi'nin göç politikaları ve uygulamaları üzerinde de derin etkileri vardır. Bu teorik çerçeve, politika yapıcıların göç sistemlerinin karmaşıklığını ve bu sistemler arasındaki etkileşimleri anlamalarına yardımcı olur. Bu anlayış, daha etkili entegrasyon stratejileri geliştirme ve göçmenlerin karşılaştığı zorlukları hafifletme potansiyeline sahiptir. Göç Sistemleri Teorisi, göç çalışmalarında kritik bir teorik çerçeve sağlar. Bu yaklaşım, göç olaylarını tekil ve izole edilmiş vakalar olarak değil, geniş çapta etkileşimli ve bağımlı sistemlerin bir parçası olarak ele almayı önerir. Göç Sistemleri Teorisi'nin, göç akışlarını yönetme ve göçmen entegrasyonunu kolaylaştırma konusunda politika yapıcılar için önemli içgörüler sunması beklenir (Castles ve Miller, 2009: 230).

1.5.8. İlişkiler Ağı Teorisi

İlişkiler Ağı Teorisi, göç hareketlerinin anlaşılmasında merkezî bir yer tutar ve göçmenlerin karar verme süreçlerinde sosyal ağların oynadığı önemli rolü vurgular. Göç kararları ve

hareketlerinde bireylerin aile, arkadaşlar ve daha geniş sosyal çevreleriyle olan ilişkileri kritik bir faktördür. Bu teori, göçmenlerin sosyal ağlarının bilgi, maddi destek ve duygusal dayanak sağlamada hayati rol oynadığını ve bu şekilde göç sürecini kolaylaştırdığını ifade eder. Douglas S. Massey ve diğerleri tarafından yapılan çalışmalar, sosyal ağların, göçmenlerin yeni yerlerde karşılaştıkları zorlukları azalttığı ve başarılı bir şekilde entegre olmalarına yardımcı olduğu konusunda önemli bulgular sunar. Sosyal ağların göç dinamiklerinde merkezî bir rolü vardır ve bunlar göçmenlerin varış yerlerinde bir destek sistemi kurar (Massey vd., 1993: 448). Ayrıca Alejandro Portes'in çalışmaları, göç süreçlerinde sosyal sermayenin önemine dair kritik değerlendirmelerde bulunur. Portes (1998), "Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology" adlı çalışmasında sosyal sermayenin göçmenler için nasıl önemli bir kaynak haline geldiğini ve sosyal ağların bireylerin ekonomik ve sosyal entegrasyonunda nasıl kilit bir role sahip olduğunu açıklar (Portes 1998: 12). Bu teorik çerçeveler, göç politikaları ve programlarının tasarımında sosyal ağların ve sosyal sermayenin önemini vurgular. Göçmenlerin sosyal ağlarını destekleyen ve güçlendiren politikalar, onların yeni toplumlarına adaptasyon süreçlerini kolaylaştırmada ve sosyoekonomik başarılarını artırmada önemli bir rol oynayabilir. İlişkiler ağı teorisi, bu bağlamda, göçmenlerin karşılaştığı zorlukların üstesinden gelmede sosyal ağların nasıl kritik bir destek mekanizması sağladığını gösterir.

1.6. Göçün Etkileri

Göçün ekonomik etkileri, göçmenlerin iş gücüne katılımı ve beyin göçünün yarattığı dinamikler çerçevesinde ele alınırken sosyal boyutta göçmenlerin entegrasyonu ve kültürel etkileşim süreçleri değerlendirilmektedir. Siyasi etkiler ise göç politikaları, sınır güvenliği ve uluslararası iş birliği bağlamında incelenmiştir. Göç olgusunun farklı yönleriyle toplumlar ve ekonomiler üzerindeki etkilerini çok boyutlu bir perspektifle ele almayı amaçlamaktadır.

Göç, ekonomik kalkınma üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Göçmenler, iş gücü piyasalarına katılarak üretkenliği artırırken ev sahibi ülke ekonomilerine önemli katkılarda bulunurlar. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)'nin 2021 raporuna göre göçmenler, genellikle ev sahibi ülkelerdeki iş gücü açıklarını doldurur ve yüksek beceri gerektiren sektörlerde çalışma imkânı bulur. Ancak göçmenlerin ekonomiye katkısının tam anlamıyla gerçekleşebilmesi için uygun entegrasyon politikalarının ve sosyal destek mekanizmalarının hayata geçirilmesi gerekmektedir (OECD, 2021: 88).

Bireylerin göç etmesine sebep olan en önemli faktörlerden olan ekonomik faktörler, bireylerin göç kararını almasında önemli rol oynar. Bireyler; gıda, sağlık, barınma ve eğitim gibi temel ihtiyaçlarının karşılanamadığı ülkelerinden göç etmektedirler. Bu ihtiyaçların karşılanamaması bireylerde bir güvensizlik oluşturmakta, bu güvensizlik ise göç etmenin temel motivasyonu olmaktadır. Göç veren ülkeler tarafından bakıldığında ise kaynakların yetersizliğinin veya kötü

ekonomi politikalarının neden olduğu ekonomik zorluklar, iş gücünün göç etmesine neden olmaktadır. İyi eğitilmiş, nitelikli iş gücünün daha iyi olanakları olan ülkelere göç etmesi göç veren ülkenin nüfusunun azalmasına ve bu iş gücünü kaybetmesine neden olmaktadır (Telatar, 2019: 24).

Lakin beyin göçünün ve nitelikli iş gücünün ülkelere olumlu etkileri de olmaktadır. Bu ülkelerden giden insanlar, kendi ülkelerine döviz getirerek ülke ekonomisine katkı yapabilir (kitap). Göçmen olarak gittiği ülkelerde bilgi ve tecrübe sahibi olan insanlar, kendi ülkelerine dönerek bu ülkelerin kalkınmalarına yardım edebilirler. Bu insanların elde ettikleri yaşam standartlarından dolayı kendi ülkelerine geri dönmeleri durumunda bu ülkeler ekonomik kalkınmasını sağlayacak nitelikli iş gücünden mahrum kalacağından bu durum, o ülkeleri az gelişmişlik çıkmazından kurtaramayacaktır (Telatar, 2019: 24).

Göç alan ülkelere ise gelen bu iş gücü o ülkelerin ekonomilerine büyük katkılar sağlamaktadır. Özellikle doğum oranının az ve nüfusun yaşlı olduğu ülkelere göç eden insanlar bu ülkelerin önemli iş gücünü sağlamaktadırlar. Bunun yanında beyin göçü alan ülkeler, iyi eğitilmiş, nitelikli iş gücü elde ederek ekonomik gelişmelerini göç ile desteklemektedirler. Göç alan ülkelere olumsuz etkileri ise göçmenlerin ülkelerin ekonomisine bir yük olarak görülmesi, gelen göçlerin artmasıyla beraber ekonomiye yönelik bir tehdit olduğunun ifade edilmesidir. Göçmenlerin düşük ücretle ve kaçak olarak çalışması işverenler tarafından tercih sebebidir. Bu durum ise yerli insanlar ile göçmenler arasında bir rekabete dönüşmekte ve göçün ekonomik açıdan bir güvenlik sorunu olarak görülmesine sebep olmaktadır. Özellikle ekonomik kriz dönemleri, göçmen karşıtlığının yükseldiği dönemlerdir. “Bu dönemde göçmenlerin sadece neden olduğu işsizlik ve benzeri sorunların yanı sıra onları tehdit, terörizm gibi suçların odağı olarak görülmesine neden olduğu vurgulamaktadır” (Telatar, 2019: 24-25).

Göçmenlerin sosyal entegrasyonu, ev sahibi toplumlar ve göçmenler arasındaki kültürel etkileşimin önemli bir yönünü oluşturur. Entegrasyon süreci, hem göçmenlerin yeni topluma uyum sağlamasını hem de ev sahibi toplumun göçmenleri kabul etmesini içerir. Berry'nin (1997) akkültürasyon modeline göre, başarılı bir entegrasyon için hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun karşılıklı olarak birbirlerine açık olması ve kültürel etkileşime girmesi gerekmektedir (Berry, 1997: 291). Kültürel etkileşim, toplumsal uyumun sağlanmasında ve ön yargıların azaltılmasında kritik bir role sahiptir.

Göç eden kişiler, bir toplumdan ayrılarak farklı bir topluma katılmış; kendi kimliklerini, kültürlerini ve geleneklerini korumaya çalışarak farklı bir topluma, kültüre, kimliğe ve geleneğe sahip bir toplumsal yapı içerisinde var olmaya devam etmişlerdir. Bu iki kültür arasındaki farklılıklar, çatışmalara neden olmakta ve bir güvenlik meselesi haline gelmektedir. Göçmenler, bir taraftan kendi kültürlerini ve kimliklerini koruyarak hayatlarına devam etmek istemekte ancak bir taraftan da göç ettikleri ülke ve bu ülkenin vatandaşlarının kendi kültürlerine ve kimliklerine uyum sağlamaları

beklentisinden bir türlü kaçamamaktadırlar. Bu durum, farklı kimliğe ve kültüre sahip göçmenlerin yerleşik toplumun kimliğine ve kültürüne karşı bir tehdit oluşturacağı algısı yaratmaktadır (Telatar, 2019: 26).

Göç, siyasi dinamikleri de şekillendirir. Göçmen akınları, ev sahibi ülkelerde göç politikalarının yeniden değerlendirilmesine neden olur. Bugün göçmenlerin hakları, entegrasyon politikaları ve sınır güvenliği hem ulusal hem de uluslararası politikanın önemli konuları haline gelmiştir. Hollifield vd. (2014) tarafından yapılan çalışma, göç politikalarının uluslararası ilişkiler ve iç siyaset üzerindeki etkisinin giderek arttığını ve bu politikaların ulusal güvenlik, ekonomik refah ve insan hakları gibi konularla iç içe geçtiğini belirtmektedir (Hollifield vd., 2014: 160).

Göç hem ev sahibi toplumlar hem de göçmenler için önemli fırsatlar ve zorluklar sunmaktadır. Ekonomik kalkınma, sosyal entegrasyon ve siyasi dinamikler üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulduğunda göçün karmaşık doğasını anlamak ve bu süreci yönetmek için kapsamlı ve çok boyutlu bir yaklaşım gerekmektedir. Göç politikalarının tasarlanması ve uygulanması, göçmenlerin ekonomiye entegrasyonunu kolaylaştırmalı; sosyal uyumu teşvik etmeli ve siyasi istikrarı korumalıdır. Bu, sadece ulusal düzeyde değil, aynı zamanda uluslararası iş birliği ve dayanışma çerçevesinde gerçekleştirilmelidir.

1.7. Göçün Tarihi

Bu başlık altında, Avrupa'nın tarih öncesi dönemlerinden günümüze uzanan göç hareketleri tarihsel bir perspektifle ele alınmıştır. İlk olarak, Neolitik dönemde başlayan tarih öncesi göçlerden ve Kavimler Göç'ünden Orta Çağ'daki Viking, Arap ve Moğol istilalarına kadar Avrupa'nın demografik yapısını değiştiren olaylar incelenmiştir. Sanayi Devrimi ve İmparatorluklar Çağı'nda yaşanan iç ve dış göç hareketleri, modern Avrupa'nın kentleşme ve sanayileşme süreçlerinde dönüm noktası olmuştur. Ayrıca Soğuk Savaş sonrası göç hareketleri ile 11 Eylül sonrası ve Arap Baharı döneminde hız kazanan göç dalgaları, Avrupa tarihindeki önemli dönüşümlerin birer yansıması olarak ele alınmıştır.

1.7.1. Tarih Öncesi Hareketler

Avrupa'nın göç tarihi, tarih öncesi dönemden itibaren kıtanın sosyal ve demografik yapısını şekillendiren önemli göç hareketleriyle başlamıştır. İlk olarak, yaklaşık 10.000 yıl önce Yakın Doğu'dan Avrupa'ya tarımı getiren Neolitik çiftçilerin hareketleri, Afrika'dan gelen avcı-toplayıcıların izini takip ederek Avrupa'nın toplumsal yapısında köklü değişimlere yol açmıştır. Bu süreç, kıtanın demografik yapısını değiştiren ve modern Avrupa'nın temellerinin atılmasını sağlayan kritik bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir (Cavalli-Sforza, 2000: 45).

Avrupa'nın göç tarihinde, MS 4. yüzyıldan 9. yüzyıla kadar süren ve Kavimler Göçü olarak adlandırılan dönem, Avrupa'nın demografik ve siyasi yapısını köklü bir şekilde dönüştürmüştür. Bu dönemde, Cermen ve Slav kabileleri başta olmak üzere birçok halkın göç hareketleri, Roma İmparatorluğu'nun çöküş sürecini hızlandırmış ve kıtanın siyasi haritasını tamamen değiştirmiştir. Sonuç olarak, Batı Roma İmparatorluğu'nun çöküşü ve ardından gelen Orta Çağ krallıklarının yükselişi, Kavimler Göç'ünün doğrudan bir sonucu olarak değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, Kavimler Göçü, Avrupa'nın sosyopolitik yapısını şekillendiren ve modern devletlerin temellerini atan önemli bir gelişme olarak kabul edilmektedir (Heather, 2009: 102).

Orta Çağ'dan Erken Modern döneme kadar uzanan süreçte ise, Avrupa'da göç hareketleri Viking seferleri, Arap fetihleri ve Moğol istilaları gibi farklı dinamiklerle devam etmiştir. Bu göç hareketleri, kıtada kültürel etkileşimleri artırmış, ticaret yollarının genişlemesine ve yeni toprakların keşfine zemin hazırlamıştır. Özellikle, Erken Modern dönemde yaşanan dinî ve ekonomik çalkantılar, Protestan Reformu ve Katolik Karşı Reformu gibi olaylar, Avrupa'da büyük ölçekli dinî mülteci hareketlerine sebep olmuştur. Ayrıca, Yeni Dünya'nın keşfi ile birlikte Avrupa imparatorluklarının genişlemesi, milyonlarca insanın hem gönüllü hem de zorunlu göç hareketlerine katılmasına yol açmıştır. Bu dönemde, fırsat arayışı, macera peşinde koşma ve kölelik gibi çeşitli sebeplerle gerçekleştirilen Atlantik ötesi göçler, Avrupa ve Yeni Dünya arasındaki ilişkilerin karmaşık yapısını şekillendirmiş ve küresel ölçekte demografik, ekonomik ve kültürel dönüşümlere zemin hazırlamıştır (Elliott, 2006: 215).

1.7.2. Sanayi Devrimi ve İmparatorluklar Çağı

Sanayi Devrimi'nin başlamasıyla beraber, Avrupa'ya gelen göçlerde de bir dönüşüm olmuştur. Bu dönemde yaşanan ekonomik değişimler, üretimin hızlanması, işçiye ve ham maddeye ihtiyacın artması gibi nedenlerden dolayı kırsal alanlardan şehirlere yoğun bir iç göç hareketi başlamış; insanlar iş bulma umuduyla sanayi şehirlerine göç etmişlerdir. Sanayi Devrimi, Avrupa imparatorluklarının genişlemesi ve küresel demografi üzerinde etkileri olan kıtalararası ve kıtasal göçlerin de yaşandığı bir dönem olmuştur. Bu dönemde yerli halk, işçiler ve köleler dâhil olmak üzere çeşitli nedenlerle milyonlarca insanın göç ettiği, benzeri görülmemiş bir hareketlilik olmuştur. Sanayi Devrimi ve bunu takip eden Avrupa imparatorlukları dönemi, modern dünya sisteminin şekillenmesinde ve küresel demografinin yeniden oluşmasında belirleyici faktörlerden olmuştur (Sassen, 1999: 88). Bu çağda, göç hareketleri artışa geçmiş ve yeni keşfedilen topraklar yerleşime ve ekonomik sömürüye açılmıştır. İngiltere, Fransa, İspanya, Portekiz ve Hollanda gibi Avrupa ülkeleri; Afrika, Asya, Amerika ve Okyanusya'da geniş koloniler kurmuş ve küresel ölçekte bir yayılma gerçekleştirmişlerdir. Bu sömürgeleştirme süreci; kaynaklara, pazarlara erişim ve stratejik avantajlar elde etme arzusundan kaynaklanmıştır. Bu dönemde göç hareketleri çok farklı coğrafyalarda gerçekleşmiştir. Buna Amerika'ya zorunlu göç eden milyonlarca Afrikalı köle, kolonilere taşınan Avrupalı yerleşimciler ve Asya'dan İmparatorluğun çeşitli bölgelerine taşınan

sözleşmeli işçiler örnek gösterilebilir. Özellikle Britanya İmparatorluğu, vatandaşlarının Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda gibi yerleşimci kolonilerine göçünü teşvik ederek bu bölgelerde yeni toplulukların ve ekonomik yapıların kurulmasına öncülük etmiştir. İmparatorluklar Çağı hem zorunlu hem de gönüllü göçlerle küresel demografinin yeniden şekillendirilmesinde kritik bir rol oynamıştır (Emmer, 1992: 76).

18. yüzyılın sonlarında İngiltere'de başlayıp Avrupa'ya ve dünyanın diğer bölgelerine yayılan Sanayi Devrimi, Avrupa'ya gelen göç hareketlerinde önemli bir dönüm noktası olur. Tarım ekonomisinden sanayileşmiş topluma geçiş, özellikle Avrupa'da belirgin demografik dönüşümlere neden olur. Gelişen fabrikalar, madenler ve atölyelerde iş bulma umuduyla kırsal nüfus şehir merkezlerine göç eder. Bu iç göç dalgası, ortak arazilerin özelleştirilmesi ve tarımın mekanizasyonu gibi faktörlerden güç alarak kırsal alanlarda mevcut iş gücü ihtiyacının azalmasına neden olur. Şehirlerin hızlı bir şekilde genişlemesi ve ekonomik fırsatların artması, kentleşme sürecini hızlandırır ve yeni bir endüstriyel işçi sınıfının oluşumunu teşvik eder. Bu göç hareketliliği, Avrupa'da sosyal ve ekonomik yapıların dönüşümünün temelini oluşturmuş ve Sanayi Devrimi, modern kentleşme ve endüstrileşmenin yanı sıra göç hareketlerinin itici güçlerinden biri olmuştur (Pollard, 1981: 134). Bu çağda yaşanan göç hareketlerinin büyük bir kısmı ekonomik nedenlerden dolayı ortaya çıkmıştır. Avrupalı yerleşimciler, kendi ülkelerinden ayrılarak daha fazla toprak, ekonomik refah ve yeni fırsatlar için başka kolonilere göç etmişlerdir. Yerleşimci kolonilerinde uygulanan arazi politikaları ve ekonomik teşvikler sayesinde yeni çiftliklerin, tarlaların ve kasabaların kurulması teşvik edilmiş; bu da kolonilerin ekonomik kalkınmasına önemli katkılar sağlamıştır. Ancak bu süreçte yerli halkların yerlerinden edilmelerine ve büyük acılar çekmelerine de neden olunmuştur. Sömürge ekonomilerindeki iş gücü talebi, imparatorluk içerisinde işçi göçüne neden olmuş; bu da çoğu zaman sömürücü koşullarda çalıştırılan Hintli ve Çinli işçilerin Karayipler, Afrika ve Güneydoğu Asya'daki tarlalara taşınmasına yol açmıştır. Bu göç dalgalarının, ekonomik kalkınmaya katkıları olduğu kadar insan maliyetlerinin, sömürgecilik ve emperyalizmin karanlık yönlerinin ortaya çıkmasında etkileri olmuştur. Yaşanan bu süreçlerin, modern dünya sisteminin şekillenmesinde de önemli etkileri olmuştur. Bütün bunlar, küresel göçün karmaşık dinamiklerini anlamada kritik öneme sahiptir (Northrup, 1995: 112).

Sanayi Devrimi ve İmparatorluklar Çağı boyunca gerçekleşen göç hareketleri, gönderen ve alan ülkeler üzerinde derin ve kalıcı etkiler bırakmıştır. Avrupa'da yaşanan demografik değişiklikler, şehirleşme, sosyal dönüşüm, yeni ekonomik ve politik ideolojilerin ortaya çıkışını teşvik etmiştir. Bu dönemlerdeki göç dalgaları, kolonileştirilen bölgelerde Avrupa yerleşiminin yayılması ve yerel kaynakların sömürülmesiyle çevresel, sosyal ve siyasi önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu göçlerin mirası oldukça karmaşıktır ve ekonomik gelişim, kültürel etkileşimler ile yerli ve köleleştirilmiş halkların marjinalleştirilmesi ve baskı altına alınmasını kapsar. Bu süreçler, modern dünya sisteminin oluşumunda ve küresel ilişkiler ağının şekillenmesinde önemli bir rol oynamış ancak aynı zamanda sömürü ve eşitsizliklerin de kökenini oluşturmuştur (Wolfe, 2006: 159).

1.7.3. 20. Yüzyıl ve II. Dünya Savaşı Sonrası Hareketler

20. yüzyıl, zorunlu göçlerin olduğu bir dönemdir. Bu durum, özellikle iki Dünya Savaşı ve onların ardından gelen dönemlerde olmuştur. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle milyonlarca insanın yerinden edilmesi, büyük mülteci krizlerine ve ulusal sınırların yeniden çizilmesine neden olur. Soğuk Savaş dönemi ve dekolonizasyon süreci ise eski kolonilerden Avrupa'ya yapılan göçlerle kıtanın demografik yapısında önemli değişikliklere yol açarak göç hareketlerini daha da artırmıştır. Bu dönemler, 20. yüzyılın demografik ve politik manzarasını şekillendiren kritik faktörler olmuştur. Bu dönemlerde yaşanan zorunlu göçler; savaşların, politik çalkantıların ve sosyal dönüşümlerin insan hareketliliği üzerindeki derin etkilerini de göstermektedir. Bu göç dalgaları, günümüzdeki uluslararası ilişkiler, sığınma politikaları ve uluslararası hukukun anlaşılması için önemli bir bağlam oluşturmaktadır.

İkinci Dünya Savaşı, zorunlu göçlerin ve kitlesel göç hareketlerinin yaşandığı, milyonlarca insanın hayatını etkileyen dönemler olarak tarihe geçmiştir. Birinci Dünya Savaşı, etnik azınlıkların zorla yerinden edilmesi ve mültecilerin çatışma bölgelerinden kaçışı gibi önemli demografik hareketlere yol açarken II. Dünya Savaşı, bu durumu daha da büyük göç hareketlerine çevirmiştir. Savaş sonucu yaşanan Holokost felaketi ve Avrupa sınırlarının yeniden çizilmesi, tarihin en büyük zorunlu göç dalgalarından birini meydana getirdi. Savaş sonrası dönemde etnik Almanlar, Polonyalılar, Ukraynalılar ve Yahudiler dâhil olmak üzere 11 ila 20 milyon insanın yerinden edildiği tahmin edilmektedir. Bu yerinden edilmiş insanların büyük bir kısmı, yeni kurulan veya genişletilen ülkelerdeki evlerine dönemeyip mülteci kamplarında yaşamak zorunda kalmıştır. Bu dönemde yaşanan zorunlu göçler ve onların insan hayatı üzerindeki etkileri detaylı bir şekilde incelenirken II. Dünya Savaşı sonrasında oluşan mülteci krizleri ve sosyal dönüşümler, bugün bile uluslararası ilişkiler ve göç politikaları üzerinde etkilerini sürdürmektedir (Douglas, 2012: 98).

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönem, savaşın hasarlarından kurtulmak isteyen Avrupa için ekonomik göçlerin teşvik edildiği bir dönem olmuştur. Yaşananlar, 1950'ler ve 1960'larda ekonomik olarak canlanmak ve iş gücü kıtlığını gidermek için Almanya, Fransa ve Birleşik Krallık gibi ülkelere Güney Avrupa, Türkiye ve Kuzey Afrika'dan "misafir işçilerin" davet edilmesine yol açmıştır. Bu süreç, hem endüstriyel hem de hizmet sektörlerindeki ihtiyaçları karşılamak için planlanmıştır. Bu dönemde eski koloniler ve Avrupa metropollerindeki göç hareketliliği artmış, sömürge bağlarının bu hareketliliği kolaylaştırmasıyla insanlar daha iyi ekonomik fırsatlar arayışı içinde olmuşlardır. Özellikle Birleşik Krallık; Karayipler, Hindistan ve Pakistan'dan gelen göçmenleri ağırlarken Fransa; Cezayir, Fas ve Afrika'nın diğer bölgelerinden birçok göçmeni kendine çekmiştir. Bu göç dalgaları, Avrupa'nın sosyoekonomik yapısında da önemli değişikliklere neden olmuş ve günümüz Avrupa'sının çok kültürlü yapısının temellerini atmıştır (Castles ve Miller, 2009: 74).

1950'lerden 1970'lere kadar eski kolonilerin bağımsızlık kazanmasıyla geçen dekolonizasyon süreci başlamış ve bu süreç, Avrupa'ya olan göç akışlarını da önemli ölçüde etkilemiştir. Bağımsızlık kazanan bu ülkelerde yaşanan siyasi istikrarsızlık, ekonomik zorluklar ve eski sömürge güçleri ile sürdürülen ilişkiler, birçok insanın daha iyi yaşam koşulları arayışı içinde Avrupa'ya göç etmesine neden olmuştur. Siyasi zulüm ve çatışmalardan kaçan bireylerin sığınma arayışlarının artmasıyla ve özellikle Portekiz İmparatorluğu'nun sona ermesiyle Angola, Mozambik ve diğer eski kolonilerden Portekiz'e yönelik önemli göç dalgaları olmuştur. Dekolonizasyon sürecinde yaşanan göçler, hem Avrupa'da hem de eski kolonilerde derin sosyal ve ekonomik etkilere neden olmuş; göçmenlerin entegrasyonu, kültürel çeşitlilik ve kimlik politikaları üzerinde uzun vadeli etkiler yaratmıştır (Portes ve DeWind, 2007: 152).

1.7.4. Soğuk Savaş ve Doğu-Batı Göçleri

Soğuk Savaş Dönemi, Avrupa'daki göç hareketleri üzerinde derin bir etki bıraktı. Demir Perde'nin kıtayı Doğu ve Batı bloklarına ayırması, özellikle Doğu Avrupa'dan Batı'ya yönelik göçü ciddi şekilde kısıtlamıştır. Ancak 1956 Macar Devrimi ve 1968 Prag Baharı gibi olaylar, Batı'ya kaçışlara neden olan dikkate değer istisnalar. Bu dönemler, Doğu Blok'undaki baskıcı rejimlerden kaçan insanların Batı Avrupa'ya sığınma dönemleridir. 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve bunu takip eden Doğu Avrupa'daki komünist rejimlerin çöküşü, Avrupa'nın demografik ve politik yapısında dönüşüme yol açtı. Bu süreçler, Doğu'dan Batı'ya göçün önündeki engellerin kaldırılması ve Avrupa'da yeni bir entegrasyon ve birleşme döneminin başlangıcı olmuştur. Soğuk Savaş Dönemi ve sonrasında yaşanan bu olaylar, Avrupa'daki göç dinamiklerinin anlaşılmasında kritik öneme sahip olup bugünün Avrupa Birliği (AB)'nin şekillenmesinde ve Doğu ile Batı Avrupa arasındaki ilişkilerin yeniden kurulmasında etkili olmuştur (Dale, 2005: 178).

1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile Avrupa'da göç hareketleri hızlanmış ve eski Sovyet ülkelerinden ve Sovyetlerin etkisi altında olan ülkelere Batı Avrupa ülkelerine bir göç hareketi olmuştur. Soğuk Savaş Dönemi boyunca komünist rejimlerle yönetilen Doğu ülkelerinden Batı ülkelere göç çoğunlukla siyasi baskılar nedeniyle olurken Soğuk Savaşın bitmesiyle beraber siyasi nedenlerle göçen insanlar, yerlerini ekonomik fırsatlara ulaşmaya çalışan insanlara bırakmıştır. 1990'dan sonra AB'nin genişlemesiyle beraber Polonya, Romanya ve Yugoslavya gibi eski komünist ülkelere Batı Avrupa'ya yönelik iş gücü göçü artmıştır (Castles vd., 2014: 49). Bu dönemde göç, genellikle işçi göçü ve siyasi sığınmacı göçleri üzerinden olmuştur. Yugoslavya'nın dağılması ve Balkanlardaki iç savaşlar nedeniyle büyük bir göç dalgası başlamıştır. 1989-1992 yılları arasında Batı Avrupa'daki sığınma başvuruları 320.000'den 695.000'e yükselmiştir.

1.7.5. 11 Eylül Sonrası Dönem

11 Eylül 2001'de ABD'deki İkiz Kulelere yapılan terör saldırılarından sonra, küresel güvenlik anlayışı bir değişime uğramış ve göç, özellikle Batı ülkelerinde güvenliğe tehdit olan bir unsur olarak ele alınmıştır. Bu dönemde Batı ülkelerindeki göç politikaları, özellikle Müslüman ülkelere gelen göçmenlere karşı daha katı hale gelmiştir. Avrupa'daki hükümetler, göçmenleri terörle ilişkilendirmiş; göçmenlere karşı söylemler geliştirerek göçmenlerin entegrasyonu daha da zorlaştırmışlardır. 11 Eylül sonrasında ülkelerin göç politikalarında sert uygulamalar olmuş ve terörizmle mücadele öncelik kazanmıştır. 2000'lerin başında Afganistan ve Irak'taki çatışmalardan dolayı göçmen sayısı artmış ve bu durum AB ülkelerinde tartışmalara neden olmuştur. 2006'dan sonra özellikle Arap Baharı ile Suriye, Libya ve Irak gibi ülkelere Avrupa'ya yönelik büyük bir göç dalgası başlamıştır. Bu göçmenlerin çoğu, savaş ve zulümden kaçan sığınmacılar olmasına rağmen, güvenlik temelli yaklaşımlar öne çıkmış ve entegrasyon politikaları daha da zorlaşmıştır (Castles vd., 2014: 229).

Sonuç olarak, Soğuk Savaş sonrası dönemden itibaren göç dinamikleri ekonomik fırsat arayışıyla başlarken 11 Eylül sonrası dönemde güvenlik kaygılarına neden olmuştur. Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı gibi olaylar, Avrupa'daki göçmen politikalarını yeniden şekillendirmiştir. Avrupa ülkeleri, bu yeni göç dalgalarını yönetmek için daha sert sınır kontrolleri ve göç politikaları geliştirmiştir (Cornellise, 2008: 8).

1.7.6. Arap Baharı ve Avrupa'ya Göç

Arap Baharı, 2010 yılında Tunus'ta başlayan ve kısa sürede Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki birçok ülkeye yayılarak, siyasi rejimleri sarsan, toplumsal dönüşümlere yol açan ve uluslararası dengeleri etkileyen kitlesel halk hareketleri dalgasıdır. Arap Baharı'nın başladığı yer olan Tunus, bu süreçte önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Bu hareket, 17 Aralık 2010'da Mohamed Bouazizi isimli bir seyyar satıcının, polis tarafından mallarına el konulması ve kendisine yapılan muameleye karşı kendini yakması ile başlamış ve kısa sürede ülke geneline yayılan kitlesel protestolara dönüşmüştür (Gelvin, 2012: 178-179). Protestocuların talepleri, işsizlik, yolsuzluk, ifade özgürlüğüne yönelik kısıtlamalar ve yaşam standartlarındaki düşüklük gibi sorunların giderilmesine odaklanmıştır. Halkın yoğun baskısı sonucunda Tunus Cumhurbaşkanı Zine El Abidine Ben Ali, 23 yıllık iktidarının ardından 14 Ocak 2011'de ülkeden kaçmak zorunda kalmış ve bu olay, bölgedeki diğer halk hareketlerine ilham kaynağı olmuştur (Cavatorta ve Merone, 2015: 261).

Tunus'ta başlayan bu halk hareketleri, kısa süre içinde Mısır'a sıçramış ve 2011 yılının başlarında geniş çaplı gösterilere yol açmıştır. Mısır'da 25 Ocak 2011'de "Öfke Günü" olarak adlandırılan protestolarla başlayan süreç, otoriter yönetime, yüksek işsizlik oranlarına ve ekonomik adaletsizliklere karşı bir halk ayaklanmasına dönüşmüştür. Tahrir Meydanı, bu gösterilerin merkezi

haline gelmiş ve halk, 30 yıldır iktidarda olan Hosni Mubarak'ın istifasını talep etmiştir (El-Ghobashy, 2011) Hükümetin sert müdahalesine rağmen, halkın direnişi devam etmiş ve nihayetinde 11 Şubat 2011'de Mubarak istifa etmek zorunda kalmıştır. Ancak, bu istifanın ardından Mısır'da güvenlik ve ekonomik istikrarsızlık gibi sorunlar devam etmiş; 2012'de Mohamed Morsi'nin cumhurbaşkanı seçilmesi ve 2013'te gerçekleşen askerî darbe ile ülke yeni bir siyasi sürece girmiştir (Brownlee vd., 2015: 212).

Arap Baharı'nın etkisi, Suriye'de ise Deraa şehrinde başlayan gösterilerle kendini göstermiştir. Gençlerin duvarlara rejim karşıtı sloganlar yazmasıyla başlayan olaylar, hükümetin sert müdahalesi sonucu hızla büyüyerek ülke çapında protestolara dönüşmüştür. Başlangıçta demokratik reform talepleriyle ortaya çıkan protestolar, kısa süre içinde şiddet olaylarına dönüşmüş ve Suriye'yi derin bir iç savaşa sürüklemiştir (Lesch, 2012: 45-47). Bu süreç, milyonlarca insanın ülkesini terk etmesine ve uluslararası alanda büyük bir insani kriz yaşanmasına neden olmuştur. Suriye'deki iç savaş, bölgesel ve uluslararası aktörlerin müdahaleleriyle daha da karmaşık bir hal almış; birçok dış gücün çatışmalara doğrudan veya dolaylı olarak dahil olması, krizi derinleştirmiştir (Phillips, 2015: 102-104).

Libya'da yaşanan olaylar, Muammer Kaddafi'nin kırk yılı aşkın süredir devam eden iktidarına meydan okuyan gösterilerle başlamıştır. Tunus ve Mısır'daki ayaklanmalardan ilham alan Libya'lılar, ülkenin çeşitli şehirlerinde protestolar düzenlemiş ve Kaddafi yönetimine karşı silahlı direniş başlatılmıştır. Bu süreç, uluslararası müdahaleye sahne olmuş; Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1973 sayılı kararı doğrultusunda NATO'nun hava saldırıları gerçekleştirmesiyle Kaddafi rejimi zayıflatılmıştır. Sonuç olarak, Ekim 2011'de Kaddafi'nin öldürülmesiyle rejim sona ermiş ancak Libya, siyasi istikrarsızlık ve güvenlik sorunlarıyla mücadele eden bir ülke haline gelmiştir. Ülkede, farklı milis gruplarının yükselişi, merkezi hükümetin otoritesini zayıflatmış ve Libya'yı uzun süreli bir istikrarsızlığa sürüklemiştir (Pack, 2013: 115-117).

Arap Baharı'nın ardından, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki siyasi istikrarsızlık ve ekonomik zorluklar, Avrupa'ya yönelik büyük bir göç dalgasını tetiklemiştir. Özellikle Suriye, Libya ve Afganistan'daki çatışmalar, milyonlarca insanın daha güvenli bir yaşam arayışıyla Avrupa'ya yönelmesine neden olmuştur. 2015 yılında, modern Avrupa tarihindeki en büyük göç krizlerinden biri yaşanmış ve bu dönemde Suriye'den kaçan mültecilerin önemli bir kısmı Türkiye, Lübnan ve Ürdün gibi komşu ülkelerde sığınma bulmuştur. Ancak, birçok kişi daha iyi koruma ve yaşam koşulları arayışıyla Avrupa'ya göç etmiştir (Triandafyllidou, 2018: 92). Avrupa'ya yönelik bu göç dalgası, Avrupa Birliği (AB) ve üye devletler açısından ciddi sosyal, ekonomik ve politik zorluklara neden olmuştur. AB'nin dış sınırları, artan göçmen akışı nedeniyle büyük bir baskı altına girmiş ve üye ülkeler arasında mültecilerin kabulü ve yerleştirilmesi konusunda anlaşmazlıklar yaşanmıştır. Bu durum, Schengen Anlaşması'nın serbest dolaşım ilkesini zorlamış ve bazı üye ülkeler sınır kontrollerini geçici olarak yeniden uygulamaya koymuştur (Collett, 2016: 104).

Göç krizinin ardından, AB göç ve sığınma politikalarında önemli değişikliklere gitmek zorunda kalmıştır. Mültecilerin adil dağıtımı, sığınma başvurularının hızlandırılması ve kaynağında göçü yönetmeye yönelik tedbirler, Avrupa gündeminin öncelikli konuları arasında yer almıştır. Ancak, bu tedbirlerin uygulanması konusunda üye ülkeler arasında fikir ayrılıkları devam etmekte ve AB'nin ortak bir göç politikası oluşturma süreci zorluklarla karşılaşmaktadır. Sonuç olarak, Arap Baharı'nın tetiklediği siyasi istikrarsızlık, bölgesel güvenlik sorunları ve ekonomik zorluklar, yalnızca Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da değil, Avrupa'da da derin etkilere yol açmıştır. Bu süreç, uluslararası toplumun ortak çabalarını gerektiren, geniş çaplı sosyal, ekonomik ve politik dinamikleri içinde barındıran karmaşık bir göç krizine dönüşmüştür.

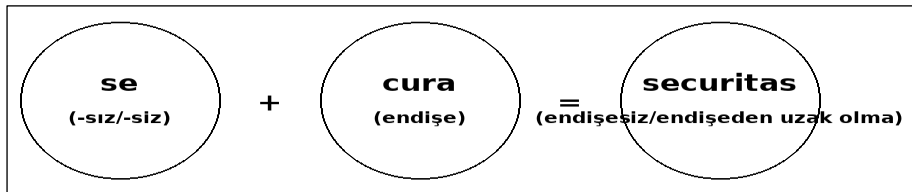
İKİNCİ BÖLÜM

2. GÜVENLİK KAVRAMI, KOPENHAG OKULU VE GÜVENLİKLEŞTİRME

2.1. Güvenliğin Tanımı

Güvenlik kavramı, insanlık tarihinin en temel kavramlarından biri olup, bireylerin ve toplumların varlıklarını sürdürebilmeleri için vazgeçilmez bir unsur olarak görülmektedir. Güvenlik kelimesinin kökeni, Latince “secura” kelimesine dayanmaktadır ve bu kelime, kaygıdan ve endişeden uzak olma durumunu ifade etmektedir (McSweeney, 2004: 16). Bu bağlamda, Thomas Hobbes, güvenliğin en temel ihtiyaç olarak tanımlamış ve güvenliğin yalnızca can güvenliği ile sınırlı olmadığını, aynı zamanda hayatın tüm konfor alanlarına sahip olabilme imkânı sunduğunu ifade etmiştir (Hobbes, 2007: 234). Buna ek olarak, Barry Buzan’ın Kopenhag Okulu’nda yer alan bir diğer düşünür olan Ole Wæver, güvenliğin tehdidin var olduğu ancak bu tehditlere karşı gerekli tedbirlerin alındığı bir durum olarak tanımlamaktadır (Wæver, 1995). Güvenlik kavramının uluslararası ilişkiler alanındaki gelişimi, ilk olarak Arnold Wolfers tarafından ele alınmıştır. Wolfers, güvenliğin nesnel ve öznel olmak üzere ikiye ayırmıştır. Ona göre, güvenlik nesnel olarak kazanılmış değerlere yönelen tehditleri ifade ederken; öznel güvenlik ise bu değerlerin saldırıya uğraması korkusunun olmaması anlamına gelmektedir (Wolfers, 1952: 485).

Şekil 2: Güvenlik Kavramının Kökeni

Kaynak: Arends, 2015: 200

- Güvenlik tanımlanırken 5 temel bileşenden yararlanır:
- Kimin/neyin güvenliği?
- Tehdit kim/ne?
- Meşru güvenlik sağlayıcı kim/ne?
- Güvenliği sağlamada kullanılacak yöntemler neler?
- Güvenliği sağlamak için nelerden vazgeçilir? (Baysal, 2022: 4)

Güvenlik çalışmalarının ilerlemesiyle birlikte tartışmalı bir konu olan “Kimin güvenliği?” sorusu ön plana çıkmıştır. Güvenlik kavramı ilk olarak ortaya çıktığında bireylerin güvenliğinin sağlanması için kullanıldığı, devletin ise ana aktör olarak değil bireylerin güvenliğinin sağlanması için kullanılan bir araç olduğu görülmüştür (Mcsweeney, 2004: 17-18). Hobbes’a göre devlet iç güvenliği sağlamakla yükümlüdür çünkü güvenlik iç düzendir (Hobbes, 2007: 94, 127). 18. yüzyıldan sonra devlet, güvenlik kavramının ana aktörü olmuştur. Uluslararası ilişkiler disiplininin ortaya çıkışıyla beraber geleneksel güvenlik çalışmaları, ana referans nesnesi olarak devleti görmüştür (Williams, 2008: 7).

Özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra devleti referans nesnesi olarak gören yaklaşımlar giderek artmıştır. Güvenlik, devletin güvenliğini ifade etmiş ve bununla beraber ulusal güvenlik çalışmaları artmıştır. Bu çalışmalar temelde askeri güç ilişkisi çerçevesinde oluşturulmuştur. Askeri konular “yüksek politika”, diğer konular ise “alçak politika” olarak değerlendirilmiştir (Mcsweeney, 2004: 17). 1970’li yıllarda ise güvenlik çok farklı alanlara yayılmıştır. Güvenlik çalışmaları derinleştirilmiş ve genişletilmiştir. Bu sebepten dolayı farklı referans nesneleri ortaya çıkmıştır. İlk olarak ekonomi, çevre sorunları, göç, uyuşturucu gibi konular güvenlik çalışmalarının konuları olmuştur (Baldwin, 1997: 5). Karşılıklı bağımlılığın bir sonucu olarak da güvenliğin iş birliğiyle sağlanabileceği ileri sürülmüştür (Tanrıseven, 2005: 114). İkinci olarak ise tehdit unsuru güvenlik tanımlamasının içerisinde yer almış ve şu şekilde tanımlamaktadır: “*Güvenlik, öznel ve hissedilebilen bir şey ise bu hisse kaynaklık eden bir tehdit olmalıdır. Bu tehdidin ne olduğunu anlayabilmek için, hangi değerlerin korunmak istendiğinin tespit edilmesi gerekmektedir. Fiziksel emniyet, ekonomik refah, özerklik, psikolojik sağlık, siyasi bağımsızlık, toprak bütünlüğü gibi bu değerleri tehlikeye sokan her şey tehdit olarak adlandırılabilir* (Baldwin, 1997: 13)”. Politik bir kararla referans nesnesine neyin tehdit oluşturacağı belirlenmiş olup tehdit belirlendikten sonra da bu tehdide karşı alınacak olağan dışı tedbirler meşru hale gelir. Böylece bu tehdidi yok etmek için kaynak ayrımı kolaylaşır, bu bahane gösterilerek de farklı konularda yapılan karşı eleştiri ve tartışma alanı kısıtlanır (Baysal, 2022: 5).

Geleneksel devlet merkezli yaklaşımlar, başlangıçta diğer devletlerin nükleer ve konvansiyonel silahlarını en büyük tehdit olarak görmüştür. Ancak, Soğuk Savaş’ın sona ermesiyle birlikte, iç savaşların ve devlet dışı aktörlerle yaşanan çatışmaların devletler arası çatışmalardan daha fazla olduğu gerçeği, geleneksel güvenlik anlayışının terör örgütleri ve bölücü yapıların da önemli bir tehdit unsuru olarak analiz edilmesine yol açmıştır (Baysal, 2022: 5). Soğuk Savaş sonrası dönemde ise, güvenlik algısındaki dönüşümle birlikte referans nesnesi de değişmeye başlamıştır. Devlet merkezli güvenlik anlayışının yerine insanı merkeze alan yaklaşımlar, tehditleri yalnızca silahlı gruplarla sınırlı görmemiş; açlık, susuzluk, salgın hastalıklar, fakirlik ve hatta devletin kendisini dahi potansiyel tehdit unsurları arasında değerlendirmiştir. Bunun yanı sıra, kültür ve kimlik üzerine odaklanan toplumsal güvenlik yaklaşımları, göçü de güvenliğe yönelik bir tehdit olarak ele almış ve bu çerçevede güvenlik politikalarının kapsamı genişlemiştir (Baysal, 2022: 5).

Geleneksel olarak, devletlerin güvenliğini sağlamakla görevli olan başlıca aktörler ordular olmuştur. Ordular, devleti dış tehditlere karşı koruma görevini yerine getirirken, günümüzde güvenlik alanında ortaya çıkan özel güvenlik şirketleri, bu görevi üstlenebilmektedir. Farklı referans nesneleri ve tehdit türlerinin çeşitlenmesi, güvenlik sağlayıcılarının da farklılaşmasına neden olmuştur. Örneğin, Covid-19 salgını sürecinde sağlık personelleri, halk sağlığını koruma bağlamında önemli bir güvenlik sağlayıcısı olarak ön plana çıkmıştır (Baysal, 2022: 5). Bu bağlamda, güvenlik alanında kimin meşru güvenlik sağlayıcısı olduğuna dair sorular, güvenlik politikalarının şekillenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Meşru yöntemler ise, politik bir konu olup güvenlik tehdidinin belirlenmesi ve önceliklendirilmesi sürecinde alınan kararlar, tehdide karşı uygulanacak stratejileri meşrulaştırmakta ve kaynakların ayrılmasını kolaylaştırmaktadır (Baysal, 2022: 6).

Güvenliği sağlamak için hangi bedellerin ödendiği sorusu, Paris Okulu'nun ortaya attığı güvenliksizleştirme (desecuritization) yaklaşımı ile doğrudan bağlantılıdır. Bu yaklaşıma göre, bir meselenin güvenliği sağlanırken, başka bir alanda birtakım güvenlik açıklarının ortaya çıkabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, geleneksel anlamda güvenlik sağlanırken sivil kayıplar ve çatışmalarda yaşanacak zayıflar göz ardı edilmekte, bireysel özgürlükler ve demokratik haklar kısıtlanabilmektedir. Dolayısıyla, güvenliğin sağlanması sürecinde bireysel özgürlükler ile güvenlik arasındaki dengenin korunması, güvenlik politikalarının en temel zorluklarından biri olmaya devam etmektedir (Baysal, 2022: 6).

2.2. Güvenliğin Dönüşümü

Güvenlik çalışmaları, uzun yıllar boyunca geleneksel yaklaşımların etkisi altında kalmış ve özellikle Soğuk Savaş döneminde Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasındaki silahlanma yarışı, geleneksel güvenlik anlayışının merkezinde yer almıştır. Bu dönemde, güvenlik kavramı, 1980'lere kadar büyük ölçüde ulusal güvenlik ile özdeşleştirilmiş; devletlerin karşı karşıya kaldıkları asgari tehditler ve bu tehditlere karşı izledikleri güç politikaları güvenliğin temel unsurları olarak değerlendirilmiştir (Akgül Açıkmeşe, 2014: 242).

Geleneksel güvenlik anlayışında, askeri tehditlerin varlığı devletlerin dış politikalarını doğrudan hayatta kalma mücadelesi üzerine konumlandırmıştır. Bu bağlamda, neorealist yaklaşıma göre Kenneth Waltz, hayatta kalmayı devletlerin elde etmek istedikleri diğer tüm amaçların ön koşulu olarak tanımlamaktadır (Waltz, 1979: 91). Bu perspektife göre, devletler, ulusal güvenliklerini sağlamak için askeri güçlerini artırmak ve tehditlere karşı koymak zorundadır.

Küba Füze Kriziyle birlikte güçlü silahlanmanın dünyada daha fazla güvenlik sağlayamayacağı anlaşılmış ve bu durum, güvenliğe askeri ve silah boyutundan bakan geleneksel yaklaşıma karşı yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu süreçte, küreselleşme, iletişimin güçlenmesi ve teknolojinin ilerlemesi gibi faktörler devlet egemenliğini giderek zayıflatmış ve sınırların geçirgen

hale gelmesine yol açmıştır. Bunun sonucunda, göç dalgaları, salgın hastalıklar ve organize suçlar gibi yeni tehditler ortaya çıkmıştır (Tanrısever, 2005: 113-114). Tüm bu gelişmeler, askeri konuların dışındaki meselelerin de güvenlikleştirilebilir hale gelmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, Keohane ve Nye (2011: 3), karşılıklı bağımlılığın arttığı bir dünyada askeri güvenliğin devletlerin tek önceliği olmaktan çıktığını ve yüksek politika-alçak politika ayrımının ortadan kalktığını belirtmiştir. Bu dönüşümle birlikte, Kopenhag Okulu, güvenliği askeri, siyasi, toplumsal, ekonomik ve çevresel sektörlere ayırarak güvenlik anlayışını daha geniş bir perspektifle ele almıştır (Buzan, 1983: 73-76).

Ortaya çıkan yeni tehditler, ulusal güvenliği yalnızca devletlerle sınırlı kalmayıp devlet dışı aktörleri de doğrudan etkileyebilecek bir boyuta taşımıştır. Bu tehditler, yalnızca askeri alanla sınırlı kalmayarak ekonomik, sosyal ve çevresel birçok açıdan devletlere zarar verebilmektedir (Nye, 2003: 69-70). Geleneksel yaklaşımın savunduğunun aksine, askeri güç, yeni güvenlik sorunlarıyla etkili bir şekilde mücadele etmede yetersiz kalmaktadır. Bu bağlamda, Nye gücü yumuşak ve sert güç olarak ikiye ayırmış ve devletlerin yalnızca sert güç kullanarak istedikleri sonucu alamayacaklarını, bunun yerine yumuşak gücü kullanarak diğer aktörleri etkileyerek güvenliklerini sağlayabileceklerini belirtmiştir (Nye, 2003: 20). Bununla birlikte, eleştirel güvenlik yaklaşımları güvenliği bireysel alana indirgemekte ve adalet ile özgürleşmeyi (emancipation) de içine alan geniş bir güvenlik tanımı yapmaktadır. Bu yaklaşımlar, geleneksel güvenlik anlayışının aksine, güvenliğin verili değil inşa edilmiş bir kavram olduğunu savunmaktadır. Onlara göre, tehditler, güvenlik ve güvensizlikten etkilenen öznelerden bağımsız olarak oluşmamakta, aksine özneler arası nitelik taşıdığı için devletler tarafından anlamlandırılmaktadır. Bu nedenle, söyleme büyük önem verilmekte ve güvenlik anlayışının inşa sürecinde söylemin belirleyici bir rol oynadığı vurgulanmaktadır (Tanrısever, 2005: 20).

Eleştirel güvenlik yaklaşımları, yaptıkları analizlerde devlet olgusunun tanımlanmasını da sorgulamış ve güvenlik anlayışını farklı bir perspektife taşımıştır. Walker, devletin ve devletlerden oluşan sistemin güvenliği sağlama kapasitesini sorgulamakta ve güvenlik söylemlerinin devletin egemenliğini güçlendirdiğini savunmaktadır (Walker, 1997: 73). Eleştirel yaklaşımın temel argümanı, güvenliğin geleneksel anlayışta savunulduğu gibi objektif bir kavram olmadığı, aksine sosyal inşa süreçlerinden etkilendiğidir. Onlara göre, uluslararası ilişkilerin temeli, kurumları, yapısı ve aktörleri maddi değil sosyaldır. Bu doğrultuda, Alexander Wendt, güvenliğin kimlik-çıkar ilişkisi sonucunda inşa edildiğini ve devletlerin birbirleriyle etkileşime geçmesiyle dost-düşman, çıkar-tehdit gibi kavramların şekillendiğini belirtmektedir (Wendt, 1992: 401).

1990'lardan sonra birey merkezli güvenlik çalışmaları artmış ve güvenlik kavramı ekonomi, gıda, sağlık, eğitim, iletişim ve cinsiyet eşitliği gibi çeşitli alanlarla ilişkilendirilerek daha geniş bir perspektifle ele alınmıştır. Bu çalışmaları yapanlar, devleti halkın güvenliğinin koruyucusu olarak gören geleneksel yaklaşımı reddetmiş ve güvenliğin birey odaklı bir şekilde değerlendirilmesi

gerektiğini savunmuşlardır. Buna ek olarak, güvenlik kavramını cinsiyet ekseninde de ele almış, cinsiyet ayrımcılığının toplumsal yaşama olan etkilerini incelemiş ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasının güvenlik politikalarıyla bütünleşmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

2.3. Uluslararası İlişkiler Teorileri ve Güvenlik

Bu başlık altında, güvenlik kavramını farklı açılardan inceleyen Realizm, Liberalizm, Eleştirel Teori, Postmodernizm ve Feminizm teorilerinin, güvenlik anlayışıyla ilişkileri ve bu alana sundukları katkılar detaylı bir şekilde değerlendirilmiştir.

2.3.1. Realizm

Realistler, devleti uluslararası ilişkilerin temel aktörü olarak görerek, devletlerin askeri güçlerine ve birbirlerine karşı verdikleri tepkilere odaklanırlar. Bu bağlamda, realistler savaşların neden ortaya çıktığını açıklarken Hobbes'un fikirlerine referans göstermişlerdir. Hobbes'a göre, insanlar devleti kurmadan önce herhangi bir kural koyucu otorite olmadığı için "doğa durumu" içerisinde bulunmaktadırlar. Bu durum, insanın sürekli bir anarşi içinde yaşadığı anlamına gelmektedir. Doğa durumunda, her birey kendisini koruma ve bekasını sağlama çabasında olduğundan, bencil, çıkarıcı ve daha fazla güç elde etmeye çalışan bir yapı söz konusudur (Sula, 2022: 13).

İnsan doğası gereği, bireyin öncelikli olarak kendisini düşünmesi nedeniyle, güç mücadelesi kaçınılmaz hale gelmektedir. Bu yüzden, insanlar sürekli bir çatışma halinde olamayacaklarından, kendi aralarındaki ilişkileri düzenleyecek ve bekalarını sağlayacak daha güçlü bir otorite olan "devlet" mekanizmasını kurmuşlardır. Hobbes'un bu fikirlerinden etkilenen realistler, uluslararası sistemin de doğa durumuna benzediğini ileri sürmüşlerdir. Bu perspektife göre, uluslararası sistemde devletler arasındaki ilişkileri düzenleyecek bir üst otoritenin olmaması, sistemin anarşik bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Anarşik sistemde, devletler doğaları gereği bencil ve kendi bekasını düşünen aktörler olarak güvenliklerini sağlamak ve çıkarlarını korumak için çatışmadan ve savaştan kaçınmayacaklardır (Sula, 2022: 13).

Realizme göre, uluslararası sistem; güç, uluslararası siyaset ve çıkar kavramları çerçevesinde şekillenmektedir. Realist düşünceye göre, devletler varlıklarını sürdürme mücadelesinde ulusal çıkarlarını ve sahip oldukları güç unsurlarını esas alırlar. Bu nedenle, realist bakış açısıyla uluslararası ahlaki değerlere, insan haklarına veya bu alanlardaki ihlallere karşı devletlerin sorumluluk üstlenmesini beklemek gerçekçi değildir (Korap-Karpowicz, 2006: 233). Realist güvenlik anlayışında, askeri konular "yüksek politika" olarak ele alınırken; sağlık, çevre, göç ve ekonomi gibi alanlar "alçak politika" olarak değerlendirilmiştir (Çetinkaya, 2012: 244).

Realist bakış açısına göre, devlet adamlarının temel güdüsü korku ve güvensizliktir. Bu perspektiften bakıldığında, realist bir lider, çıkarları tehlikede olduğunda halk arasında güvenlik kaygısı yaratarak göç gibi insani boyutu olan meseleleri ciddi bir güvenlik tehdidi olarak sunabilir (Arı, 2013). Bunun yanı sıra, devlet adamı, halkını bu tehditlere ikna edebilirse politikalarını sorgulanmaksızın uygulama imkânına sahip olacak ve ulusal güvenliği gerekçe göstererek sistemi kendi çıkarları doğrultusunda şekillendirebilecektir (Yılmaz, 2007b: 9).

Realist düşünceye göre, devletler her zaman çıkarlarını maksimize etmeye çalışır ve uluslararası sistemi anarşik bir yapı olarak görür. Bu anarşik düzende, devletler kendi çıkarlarına göre güvenliklerini sağlamak zorundadır (Stone, 1994: 449). Realist perspektifte göç olgusu, çift yönlü bir bakış açısıyla ele alınmaktadır. Devletin çıkarları, göçle uyumlu olduğunda insan haklarına yönelik daha ılımlı politikalar benimsenebilirken, bu durum devlet çıkarlarıyla çeliştiğinde göç ya görmezden gelinmekte ya da güvenlik tehdidi olarak sınıflandırılarak güvenlikleştirilmektedir (Bayraktaş, 2023: 58).

2.3.2. Liberalizm

Liberaller, insan aklının daha iyiye ulaşma isteğinde olduğunu ve bunun sağlanabilmesi için birey özgürlüğünün önemli bir unsur olduğunu savunmaktadırlar (Doyle, 1986: 1152). Bu bağlamda, Kant insan doğasının saf iyi ya da saf kötü olmadığını, aksine bilinmez bir oranda ikisinin karışımından oluştuğunu ifade etmektedir. Ona göre, insan ancak aklını kullanarak doğasında bulunan iyiliği ortaya çıkarabilir ve bu sürecin en sağlıklı şekilde gerçekleşebilmesi için birey özgürlüğünün ve siyasal örgütlenmenin güçlü olması gerekmektedir (Kant, 1970c: 181; Kant, 2007: 35).

Liberallerin güvenlik anlayışı, savaşın çıkma sebeplerini realistler gibi insan doğasına dayandırmak yerine, bireysel özgürlükleri kısıtlayan ve siyasete katılımı engelleyen siyasal rejimlerle ilişkilendirerek açıklamaktadır. Onlara göre, savaş gibi kritik bir karar alınırken vatandaşların rızasına başvurulmaması, otoriter ve totaliter rejimlerin hesap verme sorumluluğundan uzak olduklarını göstermektedir. Bu tür rejimler, herhangi bir sınırlamaya tabi olmadıkları için savaş kararını daha kolay bir şekilde alabilmektedirler (Kant, 1970/b: 100).

Kant'a göre, devletler arasında sürekli bir barışın sağlanması mümkündür; ancak bunun gerçekleşmesi için üç temel şart gerekmektedir. Birinci şart, her devletin sivil anayasasının cumhuriyetçi olması ve yöneticilerin hesap verebilirliğinin sağlanmasıdır. İkinci şart, devletler hukukunun, özgür devletlerden kurulu bir federasyona dayanması gerekliliğidir. Üçüncü şart ise, bireylerin gittikleri ülkede düşmanca bir muameleye maruz kalmamaları ve hukuk kurallarına saygı göstermeleridir. Bu çerçevede, yabancılar ticari ilişkiler kurarak veya yaşamlarını sürdürebilecekleri bir ortamda bulunabilmelidirler (Kant, 1970/b: 98-108).

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, klasik güvenlik anlayışının kimlik, kültür, etnik milliyetçilik ve göç gibi meseleleri dikkate almaması eleştirilmeye başlanmıştır (Ağır, 2011: 22). Yeni dünya düzeni, insan, toplum ve küresel güvenliğin önemini vurgulayarak güvenliğin kapsamını genişletmiştir (Karacasulu, 2011). Bu dönüşüm, realizmin dar güvenlik perspektifinin genişletilme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bunun nedenleri arasında, askeri güvenlik sorunlarının artışı, silahlanma yarışının ekonomik yük haline gelmesi ve bireylerin refah seviyesini tehdit eden unsurların güvenlik sorunu olarak kabul edilmesi yer almaktadır (Booth, 2003: 59). Dünyanın giderek daha fazla birbirine bağımlı hale gelmesi, askeri güvenliğin artık tek ve en önemli unsur olarak değerlendirilemeyeceğini göstermektedir.

Liberaller, bu bağlamda, realistlerin savunduğu "yüksek-alçak politika" ayrımının önemini yitirdiğini vurgulamaktadırlar (Keohane ve Nye, 2011: 20). Güvenliğin kapsamının genişlemesi, tehditlerin de çeşitlenmesi anlamına gelmektedir. Bu tehditler, sadece devletler arası olmayıp devlet dışı aktörlerden de kaynaklanabilmekte ve askeri tehditlerin ötesinde ekonomik, çevresel ve sosyal alanlarda zarar verebilmektedir (Nye, 2003: 69-70). Bu noktada, askeri gücün yetersiz kaldığı durumlarda "yumuşak güç" kavramı devreye girmektedir. Bu kavrama göre, devletlerin kültür, ideoloji ve siyasi değerleri diğer aktörler tarafından çekici bulunarak güvenliğin sağlanması mümkün olabilmektedir (Nye, 2005: 20).

Liberaller, güvenliğin yalnızca askeri güç ile değil, devletler arasındaki iş birliği ile sağlanabileceğini savunmaktadır. Realizmin savunduğu "self-help" (kendi kendine yetme) ilkesine karşılık, liberaller "işbirlikçi güvenlik" ilkesini öne sürmektedirler (Tanrısever, 2005: 112-114). Bu perspektife göre, devletlerin karşılıklı bağımlılık içinde hareket etmesi, birbirlerini tehdit olarak görmek yerine güvenlik teminatı için ortak birer partner olarak değerlendirmelerini sağlamaktadır (Telatar, 2019: 13). Liberallerin güvenlik anlayışı, devletlerin uluslararası örgütler çatısı altında bir araya gelerek iş birliği yapmasının uluslararası barış ve güvenliği mümkün kılacağını ileri sürmektedir. Bu bağlamda, terörizm, uluslararası göç ve iklim değişikliği gibi sınırları aşan küresel meseleler ancak ortak çabalarla çözülebilir (Telatar, 2019).

Liberal bakış açısı, realizmin "alçak politika" olarak gördüğü ekonomi, insan hakları ve göç gibi konuların önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşıma göre, bireylerin özgürlükleri ve hakları ön planda tutulmalı, bireylerin göçmen veya mülteci olarak ayrıştırılması yerine insan hakları çerçevesinde desteklenmesi gerekmektedir. Liberaller, ayrıştırıcı politikaların güvenliğe zarar vereceğini ve toplumda güvensizlik hissi yaratacağını savunmaktadır. Bununla birlikte, "yabancı" korkusu üzerinden yapılan manipülatif politikaların hem yerel halk hem de göçmenler arasında ciddi sosyal sorunlara yol açabileceği öne sürülmektedir (Özerdem ve Özerdem, 2013: 17). Liberalizme göre, bireyler din, ırk ya da sınıf ayrımı yapılmaksızın eşit kabul edilmeli ve özgürlük hakları garanti altına alınmalıdır. Bu doğrultuda, devletlerin uluslararası göç konusuna karşı ayrıştırıcı bir tutum sergilemek yerine, göçmen ve mültecilerin haklarını savunarak onlara insan hakları çerçevesinde

destek olması gerektiği vurgulanmaktadır. Liberaller, uluslararası iş birliğiyle geliştirilecek politikaların, küresel güvenliği sağlamada kritik bir rol oynayacağını belirtmektedirler (Bayraktaş, 2023: 60).

2.3.3. Eleştirel Teori

Eleştirel teoriye göre barışın ve güvenliğin sağlanmasındaki en önemli etken kapitalizmin varlığıdır. Kapitalizmin ekonomik kriz ve istikrarsızlığa yol açan çelişkileri ortadan kalktığında barış ve güvenlik sağlanacaktır. Bireyleri sömürü aracı olarak gören kapitalizm bir an önce bertaraf edilmelidir. Bu teoriye göre dünyada var olan kaynakların tüketilmesi değil sadece ihtiyacın karşılanacak kadar üretilmesi ve üretilenlerin de israf edilmemesi gerekmektedir. Onlar ancak bu şekilde barış ve güvenliğin sağlanabileceğini söylerler (Steans vd., 2010: 124).

Eleştirel teori, soğuk savaş sonrasında tehditlerin değiştiğini ve çeşitlendiği öne sürer. Onlara göre göç, etnik çatışmalar, nüfus artışı, yoksulluk ve çevre kirliliği gibi faktörler insan hayatı için birer tehdit oluşturmaktadır. Eleştirel teorisyenlere göre tehditlerin bu denli fazla olduğu bir dünyada devlet merkezli güvenlik anlayışından vazgeçilip birey merkezli bir güvenlik anlayışına geçilmesi elzemdir (Steans vd., 2010: 125). Eleştirel teori, genel olarak realizmin etkisiyle şekillenen klasik güvenlik anlayışının varsayımlarını eleştirmektedir. Eleştirel teorisyenlere göre güvenlik, öznel bir yapıya sahiptir ve bu nedenle tek bir güvenlik anlayışına indirgenemez. Devlet güvenliğiyle sınırlandırılmış olan klasik güvenlik anlayışının terk edilmesi gerektiğini savunurlar. Bunun yerine birey ve toplum güvenliğini de kapsayan alternatif yaklaşımlar geliştirilmelidir (Sandıklı ve Emeklier, 2012: 32).

2.3.4. Post Yapısalcılık

Uluslararası ilişkiler disiplini postmodernizmle 1980'lerden sonra tanışmıştır. Post yapısalcılık, hakikatin bugüne kadar bilimsel çalışmalar sonucunda değil tarihsel tercihler sonucunda inşa edildiğini iddia etmiştir. Hakikatin toplumsal bir inşa olduğu ve mutlak hakikatin imkânsızlığı da bu rastlantısallığın sonucu olan diğer çıkarımdır. Post yapısalcılar değişkenler arasında neden sonuç ilişkisi kurmaktansa bu değişkenlere “Nasıl?” sorusunu sorarak ilişkilerin bütününe ortaya koymaya çalışmışlardır.

Postmodernistler, klasik güvenlik anlayışının Batı merkezli olduğunu ve birey güvenliğini göz ardı ettiğini ileri sürmektedir. Bu iddialarını destekleyen pek çok gelişme günümüz dünyasında görülmektedir. Örneğin uluslararası göç sorunu, güvenlik gündeminde önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu konu çoğunlukla hiyerarşik ve ben merkezli bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bu yaklaşım; toplum güvenliğine öncelik verirken özellikle göç alan Batı ülkelerinin güvenliğini ön plana çıkarmakta, buna karşın göç eden bireylerin ve toplumların güvenliğini arka planda bırakmaktadır.

Göç eden kişilerin psikolojik durumları ve güvenlik ihtiyaçları ise genellikle göz ardı edilmektedir. Postmodernistler; savaş, çatışma ve güç gibi kavramların insandan bağımsız bir şekilde ele alınmasını eleştirmektedir. Bu yaklaşımların, birey ve toplum güvenliği açısından bir tehdit oluşturduğunu savunmaktadırlar. Özellikle göz ardı edilen psikolojik unsurların güvenlik çalışmalarına dâhil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar (Sandıklı ve Emeklier, 2012: 34-35).

2.3.5. Feminizm

1980'lerden itibaren feminizm uluslararası ilişkiler tartışmalarına girmiştir ve uluslararası ilişkiler kuramlarını eleştirmiştir. İlk olarak eleştirdikleri “temel aktör” olarak devletin analizi, güvenlik ve uluslararası ekonomi politikaları olmuştur. (Gorman ve Jabri, 1999: 3'ten aktaran: Atmaca ve Gözen Ercan, 2018: 20). Iris Marion Young 2003'te Journal of Woman in Culture and Society Dergisi'nde yayımlanan The Logic of Masculinist Protection: Reflection on the Current Security makalesinde erkekler tarafından üstlenilen “koruma” rolünün fedakârlıkla ilişkilendirildiğini öne sürmektedir. Erkekler tarafından üstlenilen bu rolün “korunanlar” üzerinde etkilerini kullanarak “koruyanlara” karşı bir bağımlılık oluşturduğunu ifade eder. “Güvenlik devleti” bu yüzden eril bir roldedir. Özellikle tehdit ve tehlike algıladığında koruma sorumluluğu olarak vatandaşlarını koruma rolünü üstlenir. Fakat bu rolü üstlenirken “askerleri, liderleri vb.” kurumlar veya kişileri koruyucu pozisyona alırken diğer vatandaşları kendine bağımlı kılar. Young, “güvenlik devletinin” iki yüzü olduğunu söylemektedir. “Biri düşmanlara karşı mücadele yüzü, diğeri ise koruma altındakileri gerektiği kadar kontrol altında tutmaya çalışan içe dönük yüzüdür.” Young, demokratik vatandaşlık ilkesine dayanarak “koruyan ve korunan” hiyerarşisine karşı çıkmaktadır (Young, 2003).

Terry Terriff 1999 yılında yazdığı “Security Studies Today” adlı kitabında feminist teorinin, güvenliğin devlet içerisindeki yapılarda en çok cinsiyetleştirilen yapı olduğunu ve kadınların uluslararası ilişkiler pratiğinde ve teorisinde dışlandığını eleştirdiğini belirtmiştir (Terriff, 1999: 91'den aktaran: Gürpınar, 2017: 477). Realizm uluslararası siyaseti “yüksek siyaset” (high politics) ve “alçak siyaset” (low politics) olarak ayırmaktadır. Yüksek siyaseti erkek egemen bir alan olarak görürler (uluslararası güvenlik, güç dengesi, askeri kapasite ve devlet yönetimi) diğil alan olarak da alçak siyaseti görürler (çevre, insan hakları, azınlık hakları, göç ve aile). Tickner “Hans Morgenthau's Principles of Realism” adlı çalışmasında uluslararası güvenliği şu cümle ile ifade etmektedir: “Bir erkeğin dünyası, savaşın ayrıcalıklı bir faaliyet olduğu bir güç ve çatışma dünyasıdır.” (Tickner, 1988: 429).

Eric M. Blanchard “Gender International Relations” makalesinde realizmin dünya siyasetini hiyerarşik olarak böldüğünü, eril ve diğil olarak tanımladığını ifade etmiştir (Blanchard, 2003: 1289-1312). Feminist düşünürler ve akademisyenler bu düzenin ataerkil bir yapı tarafından oluşturulduğunu ileri sürerler ve yeni bir güvenlik anlayışı için toplumsal cinsiyet temelli bir yapının

oluşturulması gerektiğini ifade ederler (Sheehan, 2005: 115-131'den aktaran: Atmaca ve Gözen Ercan, 2018: 24). Feministler güvenlik bağlamında 4 teorik çerçeveyi ifade ederler:

- Uluslararası güvenlik politikalarında kadınların neden yer almadığı sorgularlar
- Savaş ve barış zamanlarında kadınların korunmasının devlet tarafından sağlanması gerektiğini savunurkar
- Kadınların sadece barışla ilişkilendirilmemesi gerektiğini kadınların aynı zamanda savaşa katıldıklarını ve savaşı destekledikleri durumların olduğunu ileri sürerler
- Cinsiyetçi güvenliği ve güvenliği açıklamaya yardımcı olmak için ataerkillik kavramını sorgularlar (Blanchard, 2003: 1290).

Küresel bir sorun haline gelen göç olgusunda kadınlar ve çocuklar, en çok zarar gören ve ciddi etkilerle karşılaşan gruplar olmasına rağmen hak ettikleri değeri görmemiştir. Bu kesimler, bağımsız bireyler olarak ele alınmak yerine çoğunlukla erkeklerle ilişkilendirilmiş ve karşılaştıkları sorunlar göz ardı edilmiştir. Göç sürecinin öncesinde, sırasında ve sonrasında bireyler ve toplumlar; cinsiyet, dil ve din gibi farklı faktörler nedeniyle çeşitli şekillerde zarar görmüşlerdir. Ancak kadınlar ve çocuklar bu süreçten en fazla etkilenen gruplar olarak öne çıkmaktadır. Son 20 yılın verilerine göre kadınlar ve kız çocukları, göç eden nüfusun önemli bir kısmını hatta neredeyse yarısını oluşturmaktadır. Buna rağmen kadınlar, göç sürecinde ve göç ettikleri ülkelerde birey olarak değil erkeklerin yanında gelen, ev işleriyle ilgilenen ve çocuklara bakma sorumluluğu taşıyan kişiler olarak görülmüş ve kadınların yaşadıkları sorunlar görmezden gelinmiştir. Ancak feminizmin yükselişi ve kadın araştırmacılarının artması, kadınların "görünür olmasını" sağlamış ve onların yaşadığı zorlukları daha fazla gündeme taşımıştır (Bayraktar, 2023: 61-62).

2.4. Avrupa Merkezli Güvenlik Okulları ve Güvenlikleştirme

Bu bölümde geleneksel güvenlik anlayışının yeniden ele alınmasına ve yorumlanmasına katkı sağlayan Avrupa merkezli güvenlik yaklaşımlarına odaklanılmış; bu bağlamda İngiliz Okulu, Galler Okulu, Paris Okulu ve Kopenhag Okulu incelenmiştir.

2.4.1. İngiliz Okulu

Uluslararası ilişkiler disiplini, farklı teorik perspektiflerin ve okulların etkili olduğu bir siyaset bilimi ana dalıdır. Bu bağlamda, İngiliz Okulu uluslararası ilişkilere önemli bir teorik çerçeve sunmakta ve disiplinde özgün bir yer edinmektedir. İngiliz Okulunun temellerini ve ana kavramlarını açıklayan Buzan, Jones ve Little, 1993 yılında yayımladıkları *The Logic of Anarchy* adlı kitaplarında bu okulun daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmuşlardır. Bu eser, İngiliz Okulu'nun uluslararası

sistem ve uluslararası toplum analizine dayalı temel yaklaşımlarını ortaya koymuş ve uluslararası ilişkilerdeki dinamikleri anlamak için önemli bir araç sunmuştur (Buzan vd., 1993: 27-52).

İngiliz Okulunun kökenleri, Herbert Butterfield, Martin Wight ve Hedley Bull gibi düşünürler ve diplomatlara dayanmaktadır (Wheeler, 2009: 15). Bu düşünürler, uluslararası ilişkilerin analizinde devletlerin yanı sıra uluslararası toplumun da dikkate alınması gerektiğini savunmuşlardır. Özellikle, Martin Wight'ın uluslararası toplum kavramı, İngiliz Okulu'nun temel fikirlerini oluşturmuş ve devletler arası ilişkilerin yanı sıra toplumun normatif yapısının da analiz edilmesi gerektiğini öne sürmüştür (Wight, 1992: 74-89).

İngiliz Okulu'nu diğer uluslararası ilişkiler okullarından ayıran en önemli özellik, birden fazla dünya görüşünü içermesi ve bu görüşleri birleştirerek analiz yapmasıdır. Martin Wight, kendi siyasal düşüncesini oluştururken üç geleneksel okulun etkisi altında kaldığını belirtmiştir. Bu okullar, Makyavelist ya da Hobbesçu gerçekçilik, Grotiusçu akılcılık ve Kantçı devrimciliktir. Gerçekçiler, uluslararası ilişkileri çatışma ve güç mücadelesi perspektifinden ele alırken; devrimciler, farklı devletlerde yaşayan insan gruplarının veya sınıflarının ortak çıkarlarını incelemektedirler. İngiliz Okulu, bu iki geleneksel bakış açısını bir arada kullanmış ve varsayımlarından yararlanmıştır. Bunun yanı sıra, akılcılık bu iki yaklaşımın ortasında yer almakta ve İngiliz Okulu kendisini bu denge noktası olarak görmektedir. Grotiusçuların temel varsayımı, devletlerin potansiyel olarak "dayanışmacı (solidarist)" oldukları ve bu dayanışmanın hukukun uygulandığı bir uluslararası toplum oluşturduğu yönündedir.

İngiliz Okulu'nun temelini oluşturan dört ana argüman şu şekilde sıralanmaktadır:

- Devletler uluslararası ilişkilerde birincil oyunculardır.
- Uluslararası ilişkilerde iki ya da daha fazla devletin varlığı ve bu devletlerin birbirlerinin kararlarını etkilemesi durumunda bir devletler sistemi mevcuttur.
- Uluslararası sistem anarşiktir ve bu anarşi, ortak bir hükümetin olmaması anlamına gelmektedir.
- Devletler, uluslararası sistemde ortak çıkarları ve değerleri çerçevesinde, kendilerini sınırlayan kurallar ve birlikte yürütülen kurumlardan oluşan bir uluslararası toplum içinde varlıklarını sürdürmektedirler.

Sonuç olarak, İngiliz Okulu, uluslararası sistemin sadece güç mücadelesinden ibaret olmadığını savunarak, devletler arası ilişkileri normatif değerler ve ortak kurallar çerçevesinde değerlendirmekte ve uluslararası toplumun rolünü ön plana çıkarmaktadır.

2.4.2. Galler Okulu

Galler Okulu, uluslararası ilişkileri kültürel kimlik, dilin rolü ve yapısal bakış açısı gibi unsurlar üzerinden yeniden değerlendirir. Okulunun kökenleri, genellikle Galler kökenli uluslararası ilişkiler akademisyenleri ve düşünürlerle ilişkilendirilir. Özellikle Hedley Bull'un düşünceleri ve Anthony Giddens'in yapısal teorisi, Galler Okulunun temelini oluşturan fikirler arasında yer alır. Bull, uluslararası ilişkilerde "anarşik toplum" kavramını vurgulayarak devletler arası ilişkilerin yanı sıra uluslararası toplumun da önemli olduğunu savunur (Bull, 1977: 15-30). Giddens ise yapısal bakış açısını kullanarak sosyal yapıların uluslararası ilişkilerdeki rolünü vurgular (Giddens, 1984: 75-90).

Galler Okulunun ana yaklaşımı, uluslararası ilişkilerde kültürel kimlik ve dilin rolünü vurgulamaktır. Özellikle kültürel kimlik ve dilin uluslararası ilişkilerde nasıl bir güç dengesi oluşturduğunu ve etkilediğini inceler. Bu bağlamda Galler Okulunun yapısal bir bakış açısına sahip olduğunu ve uluslararası sistemi kültürel kimlik ve dilin etkileşimleri üzerinden analiz ettiğini söylemek mümkündür.

Galler Okulu'nun 3 temel ilkesi bulunmaktadır:

Bireyi Güvenliğin Temel Nesnesi Olarak Kabul Etmek: Galler Okulu "Kimin güvenliği?" sorusuna "bireylerin güvenliği" cevabını vermektedir. Bireyi güvenliğin referans nesnesi olarak kabul etmektedir. Booth'a (1991: 319) göre güvenliğin referans nesnesine devleti yerleştirmek, araçlarla amaçları birbirine karıştıracak için problemler yaratacaktır. Bu sebepten ötürü de güvenliğin sağlayıcıları; bireyler, devletler, sivil toplum kuruluşları (STK) gibi birbirinden farklılık gösteren aktörler olmalıdır. Korunması gereken öncelikli aktörler ise bireyler olmalıdır.

Galler Okulu, devlet güvenliği ile bireylerin güvenliği arasındaki bağlantıyı sorgulamakta ve bu iki boyut arasındaki düşük uyumu göstermektedir. İç düzen ve dış tehditlerden koruma sorumluluğu egemen devlet tarafından sağlanmaktadır. Ancak bu durum her geçen gün zorlu güvenlik deneyimleriyle başa çıkabilen yüksek düzeyde güvenli bireyler anlamına gelmemektedir. Galler Okulu geleneksel güvenlik anlayışının alçak politika konusu olarak gördüğü ve güvenlik analizlerine dahil etmediği yoksulluk ve göç gibi konuları merkezi araştırma konuları haline getirmiştir (Olteanu, 2019: 39).

Güvenliği Türetilmiş Bir Kavram Olarak Kabul Etmek veya Derinleştirmek Sonrasında ise Genişletmek: Booth'a göre güvenliğin derinleştirmek demek devlet dışındaki birey ya da grupları analiz odağı haline getirmekle değil güvenliğin türetilmiş bir kavram (derivative concept) olduğunu kabul etmekle başlamaktadır. Güvenliğin türetilmiş olması demek güvenlik anlayışımızın dünya politikasındaki süreçler, birimler ve yapılar hakkındaki varsayımlarımızla şekillenmesi demektir. Diğer bir deyişle güvenlik anlayışı, içinde yaşadığımız dünyadan bağımsız bir şekilde

gelişmemektedir. Kişilerin ve toplumların siyasi bakışı ve felsefi dünya görüşünden oluşmaktadır (Booth, 2012: 186-187).

Galler Okulu güvenliği derinleştirdikten sonra onu genişletme aşamasına geçmektedir. Güvenliğin genişletilmesi (broadening security) bireyler için önemli olan güvenlik sorunlarını siyasallaştırarak bu sorunları önemsemeyen devlet elitlerinin elinden kurtarmak ve siyaset teorisi alanına dâhil etmek demektir. Sonuç itibarıyla da güvenlik siyaset teorisiyle bütünleşmektedir. Bu konuyla bağlantılı olan meseleler eleştirilebilir hale gelerek bireylerin lehine çözüme kavuşturulacak şekilde yeniden inşa edilebilmektedir (Bilgin, 2008: 89-102).

Özgürleşmeyi Güvenlik İçin Bir Ön Koşul Olarak Görmek: Özgürleşme (emancipation); bireyleri yapmak istedikleri şeylerden alıkoyan savaş, siyasi baskı, sefalet, niteliksiz eğitim gibi siyasi, ekonomik, sosyal vb. kısıtlamalardan kurtarılması demektir. Booth güvenlik ile özgürleşme arasındaki ilişkiyi “madalyonun iki yüzü” olarak tasvir etmektedir. Birinin diğerinden ayrılamayacağını söylemektedir. Madalyon örneğinde güvenlik araç, özgürleşme ise amaç olarak görülmekte; gerçek anlamdaki güvenliği güç değil özgürleşme sağlamaktadır (Booth, 2012: 139-144). Ancak Galler Okulu, güvenlik ile sınırları belirsiz olan özgürleşme kavramı arasında kurduğu bağlantı sebebiyle eleştirilmektedir. Çünkü bütün bireylerin özgürleşmesi açık bir içerikten yoksundur.

Aynı zamanda güvenlik, üzerinde uzlaşılan bir anlama sahip değildir. Bu iki sebepten ötürü özgürleşme, güvenlik ile ilişkilendirildiğinde kavramın daha geniş şekilde yorumlanması ihtimalini ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca teorik çözümlerle kıyaslandığında daha fazla problem yaratacağı düşünülmektedir. Özgürleşmenin eşitlikçi ve ütöpik yapısı ile tutarlı bir güvenlik tanımının olmaması ise her şeyin bir güvenlik meselesi haline getirilmesi ihtimalini artırmaktadır. Bu sebepten ötürü de Galler Okulunun bakış açısı güvenlik kavramını saptırdığı ve onu aşırı derecede genişlettiği gerekçesiyle eleştirilmiştir (Olteanu, 2019: 46-47).

2.4.3. Paris Okulu

Paris Okulu, eleştirel güvenlik çalışmalarına önemli katkılar sağlayan ve güvenlik anlayışına farklı bir perspektif kazandıran bir yaklaşımdır. Bu okulun önde gelen temsilcileri Didier Bigo ve Thierry Balzacq’tur. Didier Bigo, Paris Okulu’nun güvenlik anlayışını “Uluslararası Siyaset Sosyolojisi” olarak adlandırmış ve bu bağlamda güvenlik kavramını yeniden ele almıştır (Bigo, 2008: 67-94). Paris Okulu, Kopenhag Okulu’ndan farklı olarak, güvenliğin ve güvenikleştirmenin yalnızca söylemsel inşasına odaklanmaz; aynı zamanda bürokratik ve teknolojik pratiklere de dikkat çeker (Küçük, 2021: 10). Bu yaklaşım, güvenliğin yalnızca bir söylemle oluşturulmadığını, güç kullanımının ve sınır yönetiminin bu sürecin ayrılmaz bir parçası olduğunu savunur (Rumelili ve Karadağ, 2017: 77-78). Paris Okulu’na göre, güvenikleştirme, güvenlik profesyonelleri ve onların

gündelik pratikleriyle de doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda, “güvenlik profesyonelleri”, güvenliğin inşasında merkezi bir rol oynar. Güvenlik profesyonelleri; askeri personel, istihbarat teşkilatları, polis kuvvetleri, özel güvenlik şirketleri, gazeteciler, ekonomistler, sağlık uzmanları ve akademisyenler gibi geniş bir aktör grubunu kapsar. Paris Okulu, bu aktörlerin pratiklerinin, güvenlik gündemine alınacak meselelerin belirlenmesinde ve bu meselelerin teknik olarak ifade edilmesinde kritik bir öneme sahip olduğunu vurgular (Bigo, 2008: 116-129).

Paris Okulu, göç konusuna özel bir vurgu yapmış ve göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde toplumsal ve devlet güvenliği arasındaki ilişkinin ayrılmaz bir bütün olduğunu savunmuştur. Didier Bigo’ya göre, göç bağlamında toplumsal güvenlik ile devlet güvenliği arasında keskin bir ayrım yapmak sorunludur. Göç, yalnızca bir topluluğun kimliğini değil, aynı zamanda bu kimliği koruyan devletin yapısını da etkiler (Bigo, 2005: 64-65). Paris Okulu, artan kontrol ve sınır teknolojilerinin göçün güvenlikleştirilmesinin bir sonucu değil, aksine bir nedeni olduğunu öne sürer. Göç, teknik bir çerçevede ifade edildiğinde, daha az politize edilmekte ve bu durum güvenlikleştirme sürecinin siyasal alanın tam merkezinde gerçekleştiğini göstermektedir. Paris Okulu için, göçün nasıl güvenlikleştirildiği sorusu, özellikle kritik bir çalışma alanıdır (Palancı, 2023: 68). Paris Okulu, güvenlik çalışmalarına eleştirel bir perspektif kazandırarak, güvenliğin yalnızca söylemlerle değil, aynı zamanda bürokratik ve teknolojik pratiklerle şekillendiğini savunur. Güvenlik profesyonellerinin rolü ve gündelik pratikleri, güvenlik politikalarının oluşturulmasında kilit bir öneme sahiptir. Bu yaklaşım, göç ve diğer toplumsal meselelerin güvenlikleştirilme süreçlerini anlamada önemli bir teorik çerçeve sunar. Paris Okulu, güvenlikleştirme sürecinin politik, sosyal ve teknik boyutlarını bir arada ele alarak eleştirel güvenlik çalışmalarına önemli katkılarda bulunur (Palancı, 2023: 68).

2.4.4. Kopenhag Okulu

Bu okulun temelleri Barry Buzan, Ole Wæver ve Jaap de Wilde tarafından atılmıştır. Onlar güvenliği sadece askeri bir mesele olarak değil askeri meselelerin yanında siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel meselelerin de birer güvenlik sorunu olabileceğini ifade etmişlerdir (Buzan vd., 1998). Kopenhag Okulunun güvenlik alanına en önemli katkılarından biri ise “güvenlikleştirme” (securization) teorisi olmuştur. Bu teori, bir konunun güvenlik meselesi olarak tanımlanması ve ele alınması o konunun politik bir tercih olduğu ve çoğunlukla siyasi aktörler tarafından acil ve olağanüstü bir tehdit olarak sunulmasını ifade eder (Buzan vd., 1998: 24). Kopenhag Okulu, güvenliğin nasıl tanımlandığını ve nasıl genişletildiğini ele almakla kalmaz bunun yanında güvenlikleştirme sürecinde bunu detaylı olarak inceler. Güvenlikleştirme süreci, bir aktörün (devlet ya da devlet dışı aktörler) bir konuyu güvenlik meselesi olarak ve referans nesnesine sunarak konunun normal bir siyasi tartışma alanından çıkarılmasıyla oluşturulur (Wæver, 1995: 55). Güvenlikleştirme bir konunun siyasi alanın olağan işleyişinden çıkarılmasını ve acil müdahale gerektiren bir durum olarak ele alınmasını sağlayan bir stratejidir. Kopenhag okulunun diğer önemli

bir kavramı ise “bölgesel güvenlik kompleksleri”dir. Bu kavram, güvenlik tehditlerinin ve çıkarlarının coğrafi yakınlık sebebiyle birbirine bağlı bölgesel yapıları ifade eder. Bu kavram, uluslararası sistemdeki güvenlik dinamiklerinin sadece global değil aynı zamanda bölgesel düzeyde olduğunu vurgular (Buzan vd., 1998: 12).

2.4.4.1. Güvenlik Sektörleri

Kopenhag Okulunun güvenlik sektörleri kavramı, güvenlik çalışmaları literatüründe bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Bu kavram, farklı sektörlerin güvenlik tehditleri karşısında nasıl işlev gördüğünü açıklamak için geliştirilmiştir. Beş temel güvenlik sektörü tanımlanmıştır: askeri, siyasi, ekonomik, toplumsal ve çevresel. Her bir sektör, kendine özgü tehditleri, aktörleri ve dinamikleri barındırır. Bu sektörler, güvenlik politikalarının çok boyutlu doğasını anlamak için bir çerçeve sunar ve devletlerin yanı sıra devlet dışı aktörlerin de güvenlik üzerindeki etkilerini değerlendirme olanağı sağlar.

Kopenhag Okulunun siyasi güvenlik sektör analizi, güvenliğin sadece askeri değil aynı zamanda siyasi boyutlarının da olduğunu vurgulamaktadır. Siyasi güvenlik devletin egemenliğini ve siyasi bütünlüğünü tehdit eden her türlü meseleyi içermektedir (Buzan vd., 1998: 119-121). Bu sektör, devletin iç siyasetini ve uluslararası sisteme entegrasyonunu kapsamaktadır. Bu sektörde güvenikleştirme süreci devletin ideolojik temelleri, ulusal kimlik, egemenlik ve toprak bütünlüğü gibi konuları içermektedir. Siyasi güvenlik, eleştirme ve bunun gibi konuları olağan politik çerçeveden çıkararak acil varoluşsal tehditler olarak referans nesnelere sunar. Bu olağan akıştan çıkarılamayan süreci, meseleleri güvenlik konusu haline getirir ve bu meseleye dair olağanüstü tedbirler alınmasını sağlar. Kopenhag Okulu, siyasi güvenlik kavramını ulusal güvenliğin geleneksel anlayışının ötesine çıkararak siyasi yapıların ve ideolojilerin korunması yanında ulusal kimliğin ve egemenliğin de önemli olduğunu ifade eder. Örnek olarak bir devletin ideolojik yapısına yönelik tehditler veya ayrılıkçı hareketler, siyasi güvenlik sektörü kapsamında ele alınabilir. Bu yaklaşım güvenliği sadece fiziksel tehditlerle değil aynı zamanda siyasi ve ideolojik boyutlarıyla da irdeler (Wæver, 1995: 55).

Ekonomik güvenlik sektörü ise; ekonomik faktörlerin devletler ve toplumlar üzerindeki etkilerini incelemektedir. Bu yaklaşıma göre güvenlik analizleri yapılırken ekonomik faktörlerin önemi vurgulanır. Ekonomik istikrarın, refahın ve kaynaklara erişimin güvenlikle doğrudan ilişkisi olduğu ileri sürülür. Ekonomik güvenlik, bir ulusun veya bölgenin ekonomik refahını, sürdürülebilir kalkınmasını ve ekonomik bağımsızlığını tehdit eden her türlü meseleyi kapsar (Buzan vd., 1998: 7-9). Ekonomik güvenlik; ekonomik politikalar, ticaret savaşları, finansal krizler, yoksulluk ve işsizlik gibi çeşitli konuları içermektedir. Bu sektördeki güvenikleştirme süreci, ekonomik meseleleri birer güvenlik meselesi olarak tanımlar ve olağanüstü tedbirler alınması gerektiğini ileri sürer. Örneğin bir ülkenin enerji kaynaklarına erişiminin engellenmesi, ekonomik güvenliği doğrudan tehdit eden bir

unsur olarak tanımlanır ve bu durum devletin olağanüstü politikalar izlemesine neden olabilir. Kopenhag Okulu, ekonomik güvenliği uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmalarında genellikle odaklanılan askeri ve siyasi boyutların ötesinde temel bir güvenlik meselesi olarak ele alır. Bu yaklaşım, ekonomik faktörlerin ulusal ve uluslararası güvenlik üzerindeki etkilerinin karmaşıklığını ve önemini vurgular. Ekonomik güvenlik kavramı, küreselleşmenin ve ekonomik bağımlılıkların artmasıyla daha da önem kazanmıştır. Küresel ekonomik bağlantılar nedeniyle bir ülkenin ekonomik istikrarı artık sadece ulusal politikalara değil aynı zamanda uluslararası ekonomik sistemdeki gelişmelere de bağlıdır (Buzan vd., 1998: 95-96).

Askeri güvenlik sektörü ise uluslararası ilişkiler ve güvenlik çalışmalarında merkezi bir konumdadır. Askeri güvenlik; devletlerin ve toplumların fiziksel saldırılara karşı korunması, askerlik kapasitelerinin sürdürülmesi-yükseltilmesi ve stratejik çıkarlarının korunmasıyla ilgili meseleleri içermektedir. Bu sektör geleneksel güvenlik çalışmalarının ve anlayışının çekirdeğini oluşturur. Devletler arasındaki silahlı çatışmalar askeri tehditler ve savunma politikaları gibi konular askeri güvenlik sektörünün konularıdır (Buzan vd., 1998: 50-51). Askeri güvenlik, devletlerin egemenliklerini ve toprak bütünlüklerini korumak kapasitesiyle doğrudan ilişkilendirilir. Askeri tehditler, çoğunlukla başka bir devletin veya devlet dışı bir aktörün potansiyel veya gerçekleşen saldırıları şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu tehditler; savaş, terörizm, isyan ve askeri darbeler gibi çeşitli şekillerde olabilir. Askeri güvenlikle ilgili stratejiler ve politikalar; genellikle savunma harcamaları, silahlanma kontrolü, ittifaklar ve askeri iş birlikleri gibi konuları içermektedir (Buzan vd., 1998: 53-54).

Çevresel güvenlik sektörü, güvenlik çalışmalarında önemli ve nispeten yeni bir boyut olarak tanımlanır. Çevresel güvenlik; doğal kaynakların sürdürülebilirliği, çevre kirliliği, iklim değişikliği, su ve gıda güvenliği gibi çevresel faktörlerin insanların güvenliği üzerindeki etkilerini inceler. Bu sektör, çevresel değişikliklerin toplumlar ve devletler üzerinde yaratabileceği potansiyel tehdit ve zorlukları kapsar (Buzan vd., 1998: 71-73). Çevresel güvenlik; insanların yaşam kalitesini, sağlığını ve hayatta kalmasını doğrudan etkileyen çevresel koşullara odaklanır. İklim değişikliği gibi küresel çevresel sorunlar; deniz seviyesindeki yükselme, aşırı hava olayları ve kuraklık gibi etkiler yoluyla geniş coğrafi alanlarda güvenlik sorunlarına yol açabilir. Bu tür sorunlar; göç, gıda kıtlığı ve doğal kaynaklar üzerindeki rekabetin artması gibi ikincil güvenlik meselelerini de tetikleyebilir (Buzan vd., 1998: 75-76).

Kopenhag Okulunun çevresel güvenlikle ilgili analizlerinde "güvenikleştirme" kavramı önemli bir yer tutar. Bu yaklaşımda bir çevresel mesele veya tehdit, güvenikleştirilerek olağan politik ve sosyal tartışmaların ötesine taşınır ve acil müdahale gerektiren bir güvenlik sorunu olarak konumlandırılır. Çevresel güvenlik bağlamında bu süreç, hükümetlerin, uluslararası toplumun ve kamuoyunun dikkatini çevresel sorunlara çekmeyi ve olağanüstü çevresel politikaların uygulanmasını gerektirebilir. Çevresel güvenlik, sürdürülebilir kalkınma ve çevre koruma

abalarıyla yakından ilişkilidir. Çevresel tehditlerin azaltılması ve önlenmesi, genellikle ulusal ve uluslararası düzeyde kapsamlı politika değişiklikleri ve iş birliği gerektirir. Bu nedenle çevresel güvenlik hem ulusal güvenlik stratejilerinde hem de uluslararası güvenlik ve kalkınma politikalarında önemli bir yer tutar (Wæver, 1995: 55).

2.4.4.2. Güvenlikleştirme

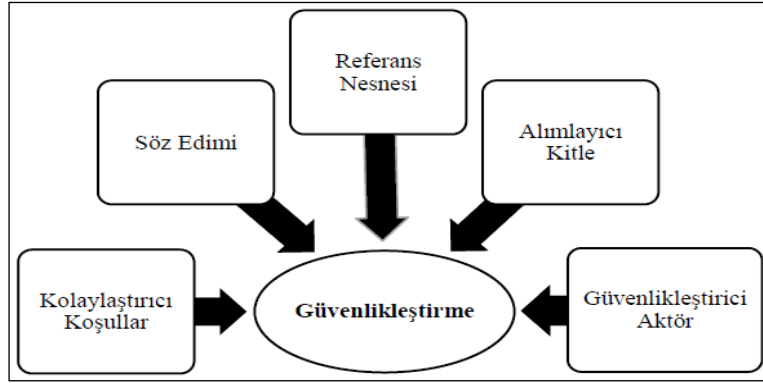
Kopenhag Okulu, genel olarak güvenlik kavramına odaklanmasına rağmen, daha çok askeri olmayan güvenlik boyutları üzerinde durmaktadır. Göç, evre, sosyal ve toplumsal güvenlik gibi konular; okulun çalışmalarında öne çıkan başlıca alanlardır (Huymans, 1998: 479-480). Literatüre kazandırdığı güvenlikleştirme kuramı ile Kopenhag Okulu, yeni bir akımın öncüsü olmuş ve bir meselenin “nasıl” ve “niçin” güvenlik sorunu haline dönüştüğünü analiz eden yeni nesil güvenlik çalışmaları için bir temel oluşturmuştur. Buzan, inşacılık teorisinin ilkelerinden yararlanarak geliştirdiği güvenlikleştirme kavramını bir durumun hangi süreçlerle bir güvenlik meselesine dönüştüğünü açıklamak için kullanmıştır. Bu yaklaşım, güvenlik çalışmalarında olayların yalnızca sonuçlarını değil aynı zamanda onların güvenlik bağlamına nasıl yerleştirildiğini de anlamaya yönelik önemli bir teorik ereve sunar (Yiğittepe, 2020: 75).

Kopenhag Okulu, güvenlikleştirme kavramını "siyasi bir toplulukta bir unsurun, değerli bir öznenin varlığına yönelik tehdit olarak algılandığı ve bu tehdide karşı acil ve olağanüstü önlemler alınması gerektiği anlayışını oluşturan başarılı bir söz edimi" olarak tanımlamaktadır. Bu anlayışa göre, sorunlar doğrudan güvenlik tehdidi oluşturmaz, aksine aktörler bu sorunları güvenlikleştirme yoluyla tehdit olarak inşa etmeyi tercih eder. Süreç, alımlayıcı kitlenin söz konusu durumu bir güvenlik meselesi olarak kabul etmesiyle başarılı olur. Bu durum, genellikle siyasi elitlerin sorunu aşırı politikleştirerek acil önlemler almasına yol açar (Waewer ve Buzan, 2003: 491).

Güvenlikleştirme süreci, söylem ile inşa edilen bir yöntemdir. Bu bağlamda söylem aracılığıyla ifade edilmeyen hiçbir şey tehdit olarak kabul edilmez. Temel anlamıyla güvenlikleştirme, daha önce güvenlikle ilişkili görülmeyen bir konunun çeşitli nedenlerle güvenlik meselesi haline getirilmesi sürecidir. Burada bir konunun gerçekten güvenlik meselesi olup olmadığı tehdidin gerçekliğine değil tehdidin nasıl sunulduğuna dayanır (Buzan, vd., 1998: 24).

Güvenlikleştirme yaklaşımının temel bileşenleri şunlardır:

Şekil 3: Güvenlikleştirme Teorisi ve Temel Kavramlar

Kaynak: Buzan vd., 1998: 23-45

Bu unsurlar, bir konunun güvenlik meselesi haline getirilmesinde merkezi bir rol oynar ve güvenlikleştirme sürecinin temel yapı taşlarını oluşturur.

Güvenleştirici aktörler, varoluşsal olarak tehdit altında olduğu ilan edilen bir unsur - referans nesnesi- tanımlayarak meseleleri güvenlikleştiren taraflardır (Buzan, vd., 1998: 36). Bu aktörler; siyasi partiler, devlet adamları, akademisyenler, lobi grupları ve baskı grupları gibi çeşitli aktörlerden oluşabilir. Bununla birlikte hükümetler ve politik elitler, güvenlikleştirme kapasitesi açısından diğer aktörlere göre daha avantajlı bir konuma sahiptir (Balzacq, 2005: 173). Güvenleştirici aktörler, söz edimi yoluyla alımlayıcı kitleye ulaşır ve tehdit altındaki unsur acil müdahale gerektiren hayati bir durum olarak sunar. Bu nedenle güvenlikleştirici aktörler aynı zamanda "güvenleştirici birimler" olarak da adlandırılır. Bu süreçte politik olmayan bir sorun kamu alanına taşınır ve genellikle acil önlem planları açıklanır. Örneğin bir devlet temsilcisi, güvenlik kavramını kullanarak belirli bir gelişmeyi özel bir mesele haline getirir ve bu durumu kontrol altına almak için gerekli araçları kullanabileceği bir özel hak talebinde bulunur.

Referans nesnesi, hayati bir tehdit olarak algılanan ve varlığını sürdürebilmek için meşru bir iddiaya sahip olan unsurlar olarak tanımlanır. Geleneksel güvenlik anlayışında referans nesnesi genellikle devlettir. Ancak güvenlikleştirme analizinde birden fazla referans nesnesi tanımlanabilir. Bu bağlamda referans nesnesi bireyler, toplumlar, ekonomi, ulusal güvenlik, çevre gibi konular olabilir. Geleneksel güvenlik anlayışında devlet, en önemli referans nesnesi olarak görülse de devletin ulus kavramıyla ilişkisi çatışmalara yol açabilir. Bu çatışma, devlet güvenliğinin egemenlik ile ulus güvenliğinin ise kimlik ile ilişkisinde yaşanan ayrımlardan kaynaklanmaktadır. Sonuç olarak güvenlikleştirme sürecinde güvenlikleştirici aktörlerin ve referans nesnelerinin rolleri, bir konunun nasıl ve neden güvenlik meselesi haline getirildiğini anlamak için kritik öneme sahiptir (Buzan, vd., 1998: 36).

Alımlayıcı kitle, güvenlikleştirici birim tarafından varoluşsal tehdit olarak sunulan durumu kabul etmesi beklenen topluluktur ve güvenlikleştirme teorisinde merkezi bir rol oynar. Güvenlikleştirmenin başarılı olabilmesi için aktörün referans nesnesi olarak tanımladığı tehdidi alımlayıcı kitlenin onaylaması gereklidir. Eğer bu kabul gerçekleşmezse güvenlikleştirme tam anlamıyla gerçekleşmez; sadece bir güvenlikleştirme girişimi söz konusu olur (Balzacq, vd., 2005: 499).

Söz edimi, güvenlikleştirme sürecinin ilk adımı ve en önemli aracıdır. Bu adımda bir konu, gerçek bir varoluşsal tehdit oluşturup oluşturmadığına bakılmaksızın konuşma eylemi yoluyla bir güvenlik meselesine dönüştürülür (Emmers, 2017: 137). Örneğin göç konusuna ilişkin olarak politikacıların göçmenleri toplumsal güvenliğe zarar veren unsurlar olarak tanımlaması, güvenlikleştirme sürecini başlatır. Güvenlikleştirme teorisine göre bu tür söylemler, göçmenlerin varlığını önce siyasetin dışındaki bir alandan (non-politicized) daha sonra siyasal alana (politicized) ve nihayetinde güvenlik alanına (securitized) taşır. Bu süreçte söylemler üç temel yöntemle alımlayıcı kitleye ulaşır: uyarı, iddia ve talep (Rumeli ve Karadağ, 2017: 73).

Fonksiyonel aktörler, güvenlik sektörlerinin dinamiklerini etkileyen ve referans nesnesi ya da güvenlik kararları üzerinde önemli bir rol oynayan aktörlerdir. Ancak güvenlikleştirme sürecinin doğrudan bir parçası olmaktan ziyade bu sürecin tamamlayıcı unsurları olarak kabul edilir (Buzan vd., 1998: 36). Bu aktörler, güvenlikleştirme sürecine doğrudan etkide bulunmasalar bile, uygulanan politikaların etkisini artırabilir ve aracı bir konumda yer alabilir. Böylelikle, güvenlikleştirme sürecine dolaylı katkıda bulunarak politikaların işlevselliğini destekler (Boyraz, 2022: 93).

Kolaylaştırıcı koşullar, güvenlikleştirme sürecinin başarısında etkili olan iç ve dış faktörler olarak iki gruba ayrılmaktadır:

İç koşullar, genellikle "güvenlik grameri" olarak adlandırılır. Bu, güvenlikleştirici aktörün alımlayıcı kitleyi ikna etmek amacıyla kullandığı dramatik ve etkileyici bir dilin varlığını ifade eder. Bu dil, meseleyi varoluşsal bir tehdit olarak sunar ve olağanüstü önlemler alınmadıkça başka bir çözüm yolu olmadığını vurgular. Bu tür ifadeler, söz ediminin etkisini artırarak tehdit algısını güçlendirmeyi hedefler.

Dış koşullar, güvenlikleştirici aktörün sosyal konumu ve tehdidin tarihsel bağlamı gibi unsurlardan oluşur. Aktörün sosyal konumu, söz ediminin hedef kitle tarafından kabul edilmesinde otorite ve güvenilirlik açısından önemli bir rol oynar. Örneğin devlet yetkilileri veya politik liderler gibi yüksek otoriteye sahip kişilerin söylemleri, genellikle daha etkili olur. Tarihsel koşullar ise söz konusu tehdidin daha önce yaşanmış benzer durumlarla bağlantı kurularak objektif bir tehdit olarak sunulmasını içerir. Bu tarihsel bağlam, söz ediminin güvenilirliğini artırarak alımlayıcı kitlenin tehdidi kabul etme olasılığını yükseltir.

Güvenlikleştirme teorisinin başarıya ulaşması için söz ediminin bu **kolaylaştırıcı koşullar** tarafından desteklenmesi gerekmektedir. Bu koşullar, güvenlikleştirme sürecinin hem söylemsel gücünü hem de alımlayıcı kitlenin kabul oranını artırarak güvenlikleştirmenin etkinliğini sağlamaktadır. Bu bileşenler; güvenlikleştirme sürecinin anlaşılmasında ve analiz edilmesinde kritik bir öneme sahiptir ve güvenliğin toplumsal, siyasal ve ekonomik boyutlarına yönelik kapsamlı bir bakış açısı sunar (Buzan vd., 1998: 32-33).

Güvenlikleştirmenin bileşenleri, bir süreci ifade eder ve bu süreçte acil bir mesele politize edilerek güvenlik alanına taşınır. Bu durum, büyük ölçüde güvenlikleştirici aktörün konuya ne kadar öznel bir bakış açısıyla yaklaştığına bağlıdır. Ancak güvenlikleştirme süreci, yalnızca meselelerin politize edilmesiyle sınırlı kalmaz. Aynı zamanda alınacak önlemleri ve hedef kitlenin tehdit algısını da beraberinde getirir. Güvenlikleştirme tamamlandığında yaratılan ortak anlam aracılığıyla öznellikten çıkar ve özneler arası bir boyuta geçer. Bu durum, hedef kitle arasında paylaşılan tehdit algısının, güvenlikleştirme inşasının bireysel bir çerçeveden toplumsal bir anlayışa dönüşmesine olanak tanır. Bu şekilde güvenlikleştirme, yalnızca bir söylem veya eylem değil aynı zamanda toplumsal anlamda kabul edilen bir güvenlik çerçevesine dönüşür (Buzan, vd., 1998: 30).

2.4.4.3. İki Aşamalı Güvenlikleştirme Süreci

Güvenlikleştirme teorisi, bir konunun nasıl ve neden bir güvenlik tehdidi olarak algılandığını ve bu algının hangi süreçlerle şekillendiğini analiz eden bir yaklaşımdır. Buzan vd. (1998), güvenlikleştirmenin bir meseleye varoluşsal bir tehdit olarak bakılmasını sağlayan söylemsel bir süreç olduğunu belirtir. Teoriye göre hiçbir mesele doğal olarak güvenlik tehdidi değildir; bu, aktörlerin söylemleri ve eylemleriyle şekillendirilir. Güvenlikleştirme süreci, genellikle iki aşamalı bir yapı izler: güvenlikleştirici söylem (söz edimi) ve olağanüstü önlemlerin alınması.

1. Aşama: Güvenlikleştirici Söylem (Söz Edimi)

Güvenlikleştirme sürecinin ilk aşaması, güvenlikleştirici aktörlerin (örneğin, siyasi liderler, medya, sivil toplum örgütleri) bir meseleyi varoluşsal bir tehdit olarak sunmasıdır. Bu süreç, genellikle dramatik bir dilin kullanıldığı bir söylemsel çerçeveye dayanır. Aktörler, meseleyi yalnızca bir sorun olarak değil aynı zamanda acil müdahale gerektiren hayati bir durum olarak tanımlar (Buzan vd., 1998: 26). Bu söylem, alımlayıcı kitlenin tehdidi ciddiye almasını sağlamak için temel bir araçtır. Örneğin göç krizlerinde göçmenlerin toplumsal güvenliğe tehdit olarak gösterilmesi sıkça kullanılan bir söylemdir. Bu söylem, göçmenlerin varlığını yalnızca sosyal veya ekonomik bir mesele olarak değil aynı zamanda ulusal kimliğin ve toplumsal bütünlüğün varlığına yönelik bir tehdit olarak sunar (Buzan vd., 1998: 27). Söylem, konuyu sıradan bir politik mesele olmaktan çıkararak güvenlik meselesi haline getirir. Bu aşamada kullanılan dil; “uyarı”, “iddia” ve “talep” gibi söylemsel araçlarla alımlayıcı kitleyi ikna etmeyi hedefler. Aktörler, meseleyi olağan

politik süreçlerin ötesine taşıyarak tehdit algısını güçlendirmeyi ve konuyu güvenlik bağlamına yerleştirmeyi amaçlar (Buzan vd., 1998: 28).

2. Aşama: Olağanüstü Önlemlerin Alınması

İkinci aşamada eğer alımlayıcı kitle, sunulan tehdidi kabul ederse güvenlikleştirici aktörler bu tehdide karşı olağanüstü önlemler almayı meşrulaştırır. Bu önlemler, genellikle hukukun üstünlüğü ve demokratik süreçler çerçevesinde normalde kabul edilmeyecek türden uygulamaları içerir. Terörle mücadele kapsamında olağanüstü hâl ilan edilmesi, bireysel özgürlüklerin kısıtlanması veya medya sansürü bu tür önlemlere örnek gösterilebilir (Buzan vd., 1998: 29). Bu aşama, güvenlikleştirme sürecinin somut sonuçlarının hayata geçirildiği ve toplum tarafından meşru görüldüğü süreçtir. Güvenlikleştirme başarılı olduğunda tehdit algısı, toplumsal bir kabul kazanır ve alınan önlemler geniş çapta destek bulur. Ancak bu süreç, yalnızca bir tehdit algısının oluşturulmasıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda bu tehdidin belirli politikaların uygulanmasını gerektirecek şekilde şekillendirilmesi de önemlidir (Buzan vd., 1998: 31-32).

Kolaylaştırıcı koşullar, güvenlikleştirme sürecinin başarısı, iç ve dış koşullarla yakından ilişkilidir. İç koşullar, güvenlikleştirici aktörlerin meseleyi nasıl sunduğu ve kullanılan söylemin gücü ile ilgilidir. Dış koşullar ise güvenlikleştirici aktörün sosyal konumu ve tehdidin tarihsel bağlamı gibi unsurları içerir (Buzan vd., 1998: 32-33). Örneğin, yüksek otoriteye sahip bir aktörün (devlet lideri gibi) tehdit algısı oluşturması, söylemin toplum tarafından daha kolay kabul edilmesini sağlar. Benzer şekilde daha önce benzer tehditlerle karşılaşmış bir toplum, tehdidi daha kolay algılayabilir.

2.4.4.4. Güvenlik-Dışlaştırma

Güvenlik-dışlaştırma, bir konunun acil bir güvenlik tehdidi olarak sunulduğu güvenlik alanından çıkarılarak normalleşmesini ve kamusal alanda daha az politize edilmesini amaçlayan bir süreçtir. Güvenlik-dışlaştırma, genellikle güvenlikleştirmenin zıttı olarak görülür. İktidar sahipleri, çoğu zaman bir konuyu güvenlikleştirerek kontrol altına almaya çalışırken bu süreç olağanüstü önlemleri meşrulaştırma işlevi görür. Ancak güvenlikleştirme, aşırı kullanıldığında toplumsal korkuları artırarak "korku toplumları" oluşmasına yol açabilir. Ole Waever, güvenlik-dışlaştırmayı güvenlikleştirme sürecine bir alternatif olarak sunar ve bu yöntemin aşırı güvenlikleştirmenin yarattığı olumsuz etkileri azaltabileceğini savunur. Güvenlikleştirme, genellikle askeri çözümleri teşvik ederek meseleyi gereğinden fazla dramatize edebilir. Ayrıca acil önlem gerektirdiği iddiasıyla kamusal alana taşınan meseleler, karar alma süreçlerinde farklı görüşlerin göz ardı edilmesine ve toplumun diğer kesimlerinin dışlanmasına neden olabilir. Güvenlik-dışlaştırma ise bu durumun tersine meseleyi daha az politize ederek güvenlik alanından çıkarır ve normal politik çerçevede çözmeye çalışır (Waever, 1998: 36-38).

Wæver'a göre ideal yaklaşım, bir meselenin normal politika alanına geri döndürülmesi yani güvenlik-dışlaştırılmasıdır. Bu süreç, güvenlik temelli korkuların azalmasını ve daha geniş bir katılımı çözüm yollarının aranmasını sağlar. Güvenlikleştirmenin güvenlik-dışlaştırma ile dengelenmesi gerektiğini vurgulayan bazı çalışmalar, güvenlikleştirme sürecinin sona erdirilmesi ve yeniden başlatılabilmesi için güvenlik-dışlaştırmanın zorunlu olduğuna dikkat çekmektedir.

2.4.4.5. Bölgesel Güvenlik Kompleksi

Buzan, Wæver ve de Wilde tarafından "Security: A New Framework for Analysis" (1998) adlı eserde tanımlanan "bölgesel güvenlik kompleksleri" kavramı, uluslararası güvenlik çalışmalarında önemli bir yer tutar. Bu teoriye göre bölgesel güvenlik kompleksleri; coğrafi olarak tanımlanmış, birbirleriyle güvenlik bağlarıyla iç içe geçmiş devletler grubudur. Bu devletlerin güvenlik algıları ve politikaları, birbirleriyle o kadar yakından ilişkilidir ki bölgenin güvenlik dinamiklerini anlamak için bir bütün olarak ele alınmaları gerekir (Buzan vd., 1998: 12).

Bölgesel güvenlik kompleksleri teorisi, uluslararası sistemde güvenlik ilişkilerinin sadece global veya evrensel olmadığını aynı zamanda belirli bölgelerde yoğunlaşan özgül güvenlik dinamikleri tarafından da şekillendirildiğini vurgular. Bu kompleksler, sadece askeri tehditler ve çatışmalarla ilgili değildir. Ekonomik, politik ve sosyal meseleler de bölgesel güvenlik komplekslerinin yapısını ve dinamiklerini etkileyebilir. Buzan ve diğerleri, bölgesel güvenlik komplekslerinin analizinde bölgesel düzeydeki güvenlik ilişkilerinin nasıl şekillendiğine dair detaylı bir çerçeve sunar. Bu çerçeve; bölgesel aktörlerin güvenlik politikalarının, dış güçlerin bölgesel etkileşimlere müdahalesinin ve bölgesel güvenlik sorunlarının karmaşık ağını kapsar. Bu teorik yaklaşım, bölgesel güvenlik meselelerinin çözümünde ve bölgesel güvenlik iş birliğinin teşvik edilmesinde stratejik bir öneme sahiptir (Buzan vd., 1998:13- 29).

Bölgesel güvenlik kompleksleri teorisi, ayrıca bölgesel güvenlik dinamiklerinin zaman içinde nasıl değişebileceğini de ele alır. Küreselleşme, devletler arası ilişkilerdeki değişimler, yeni güvenlik tehditlerinin ortaya çıkışı ve bölgesel entegrasyon süreçleri gibi faktörler; bölgesel güvenlik komplekslerinin yapısını ve işleyişini etkileyebilir. Bu, güvenlik çalışmalarında bölgesel düzeydeki değişimlere dikkat etmenin önemini vurgular (Buzan vd., 1998: 45). Sonuç olarak Buzan, Wæver ve de Wilde'ın bölgesel güvenlik kompleksleri kavramı; güvenlik çalışmalarında bölgesel özellikleri ve etkileşimleri anlamak için temel bir teorik araç sağlar. Bu yaklaşım, uluslararası ilişkilerin ve güvenlik politikalarının sadece global düzeyde değil aynı zamanda bölgesel özellikler ve dinamikler açısından da incelenmesi gerektiğini gösterir.

2.4.5 Toplumsal Güvenlik Sektöründe Güvenlikleştirme

Toplumsal güvenlik sektörü, güvenlikleştirme teorisinin kimlik boyutuna odaklanmasıyla şekillenmiştir. Bu bağlamda toplumsal güvenlik kavramı, kimliğin korunması ve güvenliği ile doğrudan ilişkilidir. Güvenlik çalışmaları literatürüne kimlik kavramı ilk kez 1998 yılında Buzan, Wæver ve De Wilde tarafından kaleme alınan “Güvenlik: Yeni Bir Analitik Çerçeve” (Security: A New Framework for Analysis) adlı eserle dâhil edilmiştir. Söz konusu eserde güvenliğin kimlikle ilişkisi, toplumsal güvenlik sektörü çerçevesinde detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bunun yanı sıra kimlik faktörü, meselelerin çözüm sürecinde belirleyici bir unsur olarak değerlendirilmiştir (Buzan vd., 1998: 119-140). Toplumsal güvenlik, siyasi güvenlikle yakından ilişkili olmakla birlikte ondan farklı bir kavramdır. Siyasi güvenlik; devletlerin örgütsel istikrarını, hükümet sistemlerini ve hükümetlere ya da devletlere meşruiyet sağlayan ideolojileri ifade eder. Buna karşın toplumsal güvenlik, bir kimliğin algılanan bir tehdide karşı savunulması anlamına gelir. Daha spesifik bir ifadeyle bu kavram, bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan tehditlere karşı koruma sağlamayı amaçlayan bir yaklaşımla tanımlanır (Waewer, 2008: 153).

Toplumsal güvenlik sektörünün güvenlik çalışmaları içerisinde önem kazanmasının temel nedenlerinden biri; kimlik, kültür ve inşacı yaklaşımlara artan ilgiyle yakından ilişkilidir. Ayrıca soğuk savaş sonrası dönemde yoğunlaşan etnik çatışmaların analizine uygun kategorilerin güvenlik literatüründe eksik olması, bu kavramın gelişiminde etkili olmuştur. Özellikle eski Yugoslavya’da yaşanan etnik çatışmaların eski Sovyet coğrafyasına yayılma olasılığına dayanan endişeler, bu kavramın Kopenhag Okulu tarafından ele alınmasına ve analiz edilmesine zemin hazırlamıştır (Wæver, 2015: 262). Kopenhag Okuluna göre toplumsal güvenlik, hem güvenliğin beş sektöründen biri olarak kabul edilmekte hem de güvenlikleştirme teorisi çerçevesinde varlığı tehdit altında olan bir referans nesnesi olarak değerlendirilmektedir. Örneğin göçmenlerin toplumsal barışa tehdit olarak sunulduğu bir söylemde referans nesnesi toplum olarak tanımlanır. Göç ile güvenlik arasındaki ilişki dikkate alındığında bu bağlamda güvenlikleştirme sürecinde referans nesnesi olarak devletten ziyade toplum ele alınmaktadır. Böylelikle toplumsal güvenlik, bir güvenlik meselesi olarak inşa edilmekte ve analiz edilmektedir (Rumelili ve Karadağ, 2017: 76).

Waewer (2008: 158-159) toplumsal güvenlik sektörüne tehdit olan unsurları dört madde halinde belirtmiştir. Bunlar:

Göç: X halkının Y halkının göçü nedeniyle istila edildiği ya da kimlik ve özelliklerini kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığı bir durumu ifade eder. Bu durumda X topluluğu, eskiden olduğu gibi varlığını sürdüremez çünkü nüfus yapısı önemli ölçüde değişir. Örneğin Çinlilerin Tibet’e veya Rusların Letonya’ya göçü, nüfusun yapısında farklılaşmaya yol açarak X kimliğinin dönüşümüne neden olur.

Yatay Rekabet: X halkı, kendi topraklarında yaşamaya devam etse bile komşu Y kültürünün baskın etkileri nedeniyle yaşam tarzlarında değişiklikler meydana gelir. Bu etkiler genellikle dil ve kültür alanında belirgin olur. Örneğin Kanada'nın Amerikanlaşma korkusu, yatay rekabetin bir örneğidir. Burada kültürel ve dilsel baskılar toplumsal yapıyı değiştirme tehdidi oluşturur.

Dikey Rekabet: X halkının kendi kimliğini algılayışında değişim yaşanır çünkü ya bir entegrasyon projesi (Yugoslavya veya AB gibi) ya da ayrılıkçı bir proje (Quebec, Katalonya veya Kürt hareketi gibi) ortaya çıkar. Bu projeler, bireyleri daha geniş ya da daha dar kimliklere yönlendirme eğilimindedir. Dikey rekabet, kimliklerin merkezileşmesine ya da merkezkaç yönünde değişmesine neden olur. Mücadele, bu kimlik dairelerinin ne kadar geniş çizileceği veya hangisinin daha önemli kabul edileceği konusunda yoğunlaşır. Örneğin bir birey hem bölgesel hem de ulusal kimlik taşıyabilir ve bu kimliklerden birine daha fazla önem atfetme konusunda baskı altında kalabilir.

Nüfus Azalması: Doğal afetler, savaşlar, salgın hastalıklar, kıtlık ya da soykırım politikaları gibi nedenlerle nüfusun azalması; toplumsal güvenlik açısından dördüncü bir konuyu oluşturur. Bu tür olaylar; bir topluluğun demografik yapısını ciddi şekilde etkileyerek kimliğini, kültürünü ve varlığını tehdit edebilir (Waewer, 2008: 158-159).

Sonuç olarak, toplumsal güvenlik kavramı, toplumun varlığını tehdit eden algılar çerçevesinde şekillenmektedir. Özellikle göç gibi konular, toplumun "biz" kimliğini ve bu kimliğin sürekliliğini tehdit ettiği düşünüldüğünde, güvenlikleştirme sürecinin bir parçası haline gelmektedir. "Biz" kimliğini risk altına sokan bir durum, güvenlikleştirme aktörleri tarafından güvenlik tehdidi olarak sunulmasına olanak tanımaktadır (Buzan vd., 1998: 119, 120).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ULUSLARARASI GÖÇÜN GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİ BAĞLAMINDA DANİMARKA VE İNGİLTERE'DE İKTİDAR PARTİLERİNİN POLİTİKALARI

3.1. Mülteci Krizi

2010 yılında başlayan ve etkisini hala hissettiren Arap Baharı, bir domino etkisi yaratarak Tunus, Mısır, Libya ve Yemen’de yönetim değişikliklerine sebep olmuştur. Bu ülkelerin halkları, toplumda mevcut olan adaletsizlik ve liyakat eksikliğine karşı çıkarak harekete geçmiş, ekonomik beklentilerinin karşılanması ve demokratikleşme talepleri gibi nedenlerle ayaklanarak çeşitli protestolar düzenlemişlerdir. Bu ayaklanmalar, hükümetler ile vatandaşlar arasında ciddi çatışmalara yol açmış ve ortaya çıkan kaos ortamı, siyasi otoritelerin darbelerle değiştirilmesine zemin hazırlamıştır. Ancak Suriye, bu süreçte en dikkat çekici ve istisnai bir örnek olarak öne çıkmıştır. Diğer ülkelerin aksine, Arap Baharın Suriye’deki ilk etap da siyasi otoriteyi değiştirememiş ve ülkenin iç savaşa sürüklenmesine neden olmuştur. Bu durum, milyonlarca Suriyelinin can ve mal güvenliği tehdidi nedeniyle ülkelerini terk ederek daha güvenli bölgelere göç etmesine yol açmıştır (Balcı ve Göcen, 2018: 2; Batur, 2019: 77). 2024 yılı itibarıyla Suriye’deki Esad rejimi son bulmuş lakin ülkenin içinde bulunduğu bölünmüş yapı ve bölgenin istikrarsızlığından dolayı henüz birçok Suriyeli mülteci ülkelere dönememiştir.

Arap Baharı sürecinde Kuzey Afrika ve Ortadoğu’dan başlayan göç dalgası iki aşamalı bir süreç izlemiştir. İlk aşama, 2011-2015 yıllarını kapsamakta olup çatışma ve iç savaştan kaçan Suriyeliler, başlangıçta komşu ülkelere sığınmışlardır. Bu ülkeleri geçiş noktası olarak kullanmayı planlayan Suriyeliler, yasal durumlarını iyileştirme, kendilerine sunulan olanakları artırma ve daha iyi yaşam koşullarına ulaşma umuduyla Avrupa ülkelerine gitmek istemiştir. Bu istek doğrultusunda 2015 yılında göçün ikinci aşaması başlamıştır (Vatandaş, 2016: 12). İkinci aşamanın başlamasıyla beraber AB, ciddi bir mülteci kriziyle karşı karşıya kalmış ve ülkelerin bu kriz karşısında ortak bir politika geliştirmek yerine ulusal çıkarlarını ön planda tutmaları krizin yönetimini daha da zorlaştırmıştır. Özellikle Dublin Anlaşması, mültecilerin ilk giriş yaptıkları ülkede kayıt altına alınmalarını zorunlu kılan bir düzenleme olarak, kriz yönetiminde önemli bir sorun teşkil etmiştir. Bu durum, Yunanistan ve İtalya gibi sınır ülkelerinin ciddi bir yük ile karşılaşmasına neden olmuş, yük paylaşımında eşitsizlik yaratmıştır (AA,2015)

Yaşanan bu krizinle eş zamanlı olarak Avrupa ülkelerinde terör saldırıları başlamış, korku iklimi Avrupa da hakim olmuştur. Bu korku ikliminin yaşanmasının en büyük sebebinin mülteciler olduğunu dile getiren göçmen karşıtı aşırı sağ hareketler hız kazanmış ve siyasi yaşam üzerinde belirgin bir etki yaratmışlardır. Bu hareketler geliştirdikleri göçmen karşıtı söylemlerle toplumda geniş bir destek tabanı oluşturmuş ve iktidar partilerini bu yönde politikalar benimsemeye zorlamışlardır.

3.2. Aşırı Sağ ve Uluslararası Göçmenlere Bakış Açısı

Aşırı sağ tanımlama konusunda, pek çok araştırmacı partilerin belirgin özelliklerinden hareket etmiştir. Parti aileleri genellikle tarihsel geçmişleri, uluslararası bağlantıları, isimleri ya da ideolojik temelleri doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Sağ kanadı inceleyen araştırmacılar çoğunlukla ideolojik yapıya odaklanmayı tercih etmişlerdir. Ancak, sağın temel ideolojisinin ne olduğuna ilişkin akademik literatürde net bir fikir birliği bulunmamaktadır. Örneğin, Mudde, aşırı sağ partilerle ilgili 26 farklı tanım ve bu partilere atfedilen 58 ideolojik özelliği ortaya koymuştur. Bu partiler; radikalizm, popülizm ve milliyetçilik ekseninde sınıflandırılmış ve şu beş anahtar özellik öne çıkmıştır; milliyetçilik, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, demokrasi karşıtlığı ve güçlü devlet anlayışıdır (Golder, 2016: 478). Bazı sosyal bilimciler bu partilere radikal sağ, neo-faşist ya da aşırı sağcı partiler şeklinde referans verirken, diğerleri bunları popülist, yeni popülist veya neo-popülist partiler olarak tanımlamaktadır. Öte yandan, bu partileri tek bir çatı altında toplamak veya ortak bir siyasi aileye yerleştirmek için genel bir belirleyici özelliğin bulunmadığını ileri süren yaklaşımlar da vardır. Bu sınıflandırma zorluğunun, bu partilerin aynı siyasi ailede görülmek istememelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir (Zaslove, 2004: 62-63).

Aşırı sağ partiler, ideolojik olarak ya radikal bir çizgide ya da aşırı uçlarda yer alırlar. Radikalizm, siyasi ve ekonomik sistemde reform ihtiyacını savunurken demokrasinin tamamen ortadan kaldırılmasını talep etmez. Buna karşılık, ideolojik açıdan aşırı uçta bulunan partiler genellikle demokrasi karşıtı bir duruş sergilerler. Radikal partiler, doğaları gereği "sistem karşıtı" olarak görülür ve radikallik dereceleri, bulundukları sisteme bağlı olarak değerlendirilir (Golder, 2016: 478). Genel olarak, aşırı sağ partiler demokrasiyi ve bireysel eşitlik ilkesini reddederken, mevcut sosyo-politik düzene karşı köklü bir muhalefet sergiler. Özellikle Avrupa'da, aşırı sağ partilerin yükselişinde göçün yarattığı etkilerin göz ardı edilmemesi gerektiği vurgulanmalıdır (Avcu,2020: 237).

Avrupa, tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar sürekli olarak göç hareketlerinin merkezi olmuştur. Örneğin, milyonlarca Avrupalı, Amerika kıtasını keşfetmek ve yerleşmek amacıyla kendi kıtasını terk etmiştir (Parsons ve Smeeding, 2006:300). 1820 ile II. Dünya Savaşı arasında yaklaşık 55-60 milyon Avrupalının Amerika'ya göç ettiği tahmin edilmektedir (Alkan, 2015:756). Bu dönemde Avrupa genel olarak göç veren bir kıta olma özelliği taşıırken, II. Dünya Savaşı'nın ardından

göç hareketleri yön değiştirmiş ve Avrupa daha çok göç alan bir bölge haline gelmiştir. Göçmen kabul eden ülkeler, oluşan etnik çeşitliliği kontrol altına alabilmek için çeşitli politikalar geliştirmiştir. Bu politikalar üç ana başlıkta incelenebilir: Asimilasyon (Eritme), Farklılaştırılmış Dışlama (Differential Exclusion) ve Çokkültürlülük (Multiculturalism) (Unat, 2002: 281).

Asimilasyon, bir toplumun etnik veya kültürel farklılıklarını baskı altına alarak onları baskın kültüre entegre etmeye yönelik devlet güdümlü stratejileri ifade eder. Bu politikalar sıklıkla dil yasakları, zorunlu eğitim programları, dini uygulamaların sınırlandırılması ve demografik mühendislik gibi araçlarla gerçekleştirilir. Ancak bu yaklaşım, Avrupa'ya farklı nedenlerle gelen göçmenleri kabul eden pek çok ülkede başarısız olmuştur. Bu durumun ardından, entegrasyon süreci daha uzun vadeli bir perspektife oturtulmuş ve hedef, göçmenlerin geldikleri toplumla uyum içinde bir yaşam sürmeleri olarak belirlenmiştir. Bu daha kapsayıcı yaklaşım, literatürde “bütünleşme” olarak adlandırılmıştır. Bu politika, katı asimilasyon yönteminin daha yumuşatılmış bir versiyonu olarak değerlendirilebilir ve yapısında hala dışlayıcı unsurlar barındırmaktadır. Başka bir ifadeyle, bu tür politikalar "farklılaştırılmış dışlama " kapsamında ele alınabilir (Unat, 2002: 281-282).

Çokkültürlülük (multiculturalism) ise, tek bir devlet sınırları içinde yaşayan farklı kültürel grupların varlığını ifade eden bir kavramdır. Bu yaklaşım, farklı grupların asimile edilmesine ve toplumun homojen bir yapıya dönüştürülmesine karşı bir duruş sergiler. Çokkültürlülüğün temel değerleri üç ana başlık altında toplanabilir: Birincisi, kültürel çeşitliliğin tanınmasıdır. İkincisi, toplumsal eşitliktir. Ancak, kültürel ve etnik eşitlik tek başına yeterli değildir; grupların ekonomik ve sosyal açıdan da eşit bir konumda olmaları gerekmektedir. Üçüncü ve son ilke ise, toplumsal bütünleşmedir. Çokkültürcü yaklaşım, toplumdaki grupların getto benzeri alanlarda ayrışmasına karşıdır. Bu durumu ortaya çıkaran temel nedenin sosyal ve ekonomik eşitsizlik olduğu savunulmaktadır ve bu eşitsizlikler giderildiğinde gettolaşmanın da sona ereceği düşünülmektedir. Ancak, çokkültürlülük politikaları göçmenlerin değerleri ile ev sahibi ülkelerin değerlerinin doğrudan çatıştığı durumlarda gerginlik yaratabilir (Avcu,2020:238)

Aşırı sağ partiler bu politikaya karşı çıkmaktadır. Onlara göre göçmenler potansiyel suçlu olup, ülke güvenliğini tehdit eden unsurlardır (Zaslove, 2004:102). Bu nedenle, göçmenleri topluma entegre etmek veya “kardeşçe yaşamak” gibi kavramlar bu partilere göre mantıksızdır. Bu partiler milliyetçi söylemleri benimseyerek göçmenleri ve azınlıkları dışlamakta ve onların ülkeden ayrılmasını talep etmektedir. Bu bağlamda, nefret söylemlerini yaygınlaştıran partilerin iktidara gelmesi ya da koalisyon kurmaları durumunda çokkültürcülük politikalarının zarar göreceği açıktır (Avcu,2020:238). Bunun yanı sıra aşırı sağ partiler, göçmenleri işsizlik oranlarını artırmak, toplumsal güvensizlik yaratmak ve terör tehdidini büyütmeyle suçlayarak hedef göstermektedir. Bu söylemler, korku içindeki seçmenlerin desteğini kazanmak için araçsallaştırılmakta ve bu amaçla seçmenler aşırı sağ partilere yönlendirilmektedir (Zaslove, 2004:100-102). Avrupa'da aşırı sağ ve ırkçı partilerin 1980'li yıllarla beraber yükselişe geçtikleri görülmekte ve girdikleri seçimlerde de

başarı elde etmektedirler. Bunlara örnek olarak; 2014 yılında Avrupa Parlamentosunun seçimlerindeki başarıları gösterilebilir. Fransa’da Marine Le Pen’in partisi Ulusal Cephe, Danimarka da Danimarka Halk Partisi, İngiltere’de Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi (UKIP), Yunanistan’ın Altın Şafak oluşumu, Avusturya Liberal Partisi, Almanya’da Milliyetçi Demokratik Partisi ve Belçika’da Vlaams Belong yükselişe geçmiştir (Avcu,2020:238).

Danimarka’da yükselişe geçen DF’, göçmenlik konularında katı politikalar benimseyen ve ülkenin kültürel kimliğini koruma amacı taşıyan bir parti olarak, AB ile entegrasyonun sınırlandırılması ve göçmenlerin sayısının azaltılması gerektiğini savunmuştur. Parti, özellikle mültecilere yönelik sosyal yardımların kesilmesi, aile birleşimi koşullarının zorlaştırılması ve ülkedeki göçmenlerin entegrasyon süreçlerinin sıkı kurallarla denetlenmesi gibi önerilerde bulunmuş, Danimarka’nın bağımsız sınır kontrollerini sürdürmesi gerektiği üzerinde durmuştur (Dansk Folkeparti Principprogram, 2002). 2015 seçimleriyle beraber etkisini artıran DF şu an iktidar da olan Sosyal Demokrat Partinin (SDP) göç algısını değiştirmiş ve ülkede göçmen karşıtı politikalar uygulanmasının temel aktörlerinden biri olmuştur.

İngiltere’de ise UKIP, göçmen karşıtı söylemleriyle dikkat çekerek insanların yöneldiği bir aşırı sağ parti haline gelmiş ve 2015 yılında yayımladığı manifesto, Brexit kampanyası sürecinde kritik bir belge olarak öne çıkmıştır. Bu manifestoda göre, İngiltere’nin AB’den ayrılmasının göçmenlik kontrolü açısından zorunlu bir adım olduğunu savunmuştur. Ayrıca, göçmenlik vizesi sisteminde çalışma vizesi, öğrenci vizesi ve aile birleşimi gibi kategorilere yönelik daha sıkı düzenlemeler önermiştir (UKIP, 2015). Brexit sürecinde aldığı yoğun destekle beraber İngiltere’de göçmen karşıtlığı artmış ve Temmuz 2024’ e kadar iktidarda kalan Muhafazakar Parti’nin (MP) göçmen karşıtı düzenlemeler getirmesine sebep olmuştur.

3.3. Danimarka’da Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi

3.3.1. Danimarka’da 2015-2019-2022 Genel Seçimleri

Tablo 2: Danimarka’da 2015-2019-2022 Seçim Sonuçları

Blok	Parti Adı	2015 Oy Oranı (%)	2015 Sandalye Sayısı	2019 Oy Oranı (%)	2019 Sandalye Sayısı	2022 Oy Oranı (%)	2022 Sandalye Sayısı
Kırmızı Blok	Sosyal Demokratlar	26.3	47.0	25.9	48.0	27.5	50
Kırmızı Blok	Birlik Listesi	7.8	14.0	6.9	13.0	5.2	9
Kırmızı Blok	Sosyalist Halk Partisi	4.2	7.0	7.7	14.0	8.3	15
Kırmızı Blok	Danimarka Sosyal Liberal Partisi	4.6	8.0	8.6	16.0	3.8	7

Tablo 2: (Devamı)

Blok	Parti Adı	2015 Oy Oranı (%)	2015 Sandalye Sayısı	2019 Oy Oranı (%)	2019 Sandalye Sayısı	2022 Oy Oranı (%)	2022 Sandalye Sayısı
Kırmızı Blok	Alternatif	4.8	9.0	3.0	5.0	3.3	6
Mavi Blok	Danimarka Halk Partisi	21.1	37.0	8.7	16.0	2.6	5
Mavi Blok	Venstre (Liberal Parti)	19.5	34.0	23.4	43.0	13.3	23
Mavi Blok	Liberal İttifak	7.5	13.0	2.3	4.0	7.9	14
Mavi Blok	Muhafazakâr Halk Partisi	3.4	6.0	6.6	12.0	5.5	10
Mavi Blok	Yeni Sağ	-	-	2.4	4.0	3.7	6
Mavi Blok	Danimarka Demokratları	-	-	-	-	8.1	14
Mavi Blok	Moderatlar	-	-	-	-	9.3	16

Kaynak: <https://data.ipu.org/parliament/DK/DK-LC01/election>

Danimarka’da şu an iktidar partisi olan SDP’nin neden göçü güvenlikleştirdiğini anlamak için Tablo 2’de verilen 2015 seçimini ve 2019 genel seçimine giden süreci analiz etmek gerekmektedir. Bu seçimlerde siyasi partiler, koalisyonlar oluşturarak Mavi ve Kırmızı bloklar şeklinde ikiye ayrılmışlardır. Mavi blok; Venstre Partisi, DF, Muhafazakâr Halk Partisi ve Liberal İttifak’tan oluşurken, Kırmızı blok Sosyal Demokratlar, Sosyal Liberal Parti, Birlik Listesi ve Alternatif Partisi’nden oluşmaktaydı. 2015’te yapılan Seçimi Mavi Blok meclisteki 175 sandalyenin 90’nı kazanarak olarak önde tamamlamış ve DF oyunu %21’e yükselterek Sosyal Demokrat Parti’den sonra en çok oyu alan ikinci parti olmuştur. Bu sonuçlara rağmen DF hükümette yer almamış ve Venstre Lideri Lars Løkke Rasmussen bir azınlık hükümeti kurarak 2019 yılına kadar iktidarda kalmıştır.

Sosyal Demokratlar ise seçimi birinci olarak tamamlamasına rağmen Kırmızı blok mecliste çoğunluğu sağlayamamış, Mavi Bloğun gerisinde kalarak seçimi kaybetmişlerdir. Seçimi kaybeden Helle Thorning-Schmidt hem başbakanlıktan hem de SDP liderliğinden istifa etmiş ve SDP’nin başına Mette Frederiksen gelmiştir. Frederiksen, bir sosyal demokrat olmasına rağmen, Kırmızı bloğun seçim kaybını göç karşıtı bir söylem geliştirememesine bağlamış ve 2019 genel seçimini kazanmak için göçle ilgili söylemlerini ve politikalarını değiştirmiştir (The Nation,2019). Bu stratejik değişimle beraber SDP, göç karşıtı söylemleri ve yasalar konusundaki tutumuyla DF’ye büyük ölçüde benzerlik göstermiş ve Müslüman göçmen karşıtı olarak nitelendirilen “Mücevher Yasası” (Euractiv,2016) ve Getto Yasası’nın meclisten geçmesini desteklemiştir (CNN World,2019). Bunun yanı sıra, Frederiksen, İslam karşıtı söylemlerde bulunmuş; İslam’ı entegrasyona engel olarak nitelendirmiş, Bazı Müslümanların Danimarka adalet sistemine saygı göstermediğini, Müslüman

kadınların dini nedenlerle çalışmayı reddettiğini ve Müslüman kız çocuklarının “büyük bir sosyal baskıya” maruz kaldığını ifade etmiştir. Bunlara ek olarak ülkedeki tüm Müslüman okullarının kapatılmasını talep etmiştir (Guardian,2018). Göçmen karşıtlığını stratejik bir şekilde kullanan Frederiksen, 2019 seçimlerinde parlamentodaki 179 sandalyeden 96'sını Kırmızı Blok'a kazandırarak DF'nin oylarının düşmesine ve Mavi Blok'un sandalye sayısının 83'e gerilemesine neden olmuştur. Söylemlerin değişmesinden sonra Kırmızı bloğu zafere taşıyan Frederiksen söylemlerinden vazgeçmemiş, göçü güvenlikleştirmeye devam etmiş ve 2022 yılında yapılan erken genel seçimlerini de kazanmıştır.

Mülteci krizinden sonra söylemleri benzerlik gösteren SDP ve DF Danimarka'da göçün güvenlikleştirilmesinde etkili olmuşlardır. Hatta Başbakan Frederiksen 2021 yılında yaptığı bir açıklamada DF'nin göçü güvenlikleştirilmesin de itici güç olduğunu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Danimarka'nın sığınmacı akışını kontrol altında tutması hayati önem taşımaktadır... Batı dışı kökenli çok fazla insan, Danimarka toplumuna entegre olma isteği olmaksızın buraya geldi. Bunun durdurulmuş olmasından memnunum ve bunun için büyük ölçüde DF'ye borçluyuz; çünkü bu konuda itici güç onlar olmuştur” (Estriani ve Qomaria: 27).

Bu sebeple iktidar partisi SDP'nin 2019' da tekrardan iktidara gelmesiyle beraber DF'nin söylemlerine benzer söylemler üretmişlerdir. Bu bağlamda SDP'nin söylemleri analiz edilirken DF'nin de söylemlerinin de analizi gerekmektedir. Bunun yanı sıra yukarıda belirtilen Getto ve Mücevher Yasalarına ek olarak göçmenlerin “Sıfır Mülteci” amacı kapsamında Ruanda'ya göçmenlerin gönderim anlaşması da analiz edilmiştir

3.3.2. DF VE SDP'nin Göç Karşıtı Söylemlerinde Ulusal Güvenlik Teması

Danimarka'da göçün ulusal güvenlik açısından bir tehdit olarak çerçevelendiği söylemler, göçün terörizme ve suça neden olduğu iddiaları üzerinden şekillenmiştir. Kristian Thulesen Dahl ve Mette Frederiksen söylemlerini bu olgular üzerinden şekillendirmiş ve göçü güvenlikleştirmişlerdir. Dönemin DF lideri Kristian Thulesen Dahl, göç ve İslamlaşma konularını ulusal güvenlik bağlamında temel bir tehdit olarak değerlendirmiş ve bunu şu sözleriyle açıklamıştır:

“Danimarka Halk Partisi'nin en önemli görevi: Danimarka asla İslamlaştırılmamalı. 4 yıl önce- daha spesifik olarak 14 Şubat 2015'te - bir İslamcı, Kopenhag'daki Krudttønden'e (yerel bir kültür merkezi) saldırdı. O sırada orada ifade özgürlüğü ve sansür üzerine bir tartışma etkinliği düzenleniyordu ve katılımcılardan biri İsveçli karikatürist Lars Vilks'ti. Hedef oydu. Muhammed'i çizerek Müslümanlara hakaret etmişti. Bu nedenle terörist- Omar El-Hussein- için onu öldürmek yeterliydi. Omar El-Hussein masum insanları İslam adına öldürdü. Manchester, Madrid, Londra, Berlin, Brüksel, Paris- evet, listeyi uzatabilirim- gibi yerlerde de masum insanlar İslam adına öldürüldü. Bu durum o kadar sık yaşandı ki bir İslamcı kontrolden çıktığında artık eskisi kadar şok edici olmamaya başladı. Üzücü ama gerçek... Örneğin, Danimarka 2005 yılında, Jutland Post gazetesinde yayınlanan sözde Muhammed karikatürleri nedeniyle İslamcı öfkenin merkezi haline geldi. Ve bugün bile- bu kadar yıl sonra- sanatçılar, basit bir resim çizdikleri için polis koruması altında yaşamak zorundalar. Şüphesiz, bu olay oto-sansüre de yol açtı. Bu nedenle, Danimarka

Halk Partisi için Ortadoğu ve Kuzey Afrika'daki Müslüman ülkelerden gelen göçü sınırlamak belirleyici bir hedef olmuştur. Göçü sınırlama girişimleri, etkimiz olduğu dönemlerde önemli ölçüde başarılı oldu. Aksine, etkimizin azaldığı dönemlerde Müslüman ülkelerden gelenlerin sayısı arttı. Bu yüzden, en önemli marka davamız olan göçü sınırlamak için kararlılıkla mücadele etmeye devam edeceğiz. Danimarka asla İslamlaştırılmamalı” (Kristians Ugebrev, 2019).

Dahl, terörist faaliyetleri Müslüman kökenli göçmenlerle ilişkilendirmektedir. İslam kültürünün Danimarka kültürüyle çeliştiğini ve bu durumun çatışmalı bir gerilim yarattığını vurgulamaktadır. Müslüman ülkelerden kaynaklanan göçlerin neden olduğu terörist saldırıları önlemek için belirli adımlar atılması ve göçün kısıtlanması gerektiğini savunmaktadır; aksi takdirde Danimarka'nın İslamlaşacağını ve kimliğini kaybedeceğini iddia etmektedir. Bu söylem, göçün Danimarka'nın ulusal güvenliği için ciddi bir tehdit olarak sunulduğunu ve DF etkili bir güce sahip olduğu dönemlerde karşı önlemlerin alındığını görmek mümkündür (Albasar,2019:105). Mette Frederiksen ise, göçün ulusal güvenlik üzerindeki etkisini daha somut veriler üzerinden ele almış ve suç oranlarıyla ilişkilendirmiştir. Frederiksen, 2019 yılında meclisin açılış konuşmasında bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir (StattsMinsTriet,2019):

“Hapishanelerde, on kişiden dördünün Danimarkalı bir geçmişi yok. Buraya gelenlerin çoğu suç işliyor. Ya da oğulları yapar. Şiddet suçları, batılı olmayan bir geçmişe sahip göçmenlerin erkek torunları tarafından diğer erkeklerden üç kat daha sık işleniyor. Geceleri kendimi güvensiz hissettiğim yerler var. Pervasız sürüş. Tehditler. Bıçaklamalar. Atışlar. Çete hesaplaşmaları. Patlamalar. Suç sahnesine baktığınızda, radikalleşme ve toplumlarımızın içindeki sürdürülebilirlik eksikliğine baktığınızda bu durum oldukça açık hale geliyor. Bu nedenle, ne yazık ki göç konusunda oldukça sert olmalıyız”.

2024 yılında yaptığı bir başka konuşmasında ise AB liderlerine de çağrı yaparak göçe karşı ifadelerini şu şekilde ifade etmiştir: “Liderler olarak dış sınırlarımız üzerinde kontrol sahibi olmalıyız, eğer insanlar Avrupa'ya gelir ve ciddi suçlar işlerse, onlara Avrupa'dan ve ülkelerimizden ayrılmasını söyleyebilmemiz gerektiğini ifade etmeliyiz.”⁸ Frederiksen'in söylemleri ise, Danimarka'ya gelen göçmenlerin suç oranlarını artırdığı yönündeki görüşlere dayanmaktadır. Özellikle hapishanelerdeki yabancı kökenli oranlarının yüksekliği, göçün ulusal güvenlik üzerindeki etkisini göstermektedir. Frederiksen, göçmenlerin suç işleme eğilimlerinin yanı sıra radikalleşme ve çeteleşme gibi sorunların da toplumsal uyumu tehdit ettiğini belirtmiştir. Ayrıca, dış sınırların kontrolünün önemini vurgulayarak, suç işleyen göçmenlerin Avrupa'dan ve Danimarka'dan sınır dışı edilmesi gerektiğini ifade etmektedir. İki liderde göçmenlerin Danimarka'nın ulusal güvenliğine etkisini benzer açılardan ele almıştır. Dahl, göçü ulusal güvenlik açısından bir tehdit olarak değerlendirmiş ve özellikle İslamlaşmanın bu tehdidin merkezinde yer aldığını savunmuştur. Frederiksen ise göçmenlerin suç oranları ve radikalleşme gibi somut veriler üzerinden göçün ulusal güvenlik üzerindeki etkilerine dikkat çekmiştir. Her iki liderin söylemleri, göçün Danimarka'da

⁸ Mette Frederiksenin konuşması için bkz: Danish PM Exclusive on Ukraine Weapons, Putin Aims, Immigration <https://www.youtube.com/watch?v=MrHfzsrpoaw&t=631s>

ulusal güvenlik bağlamında ele alındığını ve bu konunun siyasi söylemde merkezi bir yer tuttuğunu göstermektedir.

3.3.3. DF VE SDP'nin Göç Karşıtı Söylemlerinde Toplumsal Güvenlik Teması

Uluslararası göçün toplumsal güvenlik açısından bir tehdit oluşturduğu yönündeki söylem, güvenlikleştirme sürecini yürüten aktörler tarafından alımlayıcı kitleye, göçmenlerin ev sahibi ülkenin etnik, kültürel, dini ve dilsel yapısını dönüştüren ya da dönüştürme potansiyeline sahip bir toplumsal risk olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda, ulusal toplumun varlığını sürdürebilmesi önündeki en büyük iç ve dış tehdit olarak göç öne çıkarılmaktadır. DF dış ilişkiler sözcüsü Søren Espersen ve Mette Frederiksen'in söylemleri, entegrasyon eksikliğinin toplumsal güvenlik üzerindeki etkilerini vurgulamıştır. Søren Espersen, göçmenlerin Danimarka toplumuna entegre olmalarının zorunlu olduğunu savunmaktadır. Espersen'in söylemlerinde, entegrasyonun sorumluluğunun göçmenlere ait olduğu açıkça belirtilmekte ve asimilasyon, toplumsal barış ve güvenlik adına temel bir gereklilik olarak sunulmaktadır:

“Entegrasyon, Danimarka'nın çözmesi gereken bir görev değildir. Hayır, bu, göçmenlerin çözmesi gereken bir görevdir. Asimilasyon, ‘eşit yapmak’, ‘emmek’ ya da ‘benimsemek’ anlamına gelen tıbbi bir terimdir. Tıbbi dilde bu, besinlerin organizmanın bir parçası haline gelmesi için emilimi ve dönüşümüyle ilgilidir; sonuçta organizmanın besinlere ihtiyacı vardır. Ancak burada dikkat edilmesi gereken, emilmesi gerekenin organizmaya besinler olduğudur- tam tersi değil! Evet, işte bu asimilasyon; barış, güvenlik ve hoşgörü adına, yabancılardan kesinlikle talep etmemiz gereken şeydir... Kendinizi asimile edin- ya da yok olun!” (Kristians Ugebrev, 2018).

Espersen güçlü bir asimilasyon vurgusu yaparak göçmenlerin ev sahibi topluma uyum sağlaması gerektiğini öne sürmüş ve metaforik bir anlatımla, göçmenlerin topluma "besin" gibi dahil olması gerektiği, aksi halde toplumsal yapının zarar göreceği ifade etmiştir. Asimilasyonu yalnızca bir tercih değil, toplumsal güvenliğin sağlanması için zorunlu bir süreç olarak sunmuştur. Bu yaklaşım, göçmenleri ötekileştirme ve onları toplumsal düzen için potansiyel bir tehdit olarak görmüştür. Danimarka Başbakanı Mette Frederiksen ise göçmenlerin entegrasyon sorunlarını toplumsal güvenlik açısından ele alan bir başka önemli figürdür. Frederiksen, özellikle düzensiz göçün Avrupa'nın entegrasyon kapasitesini aştığını ve bunun toplumsal sorunlara yol açtığını ifade etmektedir: “Aslında bir sosyal demokrat olduğum için göç konusunda oldukça sertim, özellikle düzensiz göç konusunda. Çünkü Avrupa dışından çok fazla insan Avrupa'ya girerse, entegrasyon eksikliğiyle ilgili sorunlar çok büyük ve kapsamlı hale gelir⁹.”

Frederiksen'in söylemlerinde, sosyal demokrat olmasına rağmen göçle ilgili tutumunun çok sert olduğunu ifade etmiş ve göçmenlerin toplumun normlarına uyum sağlayamaması durumunda,

⁹ Mette Frederiksenin konuşması için bkz Danish PM Exclusive on Ukraine Weapons, Putin Aims, Immigration <https://www.youtube.com/watch?v=MrHfzsrpoaw&t=631s>

bu durumun sürdürülemez bir toplumsal yapı yaratacağı ve güvenliği zayıflatacağı ifade etmiştir. Espersen ve Frederiksen'in söylemlerindeki ortak nokta, göçmenlerin toplumsal düzeni ve güvenliği tehdit eden bir unsur olarak çerçevelenmesidir. Espersen, göçmenlerin asimilasyon yoluyla Danimarka toplumuna uyum sağlamaları gerektiğini savunurken, Frederiksen düzensiz göçün entegrasyon eksikliğine yol açtığını ve bu durumun Avrupa toplumlarını sürdürülemez bir gelecekle karşı karşıya bıraktığını vurgulamaktadır. Her iki lider de göçmenlerin toplumsal uyumu sağlayamamalarının toplumun güvenlik ve istikrarını doğrudan tehdit ettiğini ifade etmektedir.

3.3.4. DF ve SDP'nin Göç Karşıtı Olağanüstü Tedbirleri

Danimarka'nın göçmen karşıtı politikaları 2015 seçimlerinden sonra artış göstermiş ve bu zamana kadar birçok farklı politika geliştirilmiştir. Bunların en dikkat çekicileri; Mücevher Yasası, Getto Planı ve Ruanda'yla yapılan göçmenlerin gönderimi anlaşması olmuştur. DF ve SDP yukarıda bahsedilen iki yasanın meclisten geçmesini sağlamışlardır. Bunun yanı sıra SDP'nin iktidara gelmesinden sonra göçmenlerin Ruanda'ya gönderim anlaşması imzalanmış ve meclis onayından geçmiştir.

İlk olarak 2016 yılında “Mücevher Yasası” meclisten geçmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Bu yasaya göre; Danimarka Göçmenlik Dairesi, mültecilerin barınma, yiyecek ve diğer temel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, belirli bir değerin üzerindeki nakit varlıklarına ve değerli eşyalarına el koyma yetkisi tanımış ve yasa kapsamında, mültecilerin Danimarka'ya girişleri sırasında kişi başına taşınmasına izin verilen maddi varlık sınırı 10.000 Danimarka kronu (DKK) olarak belirlenmiştir. Örneğin, iki yetişkin ve üç çocuktan oluşan bir ailenin toplamda 50.000 DKK değerinde varlık taşımaya müsaade edilmektedir. Ancak bu sınırı aşan maddi varlıklar, özellikle mücevher ve değerli eşyalar, devlet tarafından el konulabilecek mallar arasında yer almaktadır. Bununla birlikte, saat ve cep telefonu gibi kişisel kullanım eşyaları, alışılmadık derecede pahalı olmadıkları sürece yasaya tabi tutulmamaktadır. Manevi değeri olan eşyalar ise yasadaki muaf tutulmuş; bu kapsamda nikah ve nişan yüzükleri, şeref nişanları, akrabalarından alınan hediyelik eşyalar ve dini objeler korunmuştur. Ayrıca, yabancı bankalara ait kredi kartları yasanın dışında bırakılmış; ancak bu kartlar kullanılarak Danimarka'da yapılan para çekimlerinde el koyma yetkisi devreye girebilmektedir. Bu yasanın devletin mültecilere ait maddi varlıklara el koyması, kamu kaynaklarının korunması ve mülteci politikalarının bütçeye olan yükünün azaltılması amacını taşımaya rağmen yasanın uygulanması, mültecilerin ekonomik özgürlüklerini ve bağımsızlıklarını sınırlamış ve Danimarka'nın göçmenlere insani değerler açısından değil ekonomik maliyet açısından baktığının bir kanıtı olmuştur. Bunun yanı sıra mültecilerin topluma entegrasyon kapasitelerini ve sürdürülebilir bir yaşam kurma olanaklarını olumsuz etkilemiştir (DR,2016).

Yine bu dönemde SDP ve DF'nin desteklediği başka bir yasa olan “Getto Planı” “Paralel Toplumlardan Arınmış Bir Danimarka- Gettoları 2030 yılına Kadar Ortadan Kaldır” sloganıyla

duyurulmuş, 2018 yılında parlamentodan geçmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Bu plana göre bir bölgenin “getto” olarak adlandırılması için üç temel kriterin bir arada bulunması gerekmektedir; İlk olarak, 18-64 yaş arasındaki bireylerin %40’ından fazlasının ardışık iki yıl boyunca işte veya eğitimde yer almaması; ikinci olarak, 18 yaş ve üzerindeki bireylerin iki yıl içinde silah veya uyuşturucu bağlantılı suçlarla ilişkilendirilme oranının %2,7’yi aşması; ve üçüncü olarak, bölgedeki nüfusun %50’sinden fazlasının Batı dışı ülkelerden gelen göçmenlerden ve sığınmacılardan oluşması. Bu tanımlama doğrultusunda dört ana odak alanında yapılandırılmış 22 önlemden oluşmaktadır. İlk odak alanı, ghetto bölgelerindeki konutların kademeli olarak yıkılmasını hedeflemektedir. İkinci alan, bu bölgelerde kimlerin yaşamasına izin verileceğini düzenleyen kontrol mekanizmalarını içermektedir. Üçüncü olarak, polis devriyelerinin artırılması, suçlulara yönelik daha katı yasaların uygulanması ve kamu güvenliğinin güçlendirilmesi planlanmaktadır. Son olarak, çocuklar ve gençler için eğitim imkanlarının iyileştirilmesi amaçlanmaktadır (Estriani ve Qomaria: 28).

Ancak Getto Planı, "reform" söylemi altında Batı dışı etnik grupları hedef alarak bu grupları toplum nezdinde itibarsızlaştıran bir politika olarak eleştirilmektedir. Örneğin, DF’nin, Batı dışı göçmenler ve sığınmacıları “paralel toplumlar” olarak nitelendirmiş ve bu grupları yalnızca ekonomik bir yük değil, aynı zamanda Danimarka toplumuna yönelik bir tehdit olarak çerçevelemiştir. Danimarka’daki birçok göçmen, yüksek konut fiyatları nedeniyle paralel yaşam biçimlerine zorunlu olarak yönelmektedir. Buna karşın, mülteciler iş gücü piyasasına entegrasyonda büyük zorluklar yaşamaktadır; zira Danimarka’nın mülteci entegrasyon sistemi, İsveç ve Norveç gibi diğer İskandinav ülkeleriyle kıyaslandığında oldukça zayıf kalmaktadır. Getto Planı’nın uygulanması, mülteci ve sığınmacıların Danimarka için bir varoluşsal tehdit oluşturduğu algısıyla meşrulaştırılmakta ve bir "acil durum eylemi" olarak sunulmaktadır. Bu politika, Danimarka’nın sıfır sığınmacı politikasıyla uyumlu bir şekilde, mülteci sorununu bir güvenlik meselesi olarak çerçevelemektedir. Bu bağlamda, Danimarka hükümeti ve diğer güvenlikleştirme aktörleri, mültecileri ve sığınmacıları hedef alan söylemleriyle bu grupları başarılı bir şekilde güvenlikleştirmiştir. Özellikle Danimarka Parlamentosu’nun çoğunluğu tarafından benimsenen bu söylemler, mülteci karşıtı politikaların ve acil durum önlemlerinin uygulanmasına zemin hazırlamıştır. Bu önlemler arasında, ghetto bölgelerinin oluşturulması ve mülteci girişine yönelik kısıtlamalar öne çıkmaktadır (Estriani ve Qomaria: 28-29).

Danimarka’da göçü güvenlikleştiren son olağanüstü tedbir ise Ruanda’yla imzalanan uluslararası göçmenlerin gönderimi anlaşması olmuştur. Bu anlaşmaya göre; Mevcut küresel sığınma ve göç sistemi işlevsizdir ve yeni bir yaklaşıma ihtiyaç duyulmaktadır. Yeterli kaynağa sahip sığınmacı ve göçmenler, göç yollarında insan kaçakçıları kullanmakta, en kırılgan durumdaki mülteciler ise kendi bölgelerinde kalmaktadır. İnsan kaçakçıları tarafından yürütülen düzensiz göç hareketleri, göç yollarındaki ülkelerin güvenlik durumunu etkilemekte ve mültecilerin korunmasına yönelik uluslararası sisteme duyulan kamu güvenini zedeleme riski taşımaktadır. Düzensiz göçün

temel nedenlerinin, özellikle Avrupa ve Afrika arasındaki insan sermayesi fırsatlarındaki derin dengesizlikler başta olmak üzere, göçün kaynak ve transit ülkelerinde ele alınması gerekmektedir. Bu bağlamda Danimarka'ya gelen göçmenler sığınma taleplerinin değerlendirilmesi, koruma sağlanması ve Ruanda'ya yerleştirilmesine karar verilmiştir (Joint Statement on Bilateral Cooperation,2021).

Danimarka'nın Ruanda ile geliştirdiği bu anlaşma, ilk bakışta uluslararası koruma mekanizmalarının güçlendirilmesi ve düzensiz göçün insani krizlere yol açan etkilerinin önlenmesi amacı güdüyormuş gibi görünse de bu tür bir düzenleme, aslında Danimarka'nın sınırlarını kapatma ve göçmenlerin sorumluluğunu üçüncü ülkelere devretme stratejisinin bir parçası olarak yorumlanabilir. Bu tür bir yaklaşım, Avrupa'daki göçmen karşıtlığı söyleminin kurumsallaşmasının bir tezahürüdür. Sığınmacıların ulusal sınırlar dışında değerlendirilmesine yönelik politikalar, bir yandan göçmenlerin insan haklarına erişimini dolaylı olarak kısıtlarken, diğer yandan toplumlarda göçmenlere karşı oluşan önyargıları derinleştirme riski taşır. Danimarka'nın, sığınmacıların başvurularını kendi topraklarında değerlendirmek yerine Ruanda'ya yönlendirme politikasının, göçmen karşıtlığı üzerinden şekillendiğini gösteren bir diğer önemli nokta, kamuoyunda bu tür bir düzenlemenin “ulusal güvenliği artıracak” ya da “sosyal yükleri azaltacak” yönündeki söylemlerin ön plana çıkarılmasıdır. Ancak bu argümanlar, göçmenlerin haklarını ve koruma ihtiyaçlarını ikinci plana itmekte, göçün insani boyutunu göz ardı etmektedir.

3.4. İngiltere’de Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi

3.4.1. Brexit Referandumu ve UKIP’in Yükselişi

İngiltere’de Temmuz 2024’e kadar iktidarda kalan MP göç politikalarını güvenlik odaklı bir yaklaşımla ele almasını anlamak için, 2016 Brexit referandumu sürecinin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi gerekmektedir. Bu süreç, dönemin MP lideri David Cameron’un Mayıs 2010’da Liberal Demokrat Parti ile koalisyon kurarak başbakanlık görevine gelmesiyle başlamıştır. Cameron, 2013 yılında yaptığı bir açıklamada, MP’nin 2015 genel seçimlerinde tek başına iktidara gelmesi durumunda İngiltere’nin AB üyeliğini referanduma götüreceğini taahhüt etmiştir. Nitekim, 2015 genel seçimlerinde MP tek başına iktidara gelmiş ve Cameron, Haziran 2016’da referandum yapılacağını duyurmuştur (İşcan,2021:490).

AB yanlısı bir lider olan Cameron, Kasım 2015’te İngiltere’nin göç politikaları, ekonomi yönetimi ve ulusal parlamentonun yetkileri konusundaki taleplerini içeren bir mektubu dönemin Avrupa Komisyonu Başkanı Donald Tusk’a iletmıştır. Şubat 2016’da yapılan AB Zirvesi’nde bu taleplere yönelik bir anlaşmaya varılmış olsa da Cameron, 23 Haziran 2016’da AB üyeliği konusunda referandum düzenleneceğini açıklamıştır. Cameron’un temel amacı, İngiltere’nin AB’den ayrılmasını sağlamak değil, AB’yi reform yapmaya zorlamaktır (Özkural Köroğlu ve Yüksel Çendek,

2015). Referandum kampanyası sürecinde Cameron, özellikle AB'den ayrılmanın yaratacağı ekonomik sorunlara odaklanmış; göçün kontrol altına alınmasına yönelik taahhütleri de dile getirmiştir (Powel, 2017: 232). Bu dönemde, AB ve göçmen karşıtı aşırı sağcı UKIP lideri Nigel Farage, Avrupa'nın yaşadığı mülteci krizini kendi siyasi çıkarları doğrultusunda kullanmış ve göçmenleri bir güvenlik tehdidi olarak İngiliz toplumuna sunmuştur. UKIP, bu stratejisi sayesinde 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde oyların %27'sini alarak birinci sırada yer almış¹⁰ ve 2015 genel seçimlerinde %13 oy oranıyla üçüncü büyük parti konumuna yükselmiştir¹¹. UKIP'in bu başarısı, İngiltere'deki ana akım partiler üzerinde ciddi bir baskı yaratmış ve popülist, göçmen karşıtı söylemleri kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. Özellikle Brexit sürecinde bu söylemler, Avrupa'daki mülteci krizini güvenlik meselesi olarak çerçeveleyerek, göçmenleri İngiltere'nin güvenliğine, ekonomik istikrarına ve sosyal yapısına yönelik bir tehdit olarak sunmuştur. UKIP'in kampanyaları, göçmenlerin İngiltere'nin sağlık ve sosyal güvenlik sistemine yük oluşturduğu iddialarıyla desteklenmiş ve Farage'ın ünlü "Brexit Otobüsü" kampanyası kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır (Eroğlu Utku & Özkural Koroğlu, 2020: 12).

Brexit süreci, İngiliz toplumunda derin bir kutuplaşmaya yol açmış ve yabancı düşmanlığı gibi olumsuz duyguların yayılmasına neden olmuştur. Referandum sonrasında nefret suçlarında %40'lık bir artış yaşanmış; bu suçların çoğu göçmenler ve etnik azınlık gruplarına yönelik saldırılardan oluşmuştur (Eroğlu Utku & Özkural Koroğlu, 2020: 15). UKIP'in "İngiltere'yi geri almak" gibi popülist sloganları, ulusal kimlik ve egemenlik kavramlarına yönelik farkındalığı artırmış ve özellikle yaşlı işçi sınıfı seçmenleri arasında büyük yankı uyandırmıştır (Evans & Mellon, 2019: 81).

Referandum sonucunda İngiltere'nin AB'den ayrılması yönünde %52 oy çıkmış ve David Cameron başbakanlık görevinden istifa etmiştir. Yerine gelen Theresa May, 29 Mart 2017'de Lizbon Anlaşması'nın 50. maddesini devreye sokarak Brexit sürecini resmen başlatmıştır. Ancak, Brexit süreci beklenenden daha karmaşık bir hale gelmiş, İngiltere ile AB arasında yapılan müzakerelerde anlaşmazlıklar yaşanmıştır. May, parlamento çoğunluğunu artırmak için 8 Haziran 2017'de erken genel seçim kararı almış, ancak seçim sonucunda MP tek başına iktidarı sağlayamamış ve azınlık hükümeti kurmak zorunda kalmıştır. Parlamento, May'ın AB ile yaptığı ayrılık anlaşmasını üç kez (15 Ocak, 12 Mart ve 29 Mart 2019) reddetmiş ve bu durum Brexit sürecini 31 Ekim 2019'a kadar ertelemek zorunda bırakmıştır (İşçan, 2021: 492).

May, partisi içindeki anlaşmazlıklar ve kamuoyunun artan baskıları sonucunda 7 Haziran 2019'da MP liderliğinden istifa edeceğini açıklamıştır. Bu istifada, 22 Mayıs 2019'da yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde MP'nin tarihindeki en kötü sonuçlardan birini alarak %9,1 oyla beşinci sıraya gerilemesi de etkili olmuştur. Seçimlerde Nigel Farage'ın Brexit Partisi %31,6 oy oranıyla

¹⁰ <https://www.bbc.co.uk/news/events/vote2014/eu-uk-results>

¹¹ <https://www.bbc.co.uk/news/election/2015/results>

birinci olurken, Liberal Demokrat Parti %20 oyla ikinci sırada yer almıştır¹². May'ın istifasının ardından MP liderliğine Boris Johnson gelmiş ve 2019 genel seçimlerinden önce kabinesini Brexit yanlısı isimlerle oluşturmuştur. Nigel Farage, Johnson'a destek vererek MP'nin güçlü olduğu bölgelerde aday çıkarmayacağını açıklamıştır (BBC, 2019).

Johnson, bu destekle Aralık 2019 genel seçimlerinde %43 oy alarak MP'yi yeniden tek başına iktidara taşımış ve 2020 yılında Brexit'i tamamlamıştır. Bu dönemde UKIP'in söylemleriyle başlatılan göçün güvenlikleştirilmesi süreci, MP'nin aldığı sert tedbirlerle somut bir güvenlik politikası haline dönüşmüştür. Bu nedenle ilk önce UKIP'in toplumsal, ulusal ve ekonomik temaları altında göç karşıtı söylemlerine yer verilmiş daha sonra ise MP'nin getirdiği olağanüstü tedbirler incelenmiştir.

3.4.2. UKIP'in Göç Karşıtı Söylemin de Toplumsal Güvenlik Teması

Göçün toplumsal güvenlik üzerindeki etkisi, kamuoyunu şekillendiren aktörlerin söylemlerinde sıklıkla vurgulanmaktadır. Göçmenlerin ev sahibi ülkenin sosyal, kültürel ve dilsel yapısına uyum sağlamakta zorlanmalarının, toplumsal düzen ve istikrar açısından bir tehdit olarak çerçevelendiği bu söylemler, göçün sosyal ve kültürel boyutlarıyla ele alınması gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, göç, ev sahibi toplumun varlığını tehdit eden bir risk olarak sunulmaktadır. UKIP lideri Nigel Farage, göç konusundaki söylemlerinde doğrudan ve keskin bir dil kullanarak, göçmen varlığının İngiltere'deki toplumsal yapıyı olumsuz etkilediğini öne sürmüş ve 2015 yılında Brexit kampanyası sırasında yaptığı konuşmasın da İngiltere'deki göçmen nüfusunun artışı eleştiren Farage, bu durumun İngiliz toplumunun kimliğini dönüştürdüğünü şu sözlerle ifade etmiştir¹³:

“Ülkemiz, açıkça söylemek gerekirse, birçok şehrimizde ve pazar kasabamızda çok kısa bir süre içinde tanınmaz hale geldi. İster yerel okullar ve hastaneler üzerindeki etkisi olsun, ister İngiltere'nin birçok bölgesinde artık İngilizce konuşulduğunu duyamamanız gerçeği olsun. Bu, çocuklarımıza ve torunlarımıza bırakmak istediğimiz bir toplum değil”.

Farage'ın bu söylemleri, göçmenlerin entegrasyon eksikliklerinin yalnızca toplumsal yapıyı değil, aynı zamanda nesiller arası güvenlik algısını da tehdit ettiğini vurgulamıştır. Göç, Farage'ın söyleminde, ülkenin kültürel bütünlüğüne karşı bir tehdit olarak sunulmuş ve özellikle dil bariyeri, yerel kamu hizmetleri üzerindeki yük ve kimlik kaybı gibi konulara dikkat çekilmiştir. Katıldığı bir radyo programında ise Farage “çokkültürlülüğün” topluma zarar verdiğini şu ifadeleriyle belirtmiştir¹⁴:

¹² <https://www.bbc.com/news/uk-politics-48403131>

¹³ Nigel Farage Speech on Immigration, 4th March 2015 <https://www.youtube.com/watch?v=OSB0JoMO0S4&t=34s>

¹⁴ Nigel Farage on 'London Not Feeling Like Britain' <https://www.youtube.com/watch?v=HLyExNy1GFI>

“Eğer çokkültürlülükten bahsederken, diğer bölgelerden İngiltere'ye insanların gelmesi, ülkeyi daha canlı ve neşeli hale getirmesi ve bizim kendi başımıza yapabileceğimizden çok daha iyi restoranlar sunması gibi bir anlam taşıyorsa, buna hiç şüphem yok ki sorun yok. Ancak çokkültürlülük, şehirlerimizin ve kasabalarımızın bazı bölgelerinin kültürel olarak tanınmayacak şekilde değişmesi anlamına geliyorsa, bazı yerlerde İngilizcenin ilk tercih edilen dil olmaması durumuyla karşılaşıyorsanız, ülkemizin kimliğine ne olduğunu sorgulamaya başlıyorsunuz.”

Nigel Farage'ın söyleminde kültürel farklılıklar ve dil değişimi, ulusal kimlik ve toplumsal uyuma yönelik bir tehdit olarak çerçevelenmektedir. Çokkültürlülüğün olumlu yönleri kabul edilse bile, göçmen toplulukların ev sahibi toplumun değerlerini ve kimliğini "tanınamaz şekilde değiştirdiği" algısı, bir tür "öteki" inşasına ve bu grupların güvenlik tehdidi olarak görülmesine yol açar. Bu söylem, göçmenlerin yalnızca bir toplumsal çeşitlilik unsuru değil, aynı zamanda acil önlem gerektiren bir sorun olarak sunulmasını sağlar ve güvenlikçi politikaların meşrulaştırılmasına zemin hazırlar. Farage, 2015 yılında verdiği bir röportajda ise Müslümanların İngiliz toplumunu yok etmek istediğini şu sözlerle ifade etmiştir (Guardian,2015);

“Entegrasyon istemeyen bazı Müslüman göçmenlerin, daha geniş bir kamuoyu endişesine neden olduğunu görüyoruz. Sanırım anketler artan bir endişe düzeyi gösteriyor çünkü insanlar ülkemizde yaşayan, bizden nefret eden ve bizi öldürmek isteyen bir 'beşinci kol' olduğunu düşünüyor. Tarihimizde, kim olduğumuzu kökten değiştirmek isteyen bir göçmen grubuyla ilgili daha önce hiçbir deneyimimiz olmadı.”

Farage, Müslüman göçmenleri bir "öteki" olarak konumlandırmış ve bu gruba yönelik ifadeleriyle, onları sadece farklı kültürel özelliklere sahip bireyler olarak değil, aynı zamanda toplumun değerlerini, düzenini ve güvenliğini tehdit eden bir unsur olarak algılatmıştır. Bu söylem, “biz” ve “onlar” ayrımını pekiştirirken, göçmenleri tehdit olarak çerçevelemek suretiyle ulusal kimlik ve toplumsal dayanışma kavramları üzerinde yeniden düşünmeye zorlamaktadır. Bu bağlamda, Farage'ın Müslüman göçmenleri “beşinci kol” olarak tanımlaması, İngiliz toplumunda göçmenlere yönelik kolektif korku ve kaygının artmasına hizmet etmekte ve toplum içinde güvenlikçi politikaların meşrulaştırılmasını kolaylaştırmaktadır

Sonuç olarak, Farage, açıklamalarında İngiliz şehirlerinin ve kasabalarının "tanınamayacak şekilde değiştiğini" vurgulayarak, çokkültürlülüğün olumsuz bir olgu olarak değerlendirilmesi gerektiğini öne sürmektedir. Böylelikle yalnızca kültürel çeşitliliği değil, aynı zamanda göçmen grupların İngiliz toplumuna yönelik tehdit oluşturduğu algısını da pekiştirmektedir. Farage, dilin kullanımının azalması gibi somut örnekler üzerinden, İngiliz kimliğinin erozyona uğradığını ve ulusal birliğin tehlikeye girdiğini iddia etmektedir. Bunun yanı sıra Müslümanları topluma bir tehdit unsuru olarak sunması toplumda İslamofobi'nin yükselmesine neden olmaktadır.

3.4.3. UKIP'in Göç Karşısı Söylemlerin de Ulusal Güvenlik Teması

UKIP lideri Nigel Farage'ın söylemlerinde sınır güvenliği sıkça vurgulanarak göçmenlerin girişinin engellenmesi gerektiğini ileri sürerek güvenliğin böyle sağlanacağını ifade etmiştir. Özellikle AB'nin serbest dolaşım ilkesini eleştirmiş ve bunun İngiltere'nin güvenliği için bir tehdit olduğunu ifade etmiştir. Bu durumu 2015 yılında Avrupa Parlamentosun da yaptığı konuşma da şu şekil de dile getirmiştir (BBC,2015): "Eğer savaşın harap ettiği o bölgeden büyük sayılarda insanın Avrupa'ya girmesine izin verirse, medeniyetimiz için doğrudan bir tehdit ile karşı karşıya kalırız" ifadelerini kullanarak, göçün Avrupa medeniyeti için varoluşsal bir tehlike taşıdığını dile getirmiştir." Farage, Avrupa Birliği'nin göç politikalarını eleştirirken, bu politikaların İslamcı aşırılık yanlılarının Avrupa'ya girişine olanak sağladığını iddia etmiştir. "AB'nin, göçmen botu krizine yönelik politikaları sonucunda İslamcı aşırılık yanlıları Akdeniz'i geçerek İngiltere'ye erişim sağlayabilir" şeklindeki sözleriyle, göç olgusunu terörizmle ilişkilendirmiştir. Göçün yalnızca Batı Avrupa değil, aynı zamanda İngiltere için de doğrudan bir tehdit olduğunu öne sürerek, bu meseleye yönelik sert politikaların benimsenmesi gerektiğini savunmuştur.

Farage, 2024 yılında yaptığı bir konuşmada Polonya'daki göçmen akımlarını örnek göstererek, göçün ulusal güvenlik üzerindeki etkilerine dikkat çekmiştir. "Polonya'da, hükümet yetkililerinin, Akdeniz'i geçerek ülkeye giren 'agresif genç erkekler' dalgasından bahsettikleri ve bunun Polonya için artık bir ulusal güvenlik meselesi olduğunu söyledikleri ifade edilmektedir" diyerek, göçü yalnızca ekonomik ve demografik değil, aynı zamanda bir güvenlik sorunu olarak konumlandırmıştır. Farage'a göre, Polonya hükümetinin bu durumu ulusal bir güvenlik meselesi olarak ele alması, İngiltere için de ders niteliğindedir: "Eğer Polonya için bu bir ulusal güvenlik meselesiyse, İngiltere'nin de bu durumu bir ulusal güvenlik acil durumu olarak değerlendirmesi gerektiği öne sürülmektedir." Farage, göçmenlerin İngiltere'de oluşturduğu tehdidi detaylandırarak şu ifadeleri kullanmıştır: "Bu durum, İngiltere'de büyüyen ve çoğunlukla genç erkeklerden oluşan radikal görüşlere sahip bir grubun ortaya çıkışıyla daha da önem kazanmıştır. Bu radikal görüşler sadece aykırı değil, aynı zamanda oldukça anti-Britanyalı olarak nitelendirilmektedir." Bu açıklamalar, İngiltere'deki göçmen topluluklarının sadece toplumsal uyumu değil, aynı zamanda ulusal güvenliği de tehlikeye attığına dair bir algı yaratmayı hedeflemektedir¹⁵.

Farage'ın bu söylemleri, göçmenleri yalnızca farklı kültürel kimliklere sahip bireyler olarak değil, aynı zamanda Batı toplumlarının güvenliği ve düzeni için tehdit oluşturan aktörler olarak konumlandırmaktadır. Göçü radikal ideolojiler, terörizm ve suç faaliyetleriyle ilişkilendiren bu bakış açısı, toplumda korku ve güvensizliği artırmayı amaçlamakta ve daha sert göç politikalarının uygulanması için kamuoyu desteğini sağlamaya çalışmaktadır. Sonuç olarak, Farage'ın göç konusundaki söylemleri, göçü bir güvenlik sorunu olarak çerçeveleyerek toplumsal kutuplaşmayı derinleştirmekte ve göçmenlerin sosyal entegrasyonunu zorlaştırmaktadır. Farage'ın söylemleri,

¹⁵ Nigel Farage Calls for National Security Emergency Over Immigration <https://www.youtube.com/watch?v=deMMLJI5cYo>

özellikle ulusal güvenlik adına baskıcı politikaları meşrulaştırmayı hedefleyerek, göç konusunun insani ve sosyal boyutlarını arka planda bırakmaktadır. Bu yaklaşım, göçmenlere yönelik önyargıların artmasına ve toplumda kalıcı ayrıışmalara neden olma potansiyeli taşımaktadır.

3.4.4. UKIP'in Göç Karşıtı Söylemin de Ekonomik Güvenlik Teması

Uluslararası göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde, göçmenler ev sahibi ülkelerin mevcut sosyo-politik ve ekonomik sorunlarının kaynağı olarak gösterilmektedir. Bu çerçevede, güvenlikleştirici aktörler tarafından mali bir yük olarak sunulan göçmenler, göçmen karşıtı söylemler aracılığıyla toplum nezdinde ev sahibi devletin refah sistemine yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Farage'a göre, göçün kontrolsüz bir şekilde artması ciddi ekonomik ve sosyal sorunlara yol açmış ve şu ifadeleri kullanmıştır¹⁶:

“Biz, Avustralya tarzı bir puanlama sistemiyle kimlerin bu ülkeye gelip çalışacağına ve yerleşeceğine karar vermek istiyoruz. Şu anki durum kabul edilemez. Yılda net 30 bin civarında göçmenden, geçen hafta açıklanan 300 bin rakamına ulaştık Dünyanın pek çok normal ülkesinde yapılan uygulamaları biz de hayata geçirmek istiyoruz. Yıllık net göç oranı, yaklaşık 30.000 kişiden geçtiğimiz hafta 300.000 kişiye kadar yükseldi. Bu durum, ülke halkının memnuniyetsizliğini son derece haklı kılan çeşitli sorunlara yol açıyor: okullar üzerindeki olumsuz etkiler, bu kış hastanelerimizde yaşanan acil servis krizi, topluluklarımızda meydana gelen değişimler ve Avrupa'nın en kalabalık ülkesi olarak, mevcut göç oranlarını karşılayabilmek için her yedi dakikada bir yeni bir konut inşa etmek zorundayız. Özellikle milyonlarca sıradan çalışan aile, fiyatlar üzerindeki baskıyı doğrudan hissediyor. Sınırsız vasıfsız iş gücü arzı, asgari ücreti birçok kişi için fiilen azami ücret haline getirdi. Elbette açık kapı göç politikasından fayda sağlayan kesimlerin olduğunu biliyorum. Birçok büyük işletme, ücretleri yapay olarak düşük tutarak kârlarını artırdı. Aynı şekilde, bu durum varlıklı kesim için de avantaj sağlıyor; açık kapı politikası, daha ucuz bakıcılar, şoförler ve bahçıvanlar anlamına geliyor. Ancak İngiliz halkının büyük çoğunluğu, bu politikanın değişmesini istiyor. Halk yalnızca ülkeye gelenlerin sayısını değil, aynı zamanda kimlerin geldiğini ve niteliklerini de kontrol etmemizi talep ediyor.”

Farage'ın bu açıklamaları, göçmenleri ekonomik sistem üzerinde yük olarak çerçeveleyen bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Göçün kamu hizmetleri ve konut ihtiyacında yarattığı baskılara dikkat çekmiş ve bu durumun İngiliz halkı üzerinde doğrudan olumsuz etkiler yarattığını savunmuştur. Özellikle vasıfsız iş gücü arzının ücretleri düşürdüğünü ve çalışanların refahını tehlikeye attığını ifade eden Farage, bu söylemleriyle halkın ekonomik kaygılarına hitap etmektedir. Aynı zamanda, göç politikalarının varlıklı kesimler için avantaj sağladığını vurgulaması, toplumsal eşitsizliklere dair bir eleştiri unsuru olarak kullanılmaktadır. Farage ayrıca, göçmenlerin niteliklerine dayalı bir sistem oluşturulmasını önererek Avustralya tarzı bir puanlama sistemiyle bu sürecin yönetilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Farage, göçün miktarının yanı sıra niteliğinin de kontrol altına alınması gerektiğine yönelik bir çağrını içermektedir. Avustralya tarzı puanlama sistemi önerisi, göç politikalarını rasyonelleştirme ve ekonomik katkıya dayalı bir filtreleme mekanizması oluşturma amacı

¹⁶ Nigel Farage Speech on Immigration, 4th March 2015

<https://www.youtube.com/watch?v=OSB0JoMO0S4&t=34s>

taşımaktadır. Farage, böylece göçmenlerin yalnızca ülkeye katkı sağlayacak niteliklere sahip olmaları gerektiği vurgusuyla halkın ekonomik güvenlik kaygılarına hitap etmeye çalışmaktadır.

3.4.5. MP'nin Getirdiği Olağanüstü Tedbirler

Brexit'in gerçekleşmesinden sonra İngiltere, AB sınırlarından ayrılmış ve özellikle göçmenlerin ülkeye girişini engellemek için bir dizi tedbir hayata geçirmiştir. Bu kapsamda, düzensiz göçle mücadele etmek ve yasa dışı yollarla ülkeye giren bireyleri caydırmak amacıyla 2023 yılında “Yasa Dışı Göç Yasa Tasarısı” (Illegal Migration Bill) hazırlanmış ve temmuz ayında kabul edilmiştir. Bu yasa, özellikle Manş Denizi üzerinden küçük teknelerle ülkeye giriş yapan düzensiz göçmenlere odaklanarak onlara yönelik sert tedbirler içermektedir. Bunun yanı sıra, hükümet Ruanda ile “Göç ve Ortaklık” anlaşması imzalayarak göçmenlerin ülkede kalmasını zorlaştıracı adımlar atmıştır.

Bu kapsam da ilk olarak göçmenlerin girişini engelleyen “Yasa Dışı Göç” yasası ile Manş Denizinde önlemler artırılmıştır. Bu deniz İngiltere ve Avrupa kıtası arasındaki stratejik coğrafi konumu nedeniyle düzensiz göçmenler için önemli bir geçiş noktasıdır. Son yıllarda, özellikle küçük teknelerle tehlikeli bir şekilde bu denizi geçerek İngiltere’ye ulaşmaya çalışan göçmenlerin sayısında ciddi bir artış yaşanmıştır. İngiltere hükümeti, bu geçişleri önlemek amacıyla bir dizi politika geliştirmiştir. İlk olarak, Fransa ile yapılan iş birlikleri artırılmış ve iki ülke arasında ortak devriye faaliyetleri başlatılmıştır. İngiltere, Fransa sınır güvenlik güçlerini desteklemek amacıyla ek finansman sağlamış ve kıyı güvenlik ekipmanlarını iyileştirme projelerine katkıda bulunmuştur. Bunun yanı sıra, İngiltere kendi deniz devriye sistemlerini güçlendirmiş ve sınır kontrolünde insansız hava araçları gibi ileri teknolojiye dayalı sistemleri devreye almıştır. Göçmen geçişlerini caydırmak için kamu bilincini artırmaya yönelik kampanyalar düzenlenmiştir. Özellikle göçmenleri yasa dışı yollarla İngiltere’ye taşımayı teklif eden insan kaçakçılığı şebekelerine karşı sert yaptırımlar uygulamaya konulmuş; bu faaliyetlere katılan kişiler ağır cezalarla karşı karşıya bırakılmıştır. İngiltere hükümeti, yasa dışı geçişlerin tehlikelerini vurgulamak için bilgi kampanyaları düzenlemiş ve özellikle kaynak ülkelerdeki göçmenlere yönelik uyarılar yayımlamıştır. Bu kampanyalar, göçmenlerin Manş Denizi’ni geçmeye çalışırken karşılaşılabilecekleri hayatî risklere dikkat çekmiştir (GOV.UK,2023).

Hükümetin politikalarından bir diğeri de göçmen teknelerini engelleme ve bu teknelerde bulunan kişileri kurtarma çabalarıdır. Deniz devriyeleri, göçmen teknelerini tespit ettiğinde, bu teknelerin geri döndürülmesini sağlamak amacıyla insanî yardım prosedürleri ve uluslararası deniz hukuku çerçevesinde hareket etmektedir. Ancak, bu süreçler sıklıkla eleştirilerin hedefi olmuştur. Özellikle, insan hakları örgütleri ve uluslararası kuruluşlar, göçmenlerin geri çevrilmesi sırasında yaşanan olası hak ihlalleri ve güvenlik risklerine dikkat çekmiştir. Manş Denizi geçişlerini engellemeye yönelik politikalar, siyasal ve etik düzeyde yoğun tartışmalara yol açmıştır. Destekçileri

bu politikaların, yasa dışı göç akışını kontrol altına alarak İngiltere'nin sınır güvenliğini artırdığını savunmaktadır. Ancak muhalifler, bu politikaların göçmenlerin temel haklarını ihlal ettiğini ve uluslararası mülteci hukuku ile bağdaşmadığını öne sürmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (ECHR) ara tedbir kararları ve çeşitli insan hakları raporları, İngiltere'nin Manş Denizi geçişlerini durdurmaya yönelik çabalarının hukuki ve etik açıdan tartışmalı olduğunu göstermektedir (SETAV,2023).

Bunun yanı sıra, MP yasa dışı göçmenlerin üçüncü ülkelere transferini de sağlayacak olağanüstü tedbirlerde almıştır. Bu bağlamda İngiltere ile Ruanda arasında bir anlaşma imzalanmış ve göçmenlerin Ruanda'ya gönderim süreci başlamıştır. Bu anlaşma Boris Johnson hükümeti döneminde gündeme gelmiş, Rishi Sunak yönetiminde ise Aralık 2023'te yapılan bağlayıcı antlaşma ile resmen uygulanmaya başlanmıştır. Anlaşma kapsamında, İngiltere'ye yetkisiz yollarla giriş yapan sığınmacıların ve iltica başvuruları kabul edilmeyen bireylerin Ruanda'ya taşınması öngörülmüştür. Bu anlaşmanın yapılma amacı, yasa dışı göç akışlarını caydırmak ve sınır güvenliğini artırmanın yanı sıra insan kaçakçılığına karşı mücadeleyi desteklemektir (Gower, Butchard, & McKinney,2024: 4-6). Anlaşmanın başlıca unsurları şunlardır: sığınmacıların Ruanda'ya taşınmasını ve bu ülkenin sığınma başvurularını uluslararası hukuk standartlarına uygun şekilde inceleme sorumluluğunu üstlenmesi; buna karşılık, İngiltere hükümeti entegrasyon maliyetlerini karşılamak amacıyla kişi başına 171.000 sterline kadar ödeme yapılmasını ve toplamda 500 milyon sterlinin üzerinde kalkınma yardımı sağlamayı taahhüt etmiştir. Bu düzenleme, Ruanda'ya taşınan bireylerin İngiltere'ye geri dönme hakkını içermemektedir (Gower, Butchard, & McKinney, 2024: 6).

Anlaşma, sınırlı parlamento denetimi ve bağlayıcılık düzeyiyle ilgili eleştirilerle karşılaşmıştır. Orijinal Mutabakat Muhtırası, resmi bir parlamento onayı gerektirmeyen hukuki bağlayıcılığı düşük bir belge olarak tanımlanmıştır. Ancak, Aralık 2023'te imzalanan ve daha sıkı yükümlülükler içeren antlaşma, Lordlar Kamarası'ndaki yoğun muhalefete rağmen kabul edilmiştir. Lordlar Kamarası Uluslararası Anlaşmalar Komitesi ve diğer eleştirmenler, antlaşmanın ayrıntılarında güvenilirlik sorunlarına ve Ruanda'nın sığınma sistemiyle ilgili uluslararası standartlara uyum eksikliğine dikkat çekmiştir (Gower, Butchard, & McKinney, 2024:16-18). Hukuki açıdan, anlaşma ciddi zorluklarla karşı karşıya kalmış ve ilk taşıma uçuşu, Haziran 2022'de Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (ECHR) ara tedbir kararıyla durdurulmuştur. Kasım 2023'te ise İngiltere Yüksek Mahkemesi, Ruanda'nın sığınma sistemiyle ilgili yapısal endişeler nedeniyle bu politikanın yasa dışı olduğuna karar vermiştir. Mahkeme, bireylerin zulüm görebilecekleri ülkelere gönderilme riskine vurgu yapmıştır. Hükümet, bu hukuki engelleri aşmak için 2024 Güvenli Ruanda Yasası gibi yeni mevzuatlar çıkarmış ve antlaşmayı yeniden müzakere etme yoluna gitmiştir (Gower, Butchard, & McKinney, 2024: 19-21). Bu müzakerelerin sonucunda parlamentodan geçen yasa tasarısıyla beraber İngiltere'den Ruanda'ya ilk taşıma uçuşu gerçekleştirilmiştir.

BM ve çeşitli insan hakları örgütleri, yasanın İngiltere'nin uluslararası insan hakları ve mülteci hukuku kapsamındaki yükümlülükleriyle çeliştiğini belirtmiştir. Sığınma başvurularının engellenmesinin, 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi ve 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nde yer alan “zulme karşı sığınma talebinde bulunma hakkı” ile uyumsuz olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, yasanın uygulanmasının maliyetli ve pratikte zorluklarla dolu olacağı öne sürülmüştür. Her bir göçmenin Ruanda gibi bir ülkeye sınır dışı edilmesinin, ülkede tutulmasından daha pahalıya mal olacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, bu türden sınır dışı işlemlerinin lojistik ve hukuki engeller barındırdığı belirtilmektedir.

İngiltere'nin son yıllarda göç politikalarında benimsediği yaklaşım, Avrupa'daki göçmen karşıtı söylemin kurumsallaşmasının belirgin bir yansımasıdır. Özellikle 2023 yılında kabul edilen “Yasa Dışı Göç Yasa Tasarısı” ve Ruanda ile yapılan göçmen transferi anlaşması, göçün bir güvenlik tehdidi olarak çerçevelendirilmesine ve bu söylemin politika düzeyinde somutlaşmasına dair önemli örneklerdir. Bu düzenlemeler, bir yandan sığınmacıların ulusal sınırlar dışında değerlendirilmesini sağlayarak İngiltere'nin “sınırlarını koruma” amacını yüceltirken, diğer yandan göçmenlerin insan haklarına erişimini dolaylı olarak kısıtlamaktadır. Hükümet, bu tür politikaları kamuoyuna “ulusal güvenliği artırma” ve “toplumsal kaynakların üzerindeki yükü hafifletme” iddialarıyla sunmaktadır. İnsan kaçakçılığına karşı mücadele ya da sınır güvenliğini sağlama gibi argümanlar, sığınmacıları bir tehdit unsuru olarak tanımlayan söylemleri pekiştirmekte ve toplumlarda göçmen karşıtı önyargıları derinleştirmektedir. Ancak bu yaklaşım, göçün insani boyutunu arka plana itmekte ve sığınmacıların korunma ihtiyacını göz ardı etmektedir. İngiltere hükümeti, yasa dışı göçü durdurma amacıyla uyguladığı sert tedbirleri, göçmenlerin haklarına yönelik ciddi kısıtlamalar ve ihlaller pahasına hayata geçirmektedir.

Ruanda ile yapılan anlaşma, bu politikaların en dikkat çekici örneklerinden biridir. Sığınmacıların başvurularını İngiltere toprakları yerine Ruanda'da değerlendirilmesini öngören bu düzenleme, uluslararası hukukun temel ilkeleriyle uyumsuzluk göstermektedir. 1951 tarihli Mülteci Sözleşmesi, zulüm gören bireylerin sığınma hakkını güvence altına alırken, İngiltere'nin bu bireyleri sınırlarının dışına iten yaklaşımı, sığınma hakkının özüne aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca, bu tür politikalar, sığınmacıların güvende olma haklarını ihlal etme riski taşımakta ve onları yeni mağduriyetlerle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu tür düzenlemelerin, ulusal güvenlik ve toplumsal fayda gibi argümanlarla meşrulaştırılmaya çalışılması, göçmen karşıtı söylemin kurumsallaşmasını daha da güçlendirmektedir. Göçmenler, bu politikalar aracılığıyla yalnızca birer güvenlik sorunu olarak sunulmakta, toplumsal önyargıların ve ayrımcılığın derinleşmesine neden olmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

2010 yılında başlayan ve geniş çaplı siyasi, sosyal ve ekonomik değişimlere yol açan Arap Baharı, domino etkisi yaratarak birçok Arap ülkesinde toplumsal hareketlere, şiddet olaylarına ve iç çatışmalara zemin hazırlamıştır. Bu süreç, yalnızca rejim değişiklikleri ve bölgesel istikrarsızlıklarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda kitlesel göç hareketlerini tetiklemiştir. Söz konusu çatışma ve otoriter baskılardan kaçan milyonlarca birey, öncelikli olarak güvenliğini sağlamak amacıyla komşu ülkelere sığınmış, ancak zamanla daha iyi yaşam koşulları, ekonomik fırsatlar ve istikrarlı bir gelecek umuduyla Avrupa'nın zengin ve gelişmiş ülkelerine yönelmiştir.

Bu göç hareketleri, AB içinde ciddi bir Mülteci Krizi'ne yol açmış ve üye devletlerin göç yönetimi kapasitelerini sınamıştır. Krizin etkileri, yalnızca insani ve lojistik sorunlarla sınırlı kalmamış, aynı zamanda siyasi düzeyde göç karşıtı söylemleri güçlendirmiş ve AB genelinde göç politikalarının sertleşmesine neden olmuştur. Özellikle aşırı sağcı siyasi partilerin yükselişi, mülteci krizinin bir güvenlik meselesi olarak ele alınmasını teşvik etmiş ve birçok üye devlette göçün güvenleştirilmesine yönelik politikalar geliştirilmiştir. Bu bağlamda, uluslararası göç olgusu, insani ve sosyal bir mesele olmaktan öte, ulusal güvenlik, toplumsal düzen ve ekonomi politikaları ekseninde şekillenen bir tartışmanın merkezine yerleşmiştir.

Danimarka'da aşırı sağcı DF, 2010'lu yılların ortalarından itibaren ülke siyasetinde önemli bir aktör haline gelmiş ve ana muhalefete kadar yükselerek Danimarka'nın göç politikalarını derinden etkilemiştir. DF'nin yükselişi yalnızca kendi döneminin iktidar politikalarını şekillendirmekle kalmamış, aynı zamanda 2019'da iktidara gelen SDP'nin stratejik bir dönüşüm yaşamasına da yol açmıştır. 2015 seçimlerindeki yenilginin ardından SDP, lider değişikliğiyle birlikte göç konusundaki tutumunu radikal bir şekilde değiştirmiş ve DF'nin göçmen karşıtı söylemlerine yakın bir politika benimsemiştir. SDP, DF'nin etkisiyle, "Mücevher Yasası" ve "Getto Planı" gibi göçmen karşıtı düzenlemelere destek vermiş ve uluslararası göçü ulusal güvenlik meselesi olarak çerçeveleyen söylemleriyle dikkat çekmiştir. Başbakan Mette Frederiksen'in göçü güvenleştiren ve özellikle Müslüman göçmenlere yönelik eleştirilerde bulunan açıklamaları, DF'nin siyasi mirasının SDP üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, SDP iktidarında hayata geçirilen göçmenlerin Ruanda'ya gönderilmesine yönelik anlaşma, göçmenleri güvenlik merkezine alan bir yaklaşımın sonucudur. Bunun yanı sıra, mevcut durumda iktidarda bulunan SDP, siyasi gücünü koruma ve iktidarını sürdürme hedefi doğrultusunda, toplumsal desteği artırmak ve seçmen tabanını konsolide etmek amacıyla göçmen karşıtı politikaları benimsemeye ve bu tür uygulamaları aktif bir şekilde sürdürmeye devam edecektir.

İngiltere’de ise 2016 Brexit referandumı, İngiltere’de göç politikalarının güvenlikleştirilmesi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Barry Buzan’ın iki aşamalı güvenlikleştirme teorisi bağlamında değerlendirildiğinde, bu süreçte göç meselesi önce UKIP’in söylemleri aracılığıyla toplumsal, ulusal ve ekonomik bir tehdit olarak çerçevelenmiş, ardından MP tarafından uygulanan somut tedbirlerle pekiştirilmiştir. UKIP lideri Nigel Farage’ın söylemleri, Avrupa’daki mülteci krizini İngiltere’nin güvenliğine yönelik bir tehdit olarak sunarak kamuoyunda geniş yankı uyandırmış, “Brexit Otobüsü” kampanyası ve “İngiltere’yi geri almak” gibi popülist sloganlarla göçmenlerin ülkenin sosyal refah sistemine yük olduğu algısını güçlendirmiştir. UKIP’in bu söylemleri, halkın %52’sinin AB’den ayrılma yönünde oy kullanmasıyla kamuoyunda karşılık bulmuş ve göç konusu politik bir öncelik haline gelmiştir. Bu doğrultuda, 2019 yılında iktidara gelen Boris Johnson liderliğindeki MP, Brexit’in resmen gerçekleşmesiyle beraber göç meselesini daha güvenlik odaklı bir çerçevede ele alarak olağanüstü tedbirler uygulamaya koymuştur. MP, söylem düzeyinde aşırı sağa kaymamış olsa da AB üyeliğinin sona ermesiyle birlikte Manş Denizi’nde sınır güvenliğini artırmış ve Danimarka modelini takip ederek göçmenlerin Ruanda’ya gönderilmesini öngören bir anlaşma imzalamıştır. Sonuç olarak, Brexit sürecinde UKIP’in söylemleriyle başlatılan göçün güvenlikleştirilmesi süreci, MP’nin aldığı sert tedbirlerle somut bir güvenlik politikası haline dönüşmüş ve göç meselesi, İngiltere’nin iç ve dış politikalarını şekillendiren temel unsurlardan biri olmuştur. Buna karşın Temmuz 2024’te İngiltere’de iktidara gelen İşçi Partisi, önceki dönem boyunca Muhafazakâr Parti hükümetinin uyguladığı katı ve sert göçmen politikalarına karşı eleştirel bir tutum benimsemiş ve bu çerçevede özellikle olağanüstü tedbirlerin toplumsal, ekonomik ve insani etkilerini sorgulamıştır. Yeni hükümet, bu politikaların yarattığı toplumsal kutuplaşmayı ve göçmenler üzerindeki baskıyı azaltmayı hedefleyerek, daha kapsayıcı ve esnek bir göç yönetimi stratejisi izleme eğilimi göstermiştir.

Sonuç olarak, DF, SDP ve UKIP, Müslüman göçmenleri ötekileştiren söylemlerle toplumda düzen değişikliği ve güvenlikleştirme sürecinin esas hedefinin Müslümanlar olduğunu ortaya koymuştur. Müslüman göçmenlere yönelik olağanüstü tedbirler, toplumda İslamofobinin artmasına ve Müslümanlar arasında radikal eğilimlerin güçlenmesine neden olmaktadır. Ayrıca, her iki ülkedeki iktidar partileri, göçmenleri Ruanda’ya göndermek için anlaşmalar imzalamış ve olağanüstü tedbirleri en sert şekilde uygulayarak göçmenleri geldikleri coğrafyalara geri yollamaya başlamıştır. Bu süreçte, iktidar partileri aşırı sağ partilerin güvenlikleştirme söyleminden doğrudan ya da dolaylı olarak etkilenmiş ve olağanüstü tedbirler almıştır. Bu durum, göçün toplumsal, ulusal ve ekonomik boyutlarıyla devletler için bir güvenlik meselesine dönüştüğünü açıkça göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Yusuf (2016), **Göç Sosyolojisi**, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara. Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Akgül Açıkmeşe, Sinem. (2014), “Güvenlik Teorileri Işığında AB Güvenlik Yaklaşımı: Güç ve Barışın Bileşimi”, **Uluslararası İlişkiler**, 11(44), 231-256.
- Akgür, Zeynep Gökçe (1997), **Türkiye’de Kırsal Kesimden Kente Göç ve Bölgelerarası Dengesizlik, 1970-1993**, T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Albasar, İlgi Doğa (2019) **Securization of Migration by Radical Right in Europe: The Cases of Alternative for Germany and Danish People Party**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Alkan, Ufuk (2015). “Avrupa’da refah devleti ve göç ilişkisi: Refah şovenizmi örneği”. **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 70(3), 751-768.
- Ammassari, Savina (1994), “Internal Migration, Population Distribution and Development Policy”, **Institute of Development Studies**, Brighton.
- Apan, Ahmet (2018), “Türkiye’de ve Avrupa’da Düzensiz Göç Gerçeği: Türk Göç Politikasının Evrimi”, **Türk İdare Dergisi**, 1(486), 11-46.
- Arends, J. Frederik M. (2015), “Homeros’dan Hobbes ve Ötesine: Avrupa Geleneğinde “Güvenlik Kavramı”, Mustafa Aydın vd. (Ed.), **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, 2. Baskı içinde (199-222), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Arı, Tayyar (2013), **Uluslararası İlişkiler Teorileri: Çatışma, Hegemonya, İş birliği**, MKM Yayıncılık, Bursa.
- Arslan, Hüseyin (2001), **16. yy. Osmanlı Toplumunda Yönetim, Nüfus, İskân, Göç ve Sürgün**, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Atasü Topçuoğlu, Reyhan (2016), “Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama”, **İnsan Hakları Yıllığı**, 34, 8-17.
- Avcu, Tülin (2020), “Avrupa’da aşırı Sağ’ın yükselişinin göç politikalarına etkileri: Hollanda örneği”, **Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 9(1), 235-247.
- Balcı, Meral ve Göcen, Ceren (2018), “Legal and Political Situation of Syrian Immigrants in Turkey”, **Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi**, 1-21.

- Battır, Orhan (2020), “Dünden Bugüne Göç Olgusu; Kavramsal ve Kuramsal Çerçeve”, **Dünden Bugüne Uluslararası Göç Kuram, Algı ve Siyasa**, 1. Baskı *içinde* (5-78), Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Batur, Celil (2019), **Mülteci Krizi ve Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi**, 1.Baskı, Nobel
- Bayraktaş, Rümeysa (2023), **Uluslararası İlişkilerde Göç ve Güvenlik: Teoriden Pratiğe**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Baysal, Başar (2022), “Güvenlik Kavramı ve Güvenliğin Dönüşümü”, Başar Baysal (Ed.), **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik**, *içinde* (3-11), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Bell, Martin ve Ward, Gary (2000), “Comparing Temporary Mobility With Permanent Migration”, **Tourism Geographies**, 2(1), 87-107.
- Berry, John Widdup (1997), “Immigration, Acculturation, and Adaptation”, **Applied Psychology**, 46(1), 5-34.
- Betts, Alexander ve Collier, Paul (2017). **Refuge: Transforming a broken refugee system**.
- Bigo, Didier (2005), “From Foreigners to Abnormal Aliens”, Elspeth Guild ve Joanne van Selm (Ed.), **International Migration and Security: Opportunities and Challenges**, *içinde* (64-81), Routledge.
- _____ (2006). **Globalized (In) Security: The Field of the Professionals of Unease Management**.
- _____ (2006), “Security, Exception, Ban and Surveillance”, David Lyon. Wilan (Ed.), **Theorizing Surveillance**, *içinde* (46-68).
- _____ (2008), “International Political Sociology”, Paul Williams (Ed.), **Security Studies: An Introduction**, *içinde* (116-129), Londra.
- Bilgin, Pınar (2008), “Thinking Past ‘Western’ IR?”, **Third World Quarterly**, 29(1), 89-102.
- Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR) (1990), “**International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families**”, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-protection-rights-all-migrant-workers> (12.05.2024).
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) (2020), “**UNHCR Global Trends - Forced Displacement in 2020**”, <https://www.unhcr.org/flagship-reports/globaltrends/>, (14.06.2022).
- Black, Richard. vd. (2011), “Migration as Adaptation”, **Nature**, 478(7370), 447–449.

- Blanchard, Eric (2003), “Gender, International Relations, and the Development of Feminist Security Theory. Signs”, **Journal of Women in Culture and Society**, 28(4), 1289-1312. <https://doi.org/10.1086/368328>
- Booth, Ken (2003), Güvenlik ve Özgürleştirme, **Avrasya Dosyası Güvenlik Bilimleri Özel**, (Çev. Çiğdem Şahin).
- _____ (2012), **Theory of World Security**, Cambridge University Press.
- Borjas, George (2019), **Labor Economics**, McGraw-Hill Education.
- Brownlee, Jason vd. (2015), **The Arab Spring: Pathways of Repression and Reform**, Oxford University Press.
- Bull, Hedley (1977), **The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics**, Columbia University Press.
- Buzan, Barry (1983), **People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations**.
- Buzan, Barry vd. (1993), **The Logic of Anarchy: Neorealism to Structural Realism**, Columbia University Press.
- Buzan, Barry vd. (1998), **Security: A New Framework for Analysis**, Lynne Rienner Publishers.
- Castles, Stephen vd. (2014), **The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World**, Palgrave Macmillan.
- Castles, Stephen ve Miller, Mark (2008), **Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri**, (Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Castles, Stephen ve Miller, Mark (2020), **The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World**, Macmillan International Higher Education.
- Cavatorta, Francesco ve Merone, Fabio (2015), **Post-revolutionary Tunisia: The Challenges of Freedom and Democracy**, Zed Books.
- Cavalli-Sforza, Luigi Luca (2000), **Genes, Peoples and Languages**, University of California Press.
- Collett, Elizabeth (2016), **The Paradox of the EU-Turkey Refugee Deal**, Migration Policy Institute.
- Commissioner for Human Rights (COE) (2015), “**Without Papers but not Without Rights: The Basic Social Rights of Irregular Migrants**”, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/without-papers-but-not-without-rights-the-basic-social-rights-of-irregular-migrants> (12.05.2024).

- Cornelisse, Galina (2008), "Review of: R. Penninx, K. Berger (2006) *The Dynamics of International Migration and Settlement in Europe: a State of the Art*", **Amsterdam Law Forum**, 1.
- Council of Europe Development Bank (2008), "**Migration in Europe: The C.E.B.'s Experience**", http://www.coebank.org/upload/infocentre/Brochure/en/Migration_CEB_experience.pdf (12.05.2024).
- Çetinkaya, Şeref (2012), "Güvenlik Algılaması ve Uluslararası İlişkiler Teorilerinin Güvenliğe Bakış Açıları", **21. Yüzyılda Sosyal Bilimler Dergisi**, 2, 241-260.
- Çiçekli, Bülent (Ed.) (2009), Göç Terimleri Sözlüğü, **IOM Uluslararası Göç Örgütü Yayınları**, İsviçre.
- Dale, Gareth (2005), **The East German Revolution of 1989**, Manchester University Press.
- Demir, Oğuzhan Ömer ve Erdal, Hakan (2010), "Yasadışı Göç ile İlgili Kavramların Doğru Anlaşılmasını Sorunu ve Yazılı Basında Çıkan Haberler Üzerine Bir İnceleme", **Polis Bilimleri Dergisi**, 12(1), 29-54.
- Deniz Eroğlu Utku ve Nergiz Özkural Koroğlu (2020), "Anti-İmmigration vs Anti-EU: Political Discourse Analysis of Brexit Decision of The UK [Anti-Göçmen ya da Anti-AB: Birleşik Krallık'ın Brexit Kararının Siyasi Söylem Analizi]", **Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi- Journal of Divinity Faculty of Hitit University**, 19(1), 1-34.
- Douglas, Raymond (2012), **Orderly and Humane: The Expulsion of the Germans after the Second World War**, Yale University Press.
- Düvell, Frank (2006), "Irregular Migration: A Global, Historical and Economic Perspective", Franck Düvell (Ed.), **Illegal Immigration in Europe, içinde** (14-39), Palgrave Macmillan, New York.
- Eker, Kemal (2008), **Türkiye'de Yasadışı Göç Sorunu, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)**, Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü.
- El-Ghobashy, Mona (2011), "The Praxis of the Egyptian Revolution", **Middle East Report**, <https://merip.org/2011/04/the-praxis-of-the-egyptian-revolution/> (15.10.2024)
- Elliott, John (2006), **Empires of the Atlantic World: Britain and Spain in America 1492-1830**.
- Emmer, Pieter (1992), **The Dutch in the Atlantic Economy, 1580-1880: Trade, Slavery, and Emancipation**.
- Ergüven, Nasih Sarp ve Özturanlı, Beyza (2013), "Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye", **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 62(4), 1007-1062.
- Estriani, Heavy Nala ve Qomaria, Nurul (2024). "Examining the Securitization of Refugees in Denmark: The Impact of Right-Wing Political Agendas", **Hasanuddin Journal of Strategic and International Studies (HJSIS)**, 3(1), 21-31.

- Evans, Geoffrey ve Jonathan, Mellon (2019) "Immigration, Euroscepticism, and the rise and fall of UKIP", **Party Politics**, 76-87
- Gelvin, James (2012), **The Arab Uprisings: What Everyone Needs to Know**, Oxford University Press.
- Giddens, Anthony (1984), **The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration**, University of California Press.
- Golder, Matt (2016). "Far Right Parties in Europe, Pennsylvania State University", **Annual Review of Political Science**, 19,477-497.
- Gower, Melanie vd. (2024). "The UK-Rwanda Migration and Economic Development Partnership", **Commons Library Research Briefing**, 9568.
- Harris, John ve Todaro, Michael (1970), "Migration, Unemployment and Development: A Two-Sector Analysis", **American Economic Review**, 60(1), 126-142.
- Heather, Peter (2009), **Empires and Barbarians: The Fall of Rome and the Birth of Europe**.
- Hobbes, Thomas (2007), **Leviathan**, Oxford University Press.
- Hollifield, James. vd. (2014), **Controlling Immigration: A Global Perspective**, Stanford University Press.
- Huysmans, Jef (1998), "Revisiting Copenhagen: Or, on the Creative Development of a Security Studies Agenda in Europe", **European Journal of International Relations**, 4(4), 486.
- International Labour Office (ILO) (2004), "Towards a Fair Deal for Migrant Workers in the Global Economy: Report VI", **International Labour Conferences**, 3.
- International Organization for Migration (IOM) (t.y.), **"IOM Definition of 'Migrant'"**, <https://www.iom.int/about-migration> (12.05.2024).
- İşcan, İsmail Hakkı (2021) "İngiltere'nin Avrupa Birliğinden Ayrılış Sürecinde Göç Faktörünün Etkisi", **BŞEÜ Sosyal Bilimler Dergisi**, 484-503
- Julian Korab, Karpowicz (2006), "How International Relations Theorists Can Benefit by Reading Thucydides", **The Monist**, 89(2), 232-244.
- Karacasulu, Zehra Nilüfer (2011), **Bölgesel Güvenlik Analizi Afganistan**, Beta Yayınları, İstanbul.
- Karpat, Kemal (2013), **Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler**, İstanbul, Timaş Yayınları.
- Keohane, Robert ve Nye, Joseph (2011), "Power and Interdependence Revisited", **Longman Classics in Political Science**, New York.

- Koçak, Yüksel ve Terzi, Elvan (2012), “Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri”, **Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 3(3), 163–184.
- Kutlu, Erol (1992), **Uluslararası İşgücü Hareketi Teorisi Çerçevesinde Türkiye’den AT’ye İşgücü Göçünün Türkiye Ekonomisi Üzerindeki Etkilerinin Analizi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Küçük, Mine Nur (2021), “Göç-Güvenlik Bağlantısını Yeniden Düşünmek: Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları, Özgürleştirme ve Türkiye’deki Suriye’li Mülteciler”, **Uluslararası İlişkiler**, 18(69), 3-28.
- Lee, Everett (1966), “A Theory of Migration”, **Demograph**, 3. Baskı, içinde (47-57), Springer Press.
- _____ (1969), “A Theory of Migration”, John Archer Jackson (Ed.), **Migration**, içinde, Cambridge University Press, Cambridge.
- Lesch, David (2012), **The Fall of the House of Assad**, Yale University Press.
- Mabogunje, Akin (1970), “Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration”, **Geographical Analysis**, 2, 1-18.
- Marshall, Gordon (1999), **Sosyoloji Sözlüğü**, Bilim Sanat Yayınları, Ankara.
- Massey, Douglas vd. (1998), **Worlds in Motion: Understanding International Migration at the End of the Millennium**, Clarendon Press.
- Massey, Douglas vd. (1993), “Theories of International Migration: A Review and Appraisal”, **Population and Development Review**, 19(3), 431-466.
- McSweeney, Bill (2004), **Security, Identity, and Interests: A Sociology of International Relations**, Cambridge University Press.
- Mutluer, Mustafa (2003), **Uluslararası Göçler ve Türkiye**, Çantay Kitabevi.
- Northrup, David (1995), **Indentured Labor in the Age of Imperialism, 1834-1922**.
- Nye, Joseph (2003), **The Paradox of American Power: Why the World's Only Superpower Can't go it Alone**, Oxford University Press.
- _____ (2003), **Amerikan Gücünün Paradoksu**, (Çev. Gürol Koca), Literatür, İstanbul.
- _____ (2005), **Yumuşak Güç Dünya Siyasetinde Başarının Yolu**, (Çev. Reyhan İnan Aydın), Elips, Ankara.
- OECD (2021), **International Migration Outlook 2021**, OECD Publishing.
- Olteanu, Roxane (2019), “Critical security studies and the emergence of Copenhagen, Aberystwyth and Paris Schools”, **International Scientific Conference "Strategies XXI"**; Bucharest, 15, 37-49.

- Oral, Belgin ve Çetinkaya, Fevziye (2017), “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Göç, Tanımı, Nedenleri ve Göç Kuramları”, **Türkiye Klinikleri J Public Health Special Topics**, 3(1), 1-8.
- Özerdem, Alparslan ve Özerdem, Füsun (2013), **Human Security in Turkey**, Routledge, London.
- Özkural Koroğlu, Nergiz ve Yüksel Çendek, Sinem (2015). “Toplumsal Güvenlik, Kimlik, Bütünleşme Bağlamında Avrupa Şüphecililiği: Cameron Dönemindeki Avrupa Şüphecililiğinin İçerik Analizi.” **Akademik İncelemeler Dergisi**. 10 (2), 191-216.
- Özyakışır, Deniz (2013), **Göç: Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama**, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Pack, Jason (2013), **The 2011 Libyan Uprisings and the Struggle for the Post-Qadhafi Future**, Palgrave Macmillan.
- Palancı, Müge (2023), **Avrupa Birliği İçinde Yükselen Aşırı Sağ Hareketler ve Göç Politikalarının Güvenlikleştirilmesi AFD’NİN Siyasal Söylem Analizi Üzerinden Refah Milliyetçiliğinin İnşası**, Filiz Kitapevi.
- Parsons, Craig ve Smeeding, Timothy (2006). **Immigration and The Transformation Of Europe**, Cambridge University Press, New York.
- Petersen, William (1958), “A General Typology of Migration”, **American Sociological Review**, 23, 259.
- Pollard, Sidney (1981), **The Genesis of Modern Management: A Study of the Industrial Revolution in Great Britain**.
- Portes, Alejandro ve DeWind, Josh (2007), **A Cross-Atlantic Dialogue: The Progress of Research and Theory in the Study of International Migration**, Princeton University Press.
- Powell, Kathy (2017). Brexit Positions: Neoliberalism, Austerity and Immigration-the (Im) possibilities? of political revolution. **Dialectical Anthropology**. 41 (3), 225-240.
- Ravenstein, Ernst George (1885), “The Laws of Migration”, **Journal of the Statistical Society of London**, 48(2), 167-235.
- Rumelili, Bahar ve Karadağ, Sibel (2017), “Göç ve güvenlik: Eleştirel yaklaşımlar”, **Toplum ve Bilim**, 140, 69-92.
- Sandıklı, Atilla ve Emeklier, Bilgehan (2012), “Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm”, Atilla Sandıklı (Ed.), **Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri**, 1. Baskı içinde (3-67), BİLGESAM Yayınları, Ankara.
- Sarper Ağır, Bülent (2015), "Güvenlik Kavramını Yeniden Düşünmek: Küreselleşme, Kimlik ve Değişen Güvenlik Anlayışı", **Güvenlik Stratejileri Dergisi**, 11(22), 122.
- Sassen, Saskia (1999), **Globalization and Its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money**.

- Sjaastad, Larry (1962), "The Costs and Returns of Human Migration", **Journal of Political Economy**, 70(5), 80-93.
- Somuncu, Başak (2006), **Türkiye'nin Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sönmezoğlu, Faruk (1995), **Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi**, Filiz Kitabevi, İstanbul.
- Stark, Oded ve Bloom, David. (1985), "The New Economics of Labor Migration", **The American Economic Review**, 75(2), 173-178.
- Steans, Jill vd. (2010), **An Introduction to International Relations Theory: Perspectives and Themes**, 3. Baskı, Pearson.
- Sula, İsmail Ekram (2022), "Realizm ve Güvenlik", Başar Baysal (Ed.), *içinde*, **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik**, (11-22). İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Şahin, Yusuf (2010), **Kentleşme Politikası**, Murathan Yayınevi, Trabzon.
- Tamer, Mehmet (2020). "Uluslararası Göç ve Teorileri", **Premium e-Journal of Social Sciences (PEJOSS)**, 4(8), 274-282.
- Tanrısever, Oktay (2005), "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik: Kuramsal Bir Yaklaşım", **Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, 60(1), 111-132.
- _____ (2005), "Güvenlik", Atila Eralp (Ed.), **Devlet ve Ötesi: Uluslararası İlişkilerde Temel Kavramlar**, *içinde* (112-114), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Telatar, Gökhan (2019). "Göç ve Güvenlik", Gökhan Telatar ve Umut Kedikli (Ed.), **Uluslararası Göç ve Güvenlik**, *içinde* (7-34), Nobel Yayınları, Ankara.
- Thierry, Balzacq (2005), "The three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context", **Security Dialogue**, 171-201.
- Tickner, Ann (1988), "Hans Morgenthau's Principles of Political Realism: A Feminist Reformulation", **Millennium: Journal of International Studies**, 17(3), 429-440.
<https://doi.org/10.1177/03058298880170031001>
- Toksöz, Gülay (2006), Uluslararası Emek Göçü, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
Turkey", **Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi**, 1-21.
- Türk Dil Kurumu (TDK) (2024), "**Türkçe Sözlük**", <https://sozluk.gov.tr/> (12.05.2024).
- URL "2014 EU elections: <https://www.bbc.co.uk/news/events/vote2014/eu-uk-results>"
- _____, "Denmark Election <https://data.ipu.org/parliament/DK/DK-LC01/election/>" (30.11.2024)
- _____, "2015 UK elections: <https://www.bbc.co.uk/news/election/2015/results>" (30.10.2024)

- ___, “2019 EU elections: <https://www.bbc.com/news/uk-politics-48403131>” (30.10.2024)
- ___, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/siginmaci-krizi-dublin-sozlesmesini-askiya-aldirdi/12842?> (25.11.2024)
- ___, “Dansk Folkeparti Principprogram (2002) The Party Program of the Danish People’s Party Dansk Folkeparti.: <https://danskfolkeparti.dk/politik/in-another-languages-politics/1757-2/>” (20.12.2024)
- ___, “Denmark swings right on immigration – and Muslims feel besieged: <https://www.theguardian.com/world/2018/jun/10/denmark-swings-right-immigration-muslims-besieged-holbaek>” (22.10.2024)
- ___, “Even Social Democrats vote in favour of Danish ‘jewellery’ law: <https://www.euractiv.com/section/justice-home-affairs/news/even-social-democrats-vote-in-favour-of-danish-jewellery-law/>” (25.10.2024)
- ___, “Illegal Migration Act 2023 <https://www.gov.uk/government/collections/illegal-migration-bill#bill-documents>” (20.11.2024)
- ___, “2019 UK elections: <https://www.bbc.com/news/election-2019-50377396>” (20.11.2024)
- ___, “Kristians Ugebrev (2018) Glad sommerhilsen til ‘marginaliserede’: Assimiler jer - eller forsvind - Dansk Folkeparti.: <https://danskfolkeparti.dk/glad-sommerhilsen-til-marginaliserede-assimiler-er-eller-forsvind>” (18.10.2024)
- ___, “Kristians Ugebrev (2019) Dansk Folkepartis vigtigste opgave: Danmark må aldrig blive islamiseret- Dansk Folkeparti.: <https://danskfolkeparti.dk/dansk-folkepartis-vigtigste-opgave-danmark-maa-aldrig-blive-islamiseret>” (29.10.2024)
- ___, “Mette Frederiksen becomes Denmark’s youngest-ever prime minister: <https://edition.cnn.com/2019/06/26/europe/mette-frederiksen-denmark-pm-intl/index.html>” (10.10.2024)
- ___, “Mette Frederiksenin konuşması: <https://www.youtube.com/watch?v=MrHfzsrpoaw&t=631s>” (10.10.2024)
- ___, “Mücevher Kanunu ilk kez kullanıldı: 79 bin 600 DKK'ya el konuldu: <https://www.dr.dk/nyheder/indland/smykkeloven-er-brugt-foerste-gang-79600-kroner-er-beslaglagt>” (21.11.2024)
- ___, “Nigel Farage Calls for National Security Emergency Over Immigration: <https://www.youtube.com/watch?v=deMMLJI5cYo>” (21.10.2024)
- ___, “Nigel Farage on 'London Not Feeling Like Britain': <https://www.youtube.com/watch?v=HLyExNy1GFI>” (10.10.2024)

- ____, “Nigel Farage Speech on Immigration, 4th March 2015: <https://www.youtube.com/watch?v=OSB0JoMO0S4&t=34s> (04.11.2024)
- ____, “Nigel Farage: British Muslim ‘fifth column’ fuels fear of immigration: <https://www.theguardian.com/politics/2015/mar/12/nigel-farage-british-muslim-fifth-column-fuels-immigration-fear-ukip>” (28.10.2024)
- ____, “Prime Minister Mette Frederiksen’s Opening Address at the Opening of the Folketing (the Danish Parliament) (2019): <https://english.stm.dk/the-prime-minister/speeches/prime-minister-mette-frederiksen-s-opening-address-at-the-opening-of-the-folketing-the-danish-parliament/>” (22.11.2024)
- ____, “The European Left’s Dangerous Anti-Immigrant Turn: <https://www.thenation.com/article/archive/denmark-social-democrats-welfare-chauvinism/>” (25.10.2024)
- ____, “İngiltere Göç Politikasını Sıkılaştırıyor <https://www.setav.org/avrupa-arastirmalari/ingiltere-goc-politikasini-sikilastiriyor?>” 31.10.2024)
- Uluslararası Göç Örgütü (IOM) (t.y), **Göç Terimleri Sözlüğü**. IOM.
- Unat, Nermin Abadan (2002). **Bitmeyen Göç-Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- United Nations (1948), “**The Universal Declaration of Human Rights**”, <http://www.un.org/en/documents/udhr/index.shtml> (10.07.2010).
- Vatandaş, Selim (2016), **Avrupa’ya Göçmen Akışı ve Türkiye’de Göç Politikaları**, İlke İlim
- Waever, Ole ve Buzan, Barry (2003), **Regions and Powers: The Structure for International Security**.
- Waever, Ole (1995), “Securitization and Desecuritization”, Ronnie Lipschultz (Ed.), **On Security**, içinde (46-86), Colombia University Press.
- ____ (2008), “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, **Uluslararası İlişkiler**, 5(18), 151-178.
- ____ (2015), “Toplumsal Güvenliğin Değişen Gündemi”, Mustafa Aydın (Ed.), **Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe**, 2. Baskı içinde (259-280), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Walker, Rob (1997), “The Subject of Security”, Keith Krause ve Michael C. Williams (Ed.), **Critical Security Studies: Concepts and Cases**, içinde (61-82), UCL Press.
- Wallerstein, Immanuel (1974), **The Modern World System, Capitalist Agriculture and the Origins of the European World Economy in the Sixteenth Century**, Academic Press, New York.

- Waltz, Kenneth (1979), **Theory of International Politics**, McGraw-Hill.
- Wheeler, Nicolas (2009), “The English School of International Relations: A Contemporary Reassessment”, C. Navari (Ed.), **Theorising International Society: English School Methods, içinde** (13-28), Palgrave Macmillan.
- Wight, Martin (1992), **International Theory: The Three Traditions**. Leicester University Press.
- Williams, Paul (2008), **Security Studies: An Introduction**, Routledge.
- Wolfe, Patrick (2006), “Settler Colonialism and the Elimination of the Native”, **Journal of Genocide Research**, 8(4), 387-409.
- Wolfers, Arnold (1952), “National Security as an Ambiguous Symbol”, **Political Science Quarterly**, 67(4), 481-502.
- Yalçın, Cemal (2004), **Göç Sosyolojisi**, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Yılmaz, Sait (2007), **21. Yüzyılda Güvenlik ve İstihbarat**, Milenyum Yayınları, İstanbul.
- Yiğittepe, Levent (2020), **Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramsal Analiz ve Teorik Yaklaşımlar**, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Young, Iris Marion (2003). “The Logic of Masculinist Protection: Reflections on the Current Security State, Signs” **Journal of Women in Culture and Society**, 29(1), 1-25.
- Zaslove, Andrej (2004). “The dark side of european politics: Unmasking the radical right”, **Journal of European Integration**, 26(1), 61-81.
- Zisser, Eyal (2013), “Syria: Protest, Revolt and Regime Change. War on the Rocks”, <http://www.warontherocks.com> (10.12.2023).
- Zorlu, Merve (2022), **Kale Avrupası’nda Göç Gerçekliği: Güvenlikleştirme Yaklaşımı**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.

ÖZGEÇMİŞ

2021 yılında da Karadeniz Teknik Üniversitesi – İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesinde Uluslararası İlişkileri bölümünü bitirdi, 2021 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi - Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalında yüksek lisans programına başladı.

ÇEBİ, bekar olup, İngilizce bilmektedir.

